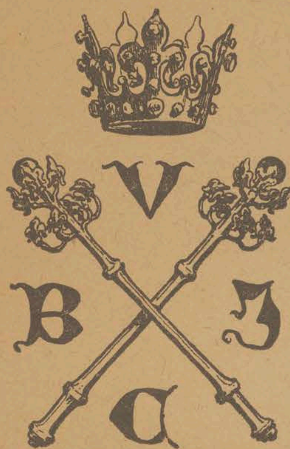
×

Pauli 2 H

1870. I. 25.

V
B J
C

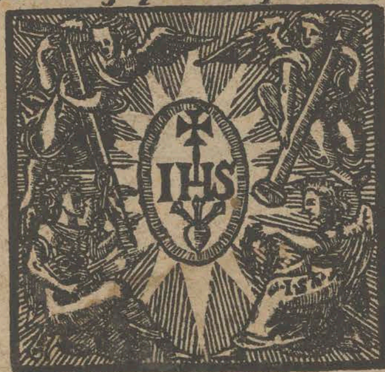
APOLOGIA ROBERTI S. R. E. CARDINALIS BELLARMINI,

PRO RESPONSIONE SVA AD LIBRVM IACOBI MAGNÆ BRITANNIÆ REGIS, CVIVS TITVLVS EST.

Triplici nodo triplex cuneus,

IN QVA APOLOGIA REFELLITVR Præfatio Monitoria Regis eiusdem.

ACCESSIT EADEM IPSA RESPONSIO Iterum recusa, quæ sub nomine MATTHÆI TORTI Anno superiore prodierat.

VILNÆ, Apud Ioannem Karcanum. M. DC. X.

SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur. Cæſar Fidelis Viceſg.

Imprimatur. Fr. Ludouicus Yſtella Magiſter Sacri Palatij Apoſtolici.

RVDOLPHO SECVNDO IMP. CÆSARI SEMPER AVGVSTO.

CÆTERISQ. REGIBVS, Ac Principibus, qui Deum Patrem, & Ecclesiam Catholicam Matrem agnoscunt, Dominis suis clementissimis.

ROBERTVS CARD. BELLARMINVS Felicitatem à Domino sempiternam precatur.

ANTE annos circiter tres Iacobus Magnæ Britanniæ Rex iuramentum subditis suis Anglis Catholicis suscipiendum proposuit: in quo sub specie fidelitatis, quæ Principibus debetur à populis, fidei Catholicæ abnegatio

negatio continebatur. Admonitus de hac re Summus Pontifex PAVLVS V. ad quem ſollicitudo omnium Eccleſiarum pertinet, pro ſuo paſtorali munere binas literas, in forma Breuis, ad Anglos Catholicos dedit, inſtruens eos, & docens, vt cauerent inſidias; iuramentum enim illud ſine pernicie animarum ſuſcipi non poſſe. Et quoniam Archipresbyter Anglorum, qui cæteris Dux eſſe debuerat ad periculum vitandum, primus in foueam cecidit; ego ad eum, cum quo mihi olim neceſsitudo interceſſerat, exhortatoriam Epiſtolam ſcripſi. Hæc officia pietatis cum ad Regem delata fuiſſent, mirum in modum eius animum pupugerunt. Itaque librum edidit, tacito nomine auctoris, quo & Breuia Summi Pontificis, & Epiſtolam meam vehementer exagitauit. Libri inſcriptio erat, Triplici nodo triplex cuneus. Ad eum librum, cum primum is ad manus meas peruenit, breuiter, & modeſtè reſpondere ſtudui; ne fortè libellus Regius fructum illum nobis erriperet, quem Breuia Summi Paſtoris, & Epiſtola mea in animis fidelium Anglorum gignere cæperant. Quia vero Regius liber nomen auctoris non præferebat; viſum etiam mihi eſt iuſtis de cauſis, nomen meum ita tegere, vt tamen iuxta regulas Eccleſiaſticas nomen alicuius docti viri liber gereret, qui, ſi opus eſſet, de libro edito rationem redderet. Hanc meam neceſſariam defenſionem Rex in deteriorem

partem

partem interpretatus, excanduit, rurſuſque in arenam deſcendens, non ſolum priorem libellum recudi iuſsit, ſe auctorem profeſſus; ſed etiam addidit monitoriam præfationem, quæ ita reſponſionem meam carpit potius, quam refellit, vt ſimul Maieſtates, & Celſitudines Veſtras ad perfidiam ſollicitare, atque ab Eccleſiæ Catholicæ complexu abſtrahere, & ad ſinum adulteræ pellicere non dubitauerit. Ego igitur Apologiam hanc meam, qua præfationem monitoriam, & refutationem libri mei, refellere ſtatui, Vobis Reges, & Principes Orthodoxi, & potentiſsimi, dicandam eſſe cenſui: non vt antidotum contra venenum propinem, quo Maieſtates, & Celſitudines Veſtras in recta fide fundatas, & radicatas nequaquam egere, certiſsimè ſcio; ſed quia cum in tota præfatione, atque adeo in toto regio libro ego pungar, ego carpar, ego apud Maieſtates, & Celſitudines Veſtras in inuidiam adducar, æquum eſt, vt apud eaſdem ipſe me defendam, & ſcriptionis meæ rationem reddam, & ſimul (quod Sacerdotum Domini proprium officium eſt) dogmata Sanctiſsimæ noſtræ fidei impugnantibus pro viribus reſiſtam. Neque debet nouum, aut inſolens videri quòd ſcribamus aduerſus Regem, & regios libellos, vbi neceſsitas fidei id requirit, cùm extent libri non pauci veterum Epiſcoporum, maiorum noſtrorum, Hilarij Epiſcopi Pictauienſis, & Luciferi Epiſcopi Calaritani

tani

tani aduerſus Conſtantium Imperatorem hæreticum; Gregorij Epiſcopi Nazianzeni, & Cyrilli Epiſcopi Alexandrini aduerſus Iulianum Imperatorem Apoſtatam. Aggrediar igitur, veſtra bona venia, Præfationem monitoriam excutere, atque ab inſcriptione principium faciam.

CAPITA
HVIVS APOLOGIÆ
Et quæ præcipua ſunt in adiuncta Reſponſione.

DE inſcriptione Præfationis. Cap. I. pag. 1.

Quod non ſit communis cauſa Regis Anglorũ, cum Regibus et Principibus Orthodoxis, et Catholicis. Cap. II. 13

De comparatione Regis et Pontificis. Cap. III. 16

De comparatione Regis, et Cardinalis. Cap. IV. 19

Quod Cardinalis Bellarminus nulla iniuria Regem affecit, cùm Apoſtolicorum Breuium, et Epiſtolæ ſuæ defenſionem ſuſcepit. Cap. V. 29

Quod Cardinalis Bellarminus directè reſponderit ad Apologiam pro iuramento fidelitatis: Aduerſarius vero ſtatum cauſæ mutet, et ad alia extra rem digrediatur. Cap. VI. 36

Iacobum Regem ab hæreſi excuſari nulla ratione poſſe. Cap. VII. 53

Non eſſe recentia dogmata, ſed antiquiſsima Interceſsionem Sanctorum, Miſſam priuatam, Tranſubſtantiationem, et alia, quæ Rex Angliæ nouitia, et nupera vocat. Cap. VIII. 66

Nulla probabilitate ex cap 2. Epiſt. 2. ad Theſſal. colligi poſſe

gi posse Romanum Pontificem esse Antichristum. Cap. IX. 91
De sede, et duratione Antichristi. Cap. X. 97
De Henoch, et Elia. Cap. XI. 101
De quatuor visionibus Sancti Ioannis in Apocalypsi, quibus Antichristus designatur ex sententia Regis. Cap. XII. 110
Diluuntur variæ calumniæ. Cap. XIII. 120
Excutitur Peroratio Regis. Cap. XIV. 132
Responsio ad ea, quæ sub nomine Mendaciorum, ementitarum historiarum, et nouorum dogmatum, Rex scripsit aduersus librum Matthæi Torti, qui verè Cardinalis Bellarmini liber est, sed iustis de causis sub alieno nomine editus. Cap. XV. pag. 138
Sequuntur Historiæ, quas Rex ementitas dicit. cum responsione. Cap. XVI. 152
Sequuntur noua dogmata, quæ Rex notauit. cum responsione. Cap. XVII. 156
Responsio ad librum inscriptum Triplici nodo triplex cuneus, quæ huic Apologiæ adiuncta est. 161
Primum Breue Pontificium ad Catholicos Anglos. 168
Secundum Breue ad eosdem. 192
Epistola Cardinalis Bellarmini ad Archipresbyterum Angliæ. pag. 195
Responsio ad ea quæ obijciuntur contra Epistolam Cardinalis Bellarmini. 201

De

DE INSCRIPTIONE

Præfationis. Caput I.

ACRATISSIMO atq; inuictissimo Principi, ac Domino Rudolpho Secundo Rom. Imp. semper Augusto: Serenissimis, atque potentissimis Christiani Orbis Monarchis, ac Regibus, Illustrissimis celsissimisque Principibus, Rebus publicis atque Ordinibus: Fratribus, Consanguineis, affinibus, fœderatis, atque amicis carissimis: Iacobus Dei gratia magnæ Britanniæ, Franciæ, & Hiberniæ Rex, fidei verè Christianæ, Catholicæ, Apostolicæ, veterisque ac primitiuæ Ecclesiæ, tot Episcoporum, aliorumque fidelium martirij gloria coronatorum sanguine illustris, propagator, ac defensor: in Christo Iesu omnium nostrum Saluatore, ac mediatore vnico, salutem, felicitatemque perpetuam.

Hæc inscriptio, quod attinet ad fidem, ab omni parte falsa esse conuincitur. Primum enim fides, quam Rex defendit, non potest esse vere Christiana, nisi Christi verba sint falsa. Damnat Rex in hac ipsa præfatione pag. 42. transubstantiationem panis in corpus Christi; & tamen Christus ipse accepto pane dixit: Hoc est corpus meum: testibus Matthæo cap. 26. Marco cap. 14. Luca cap. 22. Paulo 1. Corinth. 11. Neque fieri potest, vt verba illa Christi sint vera, nisi per conuersionem, & transmutationem, quam Ecclesia Catholica proprio vocabulo transubstantiationem vocat, vt recte docet Concil. Trident. sess. 13. cap. 4.

Fides Protestantium Anglorum non est vere Christiana.

Negat Rex pag. 48. primatum Apostoli Petri; & tamen Dominus Ioann 21. non semel, sed tertio dixit: Simon Ioannis diligis me plus his? Et respondente Petro: Domine tu scis quia amo te: subiunxit, Pasce oues meas; vbi nemo negare potest Sanctum Petrum factum esse Pastorem omnium fidelium, & ipsorum etiam Apostolorum, nisi neget fideles omnes, & ipsos etiam Apostolos fuisse oues Christi. quem locum fuse tractaui, & expendi, lib. 1. de summo Pontifice, cap. 14 15. & 16.

Affirmat Rex pag. 56. Romanum Pontificem esse Antichri-

Iudæi Antichristum pro suo Messia recipiēt

stum. At Christus Ioan. 5. dixit ad Iudæos. Ego veni in nomine Patris mei, & non recepistis me, si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. Ex quo loco colligunt Sancti Patres Augustinus, Chrysostomus, & Cyrillus in hunc locum, nec non Irenæus lib. 5. aduersus hæreses, Ambrosius in Commentario 2. Thessa. 2, Hieronymus in Epistola ad Algasiam quæst. 11. Antichristum recipiendum esse à Iudæis, vt Messiam. satis autem constat Romanum Pontificem à Iudæis numquam habitum esse pro Messia: proinde ex sententia Christi, Antichristum non esse.

Omitto cætera, quæ Rex in hac præfatione damnat, vel negat, vt Intercessionem Sanctorum, Missam, Purgatorium, Indulgentias, & similia, quæ qui negat, eum Catholicum Christianum non esse fideles omnes, non solum docti, sed etiam idiotæ sciunt, & profitentur.

Fides Protestantium Anglorum non est vere Catholica.

Deinde, quod fides, quam Rex defendit, non possit iure dici Catholica; intelligi potest ex definitione, quam tradit Vincentius Lirinensis in Commonitorio aduersus prophanas vocum nouitates. illud enim dicit esse Catholicum, quod semper, & vbique creditum est. Certe autem per mille quingentos annos, ne nomen quidem Protestantium auditum est. Ac ne de omnibus articulis nouis, quos Rex defendit, disputationem suscipiamus: ille certe primarius, & proprius Anglorum de primatu Regis in spiritualibus, quem articulum Rex ipse potissimum propagare, & defendere nititur, adeo recens est, vt primus auctor eius nostro tempore vixerit, Henricus videlicet, Octauus Rex Anglorum. ipse primus abnegata obedientia Summi Pontificis, se caput Ecclesiæ Anglicanæ nominari, & agnosci voluit. Cuius rei testes sunt omnes eius temporis Historici, Ioannes Cochleus in libro de vita Martini Lutheri, Laurentius Surius in historia nostri temporis, & alij multi. Sed vnum auctorem præterire non possum, qui scribit ea, quibus interfuit; Is est Mauritius Channei Anglus Carthusianus in libro de vita & martyrio Carthusianorum cap. 9. cuius hæc sunt verba.

Quando capit hæresis Anglicana.

In principio anni Domini MDXXXV. diffinitum fuit per Regem Angliæ, & in celebri actu parlamenti sui institutum, vt omnes auctoritatem, & obedientiam, quam debebant Domino Papæ, & cuiq. alio superiori in alijs regnis abrenunciarent,

rent, & ipsum Regem, vt supremum caput Ecclesiæ, tam in spiritualibus, quam in temporalibus sub iuramenti attestatione susciperent: contradicentes vero tamquam rei læsæ Maiestatis haberentur, & æquali morte punirentur. Et cap. 10. scribit, missum fuisse D. Thomam Crouuell cum aliquot consiliarijs ad tres monachos Carthusianos in turri Londinensi carceratos, vt eis proponeret decretum parlamenti, quo iubebantur auctoritati Domini Papæ renunciare, & solum Regem in caput Ecclesiæ recipere.

Cumque, inquit, respondissent Patres nostri, se consensuros omnibus, quæ, & in quantum lex diuina permiserit. Subiunxit ille: nullam exceptionem admittam, siue lex diuina permiserit, siue non. Replicauerunt nostri beatissimi Patres, Ecclesiam Catholicam aliter semper tenuisse, ac docuisse. Respondit ille, non curo Ecclesiam, vultis consentire, an non? Dixerunt illi, se propter timorem Dei non ausos esse contraire, ac deserere Ecclesiam catholicam. hæc ille. qui satis aperte nos docuit, vnde, & quando initium habuerit noua hæc fides Anglicana, quam Rex hoc loco catholicam nominat. Quomodo autem catholica est, id est, semper credita, si ante annum millesimum quingentesimum trigesimum quintum audita non est? vel si noua non est; sed antiqua: cur sancti illi martyres nouitatem eius ita exhorruerunt, vt dicerent Ecclesiam catholicam semper aliter tenuisse: & ob timorem Domini crudeli supplicio mori maluerunt, quàm nouum istud dogma, & prædicatæ fidei contrarium recipere?

Hæretici non magni faciunt legem diuinã quando repugnat humanæ cupiditati.

Neque solum fides ista Regis non est Catholica, quia non semper credita, sed etiam quia non vbique credita. Fides enim vere catholica ab initio Apostolicæ prædicationis in vniuerso mundo seminari, crescere, & fructificare cœpit. sic enim loquitur Apostolus ad Coloss. 1. In vniuerso mundo, inquit, est verbum veritatis Euangelij, & fructificat, & crescit. Et ad Rom. 1. Fides, inquit, vestra annunciatur in vniuerso mundo. Neque huic veritati repugnat, quod hæreses quoque in vniuerso mundo sunt. nam vt sanctus Augustinus scribit in lib. de Pastoribus cap. 8. hoc interest inter fidem catholicam, & hæreses, quod fides catholica in vniuerso mundo eadem est, hæreses autem in vniuerso mundo non eædem, sed diuersissimæ sunt, ac per hoc nulla eorum catholica dici potest.

Alia ratio cur fides protestantium nõ possit dici catholica.

Certe Romanæ Ecclesiæ fides, vt verè, proprieq; Catholica eadem est in Europa; eadem est in Asia; eadem in Africa; eadem in Orbe nuper inuento; eadem in Monte Libano; eadem in America; eadem apud vltimos Iapones. Contra vero hæreses Nestorij, & Eutychetis Orientis loca quædam occupant; ad Occidentem non pertinent. Hæreses Lutheranæ Septentrionis angulum possident, mare non transierunt; Asiam, & Africam non attigerunt; ad Græciam appellere conatæ cum ignominia repulsæ sunt. Sed neq; vna est fides Lutheranorum, sed multæ, atq; adeo inter se contrariæ, vt aliæ alias hæreticas vocent.

Porrò fides Anglorum de primatu Regis in spiritualibus adeo Catholica dici non potest, vt ne vnius quidem Regni fides dici possit, cum in ipsa Britannia magna sit multitudo Puritanorum, qui Caluinum auctorem sequuti, primatum Ecclesiasticum, non ad Regem, sed ad Senatum Ministrorum pertinere contendant. Caluinus enim lib.4.Instit.cap.6. §9. cum docuisset Monarchiã non esse optimum regimen; addidit, etiam si esset in politica administratione regimen optimum Monarchia: tamen in Ecclesia non esse: neq; vllum hominem dici debere caput Ecclesiæ, non solum principale, sed neq; ministeriale. Et eodem lib. 4. cap. 11. § 13. docet, in causis Ecclesiasticis non esse Imperatorem idoneum cognitorem, ac propterea vehementer laudat sanctum Ambrosium, quod vocatus ad palatium ad conferendum de fide coram Imperatore, omnino accedere recusauerit. Et eodem lib. 4. cap 20. §. 7. disertis verbis dicit, Regis officium Apostolicum munus non esse: sollicitudinem autem Ecclesiarum ad Apostolicum munus imprimis pertinere docet Apostolus. 1. Cor. 12. & 2. Cor. 11. Et idem Apostolus apud Lucam Act. 20. dicit, Episcopos à Deo positos Ecclesiam regere. Sed apertissime in cap. 6. Amos, inuehitur in eos, qui Henricum VIII. Ecclesiæ caput appellant.

Caluinus repugnat Caluinistis Anglicanis, quipro testantes dicuntur.

Quod autem Puritani non admittant primatum Regis in spiritualibus, docet ipse idem Rex in opere quod inscripsit ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΔΩΡΟΝ. Nam lib. 2. pag. 43. dicit, eos paritatem quandam & æqualitatem in Ecclesiam inducere. Et in hac ipsa præfatione pag. 48. *Inconfusam*, inquit, *illam Anarchiam, & paritatem Puritanorum inuectus sum, vt ex* ΒΑΣΙΛΙΚΩ *meo* ΔΩΡΩ *satis constat.* Quare cum fides, quam Rex defendit ante pau-

cos annos nata augustissimis limitibus contineatur, non Catholica, id est, vetus, & vniuersalis; sed noua, & particularis nominari debet.

Quod vero Apostolica (quod nomen fidei suæ tertio loco Rex tribuit) nullo iure appellanda; sed apostatica omni iure nominanda sit; ex eo manifeste conuincitur; quod fides, quæ nunc in Anglia viget, seminatores habuerit Bucerum, & Petrum Martyrem Vermilium vtrumq; apostatam. Primi autem in Scotia euersores catholicæ fidei, & hæresis satores fuerint viri quidam factiosi, & turbulenti, quos Apostolos nominare scelus maximum esset. Neq; de hac re mihi fidem haberi volo, sed Regi, sic enim ille scribit in Basilico suo doro lib. 2. pag. 40. & 41. *Fides protestantium Anglorum non est vere Apostolica.*

Reformata religio in hanc nostram Scotiam diuino plane miraculo introducta est, nam cum multa in illo negotio à concitata multitudine temerè fierent, & perturbatè, multi etiam cupiditatum suarum turbine abrepti, cæco animi impetu, & nullo iudicio ad opus illud Dei peragendum ferebantur. & paulo post. *In illa & rerum, & temporum confusione orti sunt quidam igneæ naturæ concionatores, qui eo potentiæ apud populum prouehebantur, vt dulcedinem iam Imperij degustantes, inciperent nescio quam Democratice Reip. formam sibi somniare.*

Itaq; reformata religio; id est, Catholicæ religionis euersio, ipso Rege teste, ab hominibus temerarijs, cupidis, sine iudicio, cæco impetu, principatum, atque imperium ambientibus, in Scotia introducta est. Mirum est autem valde, quod Rex reformationem religionis, ac non potius deformationem appellet, quam ab hominibus cæcis, temerarijs, cupidis, ambitiosis, id est nulla forma virtutis præditis, & multitudine vitiorum deformatis introductam esse concedit.

Dicet fortasse, diuino miraculo, per homines deformatos omni genere vitiorum, & qui ab Apostolorum virtutibus longissimè absint, Apostolicam fidem in Scotia restitutam fuisse.

At nos contra scimus, diuinam legem per Mosem, & Prophetas, viros sanctissimos introductam; Euangelium Christi per Apostolos, qui Spiritus sancti donis omnibus abundabant, Mundo prædicatum; Cœtus hominum reformatos, quos ordines religiosos appellamus, per homines excellenti virtute præditos, institutos. Noua ista miracula, quibus colligantur de spinis

nis vuæ, & de tribulis ficus, id est, à deformatis reformatio, & ab Apostatis Apostolica religio, Ecclesia vere Christiana non nouit. Sed de hac re in sequenti disputatione plura dicemus.

Fides Protestantium Anglorum non est fides veteris Ecclesiæ, sed recens adinuentio.

Sequitur igitur, vt ostendamus fidem, quam Rex defendit, non esse veteris, ac primitiuæ Ecclesiæ, Martyrum sanguinæ illustris, fidem. hæc enim est quarta laus, quam Rex fidei suæ in inscriptione attribuit. Non esse autem fidem Regis Anglorum, fidem Ecclesiæ veteris, ac per hoc neq; esse verè Christianam, neq; catholicam, neq; Apostolicam; ex ijs quæ Rex in hac ipsa præfatione docet, nullo negocio demonstrabimus.

Scribit enim Rex pag. 38. admittere se, præter scripturas sanctas, tria Symbola, Apostolicum, Nicenum, & sancti Athanasii; quatuor prima concilia generalia; & quæ sancti Patres, quadringentis (in Anglico quingentis) post Christum annis vnanimi consensu docuerunt. Deinde pag. 42. damnat Intercesionem Sanctorum, Reliquiarum venerationem, quam intollerabilem idololatriam vocat, Missas priuatas, transubstantiationem, & alia id genus multa; vt etiam pag. 46. Purgatorium, Indulgentias, Satisfactiones pro defunctis, & similia.

Intercessionem Sanctorum, & venerationem Reliquiarū admittit vetus Ecclesia Orientalis.

Accipiam intercesionē Sanctorum, cum reliquiarum veneratione; quæ si ostendere potuero, à Patribus, qui primis quadringentis vel quingentis annis floruerunt, vnanimi consensu approbari; simul effecero, fidem Regis Anglorum non esse fidem veteris, & primitiuæ Ecclesiæ, sed figmenta, & hæreses Nouatorum.

Primum igitur Concilium quartum generale, in quo DCXXX. Episcopi interfuerunt, & quod ab ipso Rege cum honore suscipitur, ita loquitur Act. 11. Flauianus post mortem, viuit, Martyr pro nobis oret. Et in Epistola Episcoporum Europæ ad Leonem Imperatorem, quæ tempore eiusdem Concilij scripta est: Sanctissimum vero Proterium in Choro, & Ordine Sanctorum Martyrum ponimus, & eius intercesione misericordem, & propitium Deum habere postulamus. Qui ergo recipit Concilium quartum, quod omnium maximum, & frequentissimum fuit, cur intercesionem Sanctorum cum illo non recipit?

Sanctus Basilius vere Magnus in Oratione in XL. Martyres: Qui, inquit, aliqua premitur angustia, ad hos confugiat;

giat; qui rursus lætatur hos oret: ille vt à malis liberetur, hic vt duret in rebus lætis. Idem de reliquijs Sanctorum eorundē, quæ per totam eam regionem diuisæ erant: Hi sunt inquit, qui nostrā regionem administrant, & veluti turres quædam cohærentes securitatem ab hostium incursu exhibent, non vno loco seipsos includentes, sed multis iam locis hospites facti, & multas patrias exornantes. Idem in oratione in Psal. 115. Qui cōtingit, inquit, ossa Martyrum, quandam sanctificationis societatem assumit ex gratia corpori insidente. hæc ille. Quid ni igitur veneremur Sanctorū reliquias, vnde tanta bona nobis proueniunt? vide eundem Basilium Oratione in Mamantem, & Oratione in Iulittam.

Sanctus Greg. Nyssenus Sancti Basilij frater, Oratione in S. Theodorum, Intercede, inquit, ac deprecare pro patria apud communem Regem, & Dominum. Et infra. Quod si maiori opus fuerit deprecatione, & aduocatione, fratrū tuorum Martyrū coge Chorum, & cum omnibus vna deprecare, admone Petrū, excita Paulum, Ioannem Theologum, ac discipulum dilectum. Idem in eadē Oratione de reliquijs loquens: Corpus, inquit, venerandum, & immaculatū ipsius instrumentū, cum multo honore, & cultu compositum, atque ornatum, in augusto, sacroque loco situm est. hæc ille. qui etiam addit, puluerem ipsum, qui circa conditorium reliquiarum reperitur, pro magno munere à pijs peregrinis rapi consueuisse. Tanta erat in primitiua illa Ecclesia erga sacra pignora piorum deuotio, quam Rex intollerabilem idololatriam esse dicit, & tamen fidei primitiuæ Ecclesiæ defensorem se facit.

Sanctus Greg. Nazianz. Oratione in S. Cyprianum, Tu, inquit, è supernis nos respice, & populum hunc sanctū dirige, &c. Et ibidem, refert certamen Sanctæ cuiusdam Virginis pro castitate: Virginem, inquit, Mariam rogauit, vt periclitanti Virgini opem ferret. ac paulo post refert, eam fuisse exauditam: Vicit, inquit, virgo, vincitur Dæmon. Idem in Oratione prima in Iulianum Imperatorem Apostatam, arguit eum, quod sanctorum Martyrum reliquias non coleret, cum Deorum falsorum monimenta veneraretur: Hæc, inquit, non colis, sed contemnis, & aspernaris, qui Herculis rogum ex calamitate, iniurijsque mulie-bribus illatis excitatum admiraris.

Eusebius Cæsariensis in lib. 13. de Præp. Euang. c. 7. Explicans

ritum Ecclesiæ veteris: Hæc, inquit, nos quotidie factitamus, qui vere pietatis milites, vt Dei amicos honorantes, ad monumenta quoque illorum accedimus, votaq; ipsis facimus, quorum intercessione ad Deum non parum iuuari profitemur.

Sanctus Ioannes Chrysost. homil. 66. ad populum Antiochenum: Nam, inquit, & ipse, qui purpuram indutus est, accedit illa complexurus sepulcra, & fastu deposito stat sanctis supplicaturus, vt pro se apud Deum intercedant. Vbi prædicat gloriam sanctorum Martyrum ex eo quod non solum populus, sed etiam Imperator ad reliquias eorum accederet, & Sanctis ipsis supplicaret. Idem in libro aduersus Gentiles, loquens de reliquijs sancti Babylæ: Sententiæ, inquit, nostræ abunde fidem faciunt, quæ quotidiana à Martyribus eduntur miracula. Et in Oratione de Sanctis Iuuentino, & Maximo: Sæpius, inquit, illos inuisamus, tumulos adoremus, magnaq; fide reliquias eorum contingamus, vt inde benedictionem aliquam assequamur. Quid hic quæso Rex dicet? Si Patres veteris Ecclesiæ clamant, Sanctorum tumulos adoremus; Quomodo Rex veteris Ecclesiæ fidem retinet, & interim dicit, reliquiarum adoratio intolerabilis Idololatria est?

Sanctus Ephræm in serm. de laudibus Sanctorum Martyrum: Precamur, inquit, beatissimi Martyres, vt pro nobis miseris, & peccatoribus Dominum interpellare dignemini, vt superueniat in nos gratia Christi.

Beatus Cyrillus Hierosol. Catechesi V. mystagogica: cum hoc sacrificium, inquit, offerimus, facimus mentionem eorum, qui ante nos obdormierunt, primum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, & Martyrum, vt Deus orationibus illorum suscipiat preces nostras. Et catechesi XVIII. Vt autem non solum animæ Sanctorum honorentur, credaturq; quod etiam in corporibus mortuorum inest virtus, seu potentia; iacens in sepulchro Elisæi mortuus, mortuumq; Prophetæ corpus attingens viuificatus est. hæc ille, qui inde probat corpora Sanctorum honoranda esse, & non solum animas. Atque hi quidem Græci Patres sunt, & Orientis lumina ad ætatem illam pertinentia, quam Rex requirit, vt Patres Ecclesiæ veteris, & primitiuæ esse intelligantur. Addamus nunc testimonia Patrum Latinorum ætatis eiusdem.

Eadem admittit vetus Ecclesia Occidētalis.

Sanctus Ambrosius in libro de Viduis, Obsecrandi, inquit,

quit,sunt Angeli,qui nobis ad præsidium dati sunt,Martyres obsecrandi,quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrociniũ vindicare. possunt pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine etiam,si quæ habuerunt peccata,lauerunt. Isti enim sunt Dei Martyres,nostri Præsules,speculatores vitæ,actuumq; nostrorũ. Non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere:quia ipsi infirmitatẽ corporis etiam cum vincerẽt, cognouerunt. Idem in serm.93. qui est de Sanctis Nazario. & Celso satis fuse cõmendat reliquiarum cultũ,qui Regi Angliæ Idololatria est. Quod si dicas mihi, inquit,quid honoras in carne iam resoluta atque consumpta? honoro in carne Martyris exceptas pro Christi nomine cicatrices:honoro viuentis memoriã perẽnitate virtutis: honoro in cineribus semina æternitatis: honoro corpus, quod mihi Dominũ ostendit diligere,quod me propter Dominũ docuit mortẽ non timere. Cur autem non honorent corpus illud fideles, quod reuerentur & Dæmones? quod & afflixerunt in supplicio, & glorificant in sepulchro? honoro itaq; corpus, quod Christum honorauit in gladio,quod cum Christo regnabit in cœlo.

Sanctus Hieron. in Epitaphio S. Paulæ: Vale, inquit,ô Paula, & cultoris tui vltimam senectutem orationibus iuua. fides & opera tua Christo te sociant: præsens facilius quod postulas impetrabis. Idem in lib. aduersus Vigilantium, qui eo nomine hæreticus habitus est in veteri Ecclesia,quod reliquiarum cultum improbaret: Dolet, inquit, Martyrum reliquias precioso operiri velamine,& non vel pannis,vel ciliciis colligari, vel proijci in sterquilinium; vt solus Vigilantius ebrius, vel dormiens adoretur. Idem in Epist. ad Marcellam, hortatoria, vt commigret Bethleem,inter alia bona eius loci commemorat, posse Sancti Ioannis Baptistæ, Helisæi,atq; Abdiæ cineres adorare. non enim Idololatriam, sed pium cultum esse sentiebat adorationem reliquiarũ; quia non ignorabat, adorationis esse multa genera, & aliam Deo soli, aliam rebus sacris deberi.

Ruffinus eiusdem temporis auctor lib.2.hist.cap.33.de Theodosio Imperatore sic loquitur: Circumibat cum Sacerdotibus, & populo omnia Orationum loca: ante Martyrum, & Apostolorum thecas iacebat cilicio prostratus, & auxilia sibi fida Sanctorum intercessione poscebat. hæc ille. nec vana fides. obti-

Theodosius Imp. per intercessionẽ Sanctorum victoriam maximam obtinuit.

nuit

nuit enim aduersus Eugeniũ Tyrãnũ Theodosius victoriã incredibilẽ non viribus militum, sed præsidio Sanctorũ, quos fideliter implorauerat. Hunc piũ Imperatorẽ, reliquiarum adoratorem, & Sanctorũ inuocatorem Rex Anglorum idololatram vocare non dubitabit, & tamẽ edoctũ scimus à Sacerdotibus Ecclesiæ veteris, & à Deo ita dilectũ, vt propter hanc victoriam scripserit ille.

O nimium dilecte Deo, cui militat æther,
Et coniurati veniunt ad classica venti.

Sanctus Maximus in serm. de sancta Agnete, Itaq; inquit, ô splendida Christo, pulchra Dei filio, & omnibus Angelis, vt nostri meminisse digneris, quibus possumus precibus exoramus. Idem in serm. de Sanctis Octauio, Aduẽtore, & Solutore: Cuncti, inquit, Martyres deuotissimè percolendi sunt, sed ij præcipue venerandi sunt à nobis quorum reliquias possidemus.

Sanctus Gaudẽtius Episcopus Brixiæ in tractatu de Dedicatione Basilicæ multa scribit de cultu reliquiarũ, ac inter alia; Vt venerandas, inquit, Sanctorũ reliquias haberemus, Deus noster tribuit; deinde vt hanc honori earum Basilicã fundare valeremus, ipse largitus est &c. Vbi vides, tãti fecisse reliquias Sãctorũ Ecclesiæ veteris Patres, vt earũ honori etiam Basilicæ conderentur.

Sanctus Paulinus in Epist. 12. ad Seuerum inuocat his versibus Sanctum Clarum.

Hæc peccatorum bonus accipe vota rogantum,
Vt sis Paulini, Therasiæq; memor.

Idem in tertio natali Sancti Felicis martyris, inquit,

Ad tumulum debes, & terra coronas.

Et ibidem de reliquijs Apostolorum loquens ait.

Nam prius Imperio tantum, & victricibus armis
Nunc & Apostolicis terrarum es prima sepulchris.

Prudentius eiusdem ætatis nobilis poëta Christianus in hymno de Sancto Laurentio.

O ter quaterq; ô septies
Beatus vrbis incola,
Qui te ac tuorum comminus
Sedem celebrat ossium,
Cui propter aduolui licet
Qui fletibus spargit locum,

Qui pectus in terram premit,
Qui vota fundit murmure.
Vix fama nota est abditis,
Quam plena Sanctis Roma sit:
Quam diues Vrbanum solum
Sacris sepulchris floreat.

Multa similia in singulis propè hymnis de Sanctorum reliquijs, & inuocatione scribit.

Sanctus Augustinus serm. 17. de verbis Apostoli: Habet, inquit, Ecclesiastica disciplina, quod fideles nouerunt cum Martyres eo loco recitant ad Altare Dei, vbi non pro ipsis oretur, pro cæteris autẽ defunctis oretur; iniuria enim est orare pro Martyre, cui⁹ nos debemus orationibus cõmendare. Similis locus habetur tract. 84. in Ioan. quib⁹ locis non solũ intercessionis Sanctorum meminit Sanctus Doctor, sed etiã orationis pro defunctis, & altaris, vbi offertur Sacrificiũ Missæ. quæ non minus damnat Rex, quam inuocationẽ Sanctorũ. Idem Pater in Epist. 103. ad Quintianũ: Portant inquit, reliquias beatissimi, & gloriosissimi martyris Stephani, quas non ignorat Sanctitas vestra, sicut & nos fecim⁹, quã cõuenienter honorare debeatis. Idem in lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8. fusissimè cõmemorat miracula, quæ Deus suo tẽpore demonstrabat per inuocationẽ sanctorum ad eorum reliquias, vel memorias.

Hæc sunt testimonia veteris Ecclesiæ Græcæ, & Latinæ primorum 500. annorum post Christi Ascensionem in Cœlum, de intercessione sanctorum, & reliquiarum cultu. In promptu autẽ esset similia testimonia adscribere de cæteris dogmatibus, quæ Rex negat, aut damnat: sed quia hæc habentur tum in nostris libris Controuersiarum, tum in scriptis multorum aliorum Catholicorum Doctorum: parco labori & lectorum, & meo. Volui enim ex vno saltem dogmate constare, fidem quam Rex defendit, non esse veteris Ecclesiæ, vt ipse in inscriptione dicit.

At inquiet, multa docentur in Anglia, & Scotia á Ministris, quæ sunt communia veteri Ecclesiæ, atque ea potissimum, quæ in symbolo fidei, & decretis quatuor primorum Conciliorum continentur. Ita est, sed quæstio inter Catholicos, & Protestantes non est, vtrum nihil omnino eorum, quæ Protestantes docent, habeatur in libris veterum; sed vtrum ea, in quibus dissen-

diſſentimus, vt Interceſsio Sanctorum, Reliquiarũ cultus, Oratio pro defunctis, Primatus ſancti Petri, Purgatorium, & ſimilia recepta, & probata ſint à veteri Eccleſia, vt à nobis recipiũtur, & probantur; an reiecta, & improbata, vt à Rege, & eius prædicatoribus reijciuntur, & improbantur. Nos autem de vno principali dogmate controuerſo demonſtrauimus, receptum, & probatum fuiſſe ab Eccleſia veteri, vt à nobis recipitur, & probatur: & idem in libris noſtris de cæteris controuerſis dogmatibus manifeſtum fecimus. Itaq; nos cum Eccleſia veteri in omnibus articulis conuenimus: Proteſtantes vero in paucis conueniunt, in plurimis diſſident, in ijs videlicet omnibus, in quibus à nobis diſsentiunt. proinde fides, quam aduerſus nos deffendunt, non eſt fides veteris Eccleſiæ, ſed hæreſis, vt ſupra diximus, Nouatorum.

Reſtat vt pauca dicamus de vocibus, Propagator, & Defenſor, quæ in inſcriptione vltimo loco ponuntur. Et quidem vbi Rex fidem propagauerit, vel Euangelium annunciauerit, ignorare me fateor.

Titulus Defenſoris fidei datus à Leone X. Henrico VIII. nõ conuenit Iacobo primo.

Titulum defenſoris fidei, quem maiuſculis literis hoc loco ſcribi video, vt etiam in priore pagina, & in Baſilico Doro, & alibi, non ignoro, neq; vllus eſt, qui ignoret, à Leone X. Pontifice Maximo delatum Henrico VIII. Angliæ Regi ob librum ab eodem Rege ſcriptum de Septem Eccleſiæ Sacramentis aduerſus Lutherum, cæteroſq; eius temporis Novatores. Quod ſi quæratur, quid nomine fidei in eo titulo ſignificetur; nihil aliud reſponderi poterit, niſi fidem illam ſignificatam eſſe, quam prædicabat, qui titulum dedit, & quam profitebatur, qui titulum accepit, & quæ defendebatur in libro, cuius gratia titulus datus, & acceptus eſt.

Quæ cum ita ſint, non poſſum non vehementer admirari, cur hunc titulum ſibi deſumat, qui Romanum Pontificem, à quo titulus datus eſt, non agnoſcit; qui eam fidem damnat, quam profitebatur, qui titulum primus accepit; qui denique non Septem Sacramenta, ob quorum defenſionem titulus datus eſt, ſed duo, vel tria tantum eſſe contendit.

Quæro præterea, qui titulo iſto tam honorifico Regem Angliæ cohoneſtauit, Chriſti Vicarius, an Chriſti aduerſarius fuit? Si Chriſti Vicarius, cur defenſor Chriſtianæ fidei, Chriſti Vicarium non audit? non recipit? non veneratur? Si chriſti aduer-

aduerſarius, cur Chriſtianus Rex titulo à Chriſti aduerſario dato gloriatur? cur characterem Antichriſti gerit? Quomodo enim iſta cohærent, vt quis Romanum Pontificem Antichriſtum eſſe credat, & titulum honoris ab eo datum non exhorreat? Ergo Rex, ſi ſapit, originem huius tituli apud ſe diligenter, cogitet, & facile intelliget, eum ad ſe minimè pertinere & apud homines ſapientes plus vanæ oſtentationis habere, quam ſolidæ dignitatis.

Quod non ſit communis cauſa Regis Anglorum, cum Regibus, & Principibus Orthodoxis, & Catholicis.

Cap. II.

INITIO ſuæ monitoriæ præfationis conatur Rex Anglorum, communem facere cauſam ſuam cum omnibus Regibus, & Principibus Chriſtianis. *Cauſa, inquit, communis agitur, & quæ ad ius, dignitatemq; pertinet omnium non modò Regum, ſed aliorum etiam quibuſcunq; ſuprema eſt à Deo rerum ciuilium demandata poteſtas.*

Cur autem communis cauſa agatur, vnico verbo attingit, cum ait, hoc libro ſuo contineri Apologiam pro iuramento fidelitatis. ex quo intelligi vult, pugnare ſe aduerſus Romanum Pontificem pro iuramento fidelitatis, quod omnibus Regibus, atq; principibus præſtari debet, & ſolet à ſubditis. Quaſi Pontifex Romanus eiuſmodi iuramenta prohibeat, ac velit Reges, & Principes omni poteſtate exuere.

Fruſtra conatur Iacobus Rex cauſam ſuam communem facere cum Principibus Orthodoxis.

Sed fruſtra laborat Rex, vt cauſam iſtam communem faciat. Nam neque ſummus Pontifex in Breuibus ſuis ad Catholicos Anglos; neque ego in epiſtola mea ad Archypresbiterum Angliæ, iuramentum quodcunque fidelitatis improbauimus; ſed iuramentum, quod ſub ſpecie ciuilis fidelitatis, abnegationem Pontificiæ auctoritatis continebat: neque Reges, & Principes Catholici, ita ſibi iurari volunt à populis fidelitatem, vt ſummi Pontificis auctoritas abnegetur. Quæ duo ſi demon-

demonstrare potuero, nemini dubium relinquetur, quin causa Regis Angliæ propria ipsius sit, neque aliquid commune habeat cum causa Regum, & Principum Catholicorum.

Quod igitur iuramentũ, quod Rex Angliæ fidelitatis, & ciuilis obedientiæ vocat, non sit iuramentum simplicis fidelitatis, neq; solius ciuilis obedientiæ; perspicuũ est ex titulo Edicti, quo iuramentũ hoc præscribitur. hic enim est titulus. *Ad detegendos & reprimendos Papistas.* Finis igitur huius iuramenti non est, detegere seditiosos, inobedientes, rebelles; sed Papistas, id est, eos, qui summum Pontificẽ, vt Christi Vicarium venerantur. Neq; finis est continere populos in ea obedientia, quæ Regibus, & Principibus debetur; sed reprimere Papistas, qui ciuilem obedientiã Regibus exhibent; sed nolunt Regem agnoscere caput, vel supremum gubernatorem Ecclesiæ in spiritualibus; neq; volunt primatum Apostolorum summi Pontificis abnegare. Sed quoniam ea, quæ ad hunc locum pertinent, satis copiose tractaui in responsione ad librũ Regis, qui inscribitur, Triplici nodo triplex cuneus; & hæc ipsa responsio denuo recusa hic adiuncta fertur; ad eamdem remitto lectorem, ne bis eadem repetendo, & me & lectorem frustra fatigem.

Quod autem Reges, & Principes Orthodoxi ita velint fidelitatem, & obedientiam à populis sibi subiectis iurari, & exhiberi; vt simul velint suam Pontifici Maximo, vt Christo Vicario, fidelitatem, & obedientiam conseruari: ex ipsa reuerentia, & obedientia, quam ipsi nuper, de more, huic ipsi Summo Pontifici Paulo V. publicè per Legatos suos, viros amplißimos exhibuerunt, luce clarius demonstratur.

Honorificæ legationes ad Paulum V. Pōtif. Max. causa exhibēdæ reuerentiæ, & præstandæ obedientiæ, more maiorum.

Vidimus enim tota spectante Roma, Legatos Reipub. Lucēsis, deinde Genuensis, ac demũ Venetæ, cum splẽdidißimo comitatu ad Vrbẽ aduenire, Summi Pontificis pedes deosculari, latina, & pereleganti Oratione reuerentiã, & obediẽtiã nomine totius Reipublicæ exhibere. Vidim⁹ non diu post, Regẽ Hispaniarũ per Oratorẽ suum Illustrißimũ, & Excellentißimũ Feriæ Ducẽ; ac post aliquod tempus Regẽ Francorũ Christianißimum per Oratorem suum Illustrißimum, & Excellentißimum Ducem Niuernensem, cum eo procerum comitatu, eaq; nobilium virorum multitudine, quæ tantorum Regum magnificentiam decebat, eiusdem Summi

Ponti-

Pontificis deosculari pedes, eiq. amplissimis verbis per eloquẽtissimos Oratores suos reuerentiã, & obedientiã præstare, quæ sancto Petro Apostolorum Principi, eiusq; successoribus iure debetur. Nec defuerũt officio suo supremi, ac liberi Principes cæteri, quotquot nomine catholico censentur, siue Germani, siue Galli, siue Itali; apparatu quidem minore, sed pietate, & deuotione pari.

Quare si Reges, ac Principes orthodoxi publice profitentur obedientiam supremo Ecclesiæ capiti, Romano Pontifici, à Christianis omnibus deberi; & ipsi exemplo suo præeunt populos, quos regendos susceperunt: Et Pontifex Maximus non modo non improbat iuramenta fidelitatis erga Reges, & Principes; sed probat, & laudat; & ad ea seruanda, cum opus est, censuris Ecclesiasticis cogit: quid habet commune causa Regis Anglorum cum cæteris; cum ipse hoc in primis contendat, vt populos suos ab obedientia Summi Pontificis auertat, atque eo modo à Christi corpore, quod est Ecclesia separet, ac secum in inferna demergat? Vera est enim sententia illa Magni Leonis in Epistola ad Episcopos Prouinciæ Viennensis: Quisquis huic sedi Principatum existimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuere dignitatem; sed inflatus spiritu superbiæ suæ semetipsum in inferna demergit.

Quæ cum ita sint, poterat Rex ab illis verbis abstinere, quæ in iniuriam omnium Catolicorum Principum protulit. *Expergiscimini igitur, dum tempus est, neq; sinite somno diuturniore incidi in singulis, ad ruinam vniuersorum, auctoritatis vestræ neruos.* quasi vnus Rex Anglorum vigilet, vnus sapiat; cæteri dormiant, & desipiant vniuersi: neque possint Reges auctoritatis suæ neruos integros seruare, nisi auctoritatis Pontificiæ neruos ipsi præcidant. Expergiscatur potius Rex Anglorum, & verbum Domini diligenter expendat: Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Audiat & Apostolum Christi, qui quemadmodum ad Rom. 13. admonet populos vt subiecti sint, & obediant temporalibus potestatibus, & reddant vectigal, cui debetur vectigal, & tributum cui debetur tributum; ita eosdem monet, ad Heb. 13. vt obediant spiritualibus præpositis, & subiaceant eis, qui peruigilant, quasi rationem pro animabus ipsorum reddituri.

De

De comparatione Regis, & Pontificis. Cap. III.

Cur Rex Iacobus nomen suum non adscripserit Apologiæ pro iuramento fidelitatis.

INGRESSVRVS disputationem Rex, duas rationes reddit, cur in Apologia pro iuramento fidelitatis, primum edita, nomen suum celauerit, nunc autem prodat. Altera ratio est, quòd indignum Maiestate sua Regia existimaret sub nomine suo disputationem Theologicam euulgare: cum ad Reges pertineat scribere potius decreta, & edicta, quam libros. Id autem probat dicens, *Nam neque me Pontifice vlla ex parte inferiorem esse credo (pace ipsius dixerim) quem eadem ratione Censores meæ Apologiæ excusant: eum quippe Breuia strictim, & præcisè conscripsisse; nec rationes, aut argumenta addidisse, quod non sit illius disputare, sed iudicare, atque decernere.*

At Censores Apologiæ non dixerunt, non esse Pontificis libros scribere, aut de rebus Theologicis disputare. Scimus enim Pontifices aliquos magna cum laude libros doctissimos edidisse: sed Paulum V. Pontificem, cum Breuia illa ad Anglos misit; non librum, sed epistolam hortatoriam misisse, quæ vicem edicti gereret. Addiderunt etiam, imprudentem fore Principem, qui iniquam actionem prohibere se non posse crederet, nisi librum integrum Philosophorum more conscriberet. Itaque non dixerunt Censores Apologiæ, indignum esse Pontificia, vel Regia Maiestate libros Theologicos, vel Philosophicos scribere; sed edicta & decreta Pontificum, vel Regum non esse scribenda more Philosophico cum adiunctis rationibus, & argumentis, subtili & longa disputatione.

Non rectè affirmat Iacobus Rex nulla ex parte se Pontifice Romano inferiorem esse.

Sed his omissis, quæ ad rem non multum faciunt, illud omnino præterire non possum, quod Rex ait, nulla ex parte se Pontifice inferiorem esse. Certè enim si ad Ouile Christi se pertinere credit, non potest se non inferiorem illo iudicare, cui dictum est à Domino, Pasce oues meas: nisi forte oues Pastore inferiores esse negare voluerit.

Neque ad rem facit, quod ipse in hac præfatione pag. 21. dicit,

Regi iniuriam, cum affirmauit, Regem Iacobum non esse Catholicum, & quia Catholicus non est, hæreticum esse, cum hæc duo contraria sint.

Sed ad singula breuiter respondeamus. Dico nullam factam esse Regi iniuriam, ex eo quòd sanctæ memoriæ Clemens Pontifex vnà nobiscum spem habuerit bonam de Regis conuersione, & existimare cœperit ex eo potissimum quòd catholicos in Scotia quietam, ac tranquillam vitam ducere patiebatur, eum à fide Catholica non abhorrere. Sperabat enim & sentiebat de illo, quod bonum illi esse credebat. quòd si verum non est, Regem à fide catholica nunquã non abhorruisse; nos decepti sumus, Pontifex quoq; spe sua frustratus est, sed non ideo iniuria Regi facta est, quia sperauimus, & sensimus de illo, nostro iudicio, meliora.

Quod autem scripsit Bellarminus Regem in Scotia Puritanum, & Protestantium inimicum fuisse, ad historiam non ad iniuriam pertinet. Id autem ita esse non absolutè pronunciauit, sed addidit, si vera sunt, quæ narrantur ab ijs, qui eum intimè nouerunt. Itaque de rebus sibi ignotis alijs credidit, qui fide digni visi sunt. Si falsa narrarunt, ipsi viderint. Quamquam non desunt coniecturæ ex BASILICO DORO, vnde confirmatur quod scripsit Bellarminus. nam lib. I. pag. 6, sic legitur. *Et nisi mihi mea conscientia certè persuasisset, Religionem illam, quam in Scotia iam profitemur, ipsis expressis, etiam conceptis scripturæ verbis fundatam esse &c.* lib. vero 2. pag. 40. *At vero,* inquit, *reformata religio in hanc nostram Scotiam diuino planè miraculo introducta est &c.* dicit enim miraculo introductam; quoniam à furiosis, & cupidis Puritanis introducta fuit. Ex his locis colligitur, Regem in Scotia Scoticam religionem professum esse, & displicuisse illi quidem mores Puritanorum, qui illam introduxerant, sed non religionem, quam per illos miraculo introductam, id est, per malos homines bonam religionem inuectam arbitrabatur.

Porrò illa consequutio, quia Rex Iacobus non est Catholicus, hoc ipso hæreticus est; non potest vitio verti apud eum, qui catholicum se non esse palam profitetur, cum in tota illa Apologia nomen catholicorum semper tribuat illis, qui Romano Pontifici adhærent; à quorum fide, & religione se abhorrere non negat. Quamuis autem in hac præfatione, catho-

Nomen Catholici solis illis cõuenit, qui Romanæ Ecclesiæ filij sunt.

licum se probare nitatur, cum tamen à Romanâ religione, & à Romani Pontificis obedientia alienum se esse dicat; non ideo iudicio Orbis terræ catholicus vnquam haberi, vel dici poterit. quoniam nomen Catholici, Ecclesia Romana ita obtinuit, vt etiã hæretici interrogati, vbi ad catholicam conueniatur, non suas domos, sed istam vnam ostendant, in qua ab Apostolicis temporibus per successiones Episcoporum conseruata est antiqua traditio, & vnde hæretici omnes, tanquam rami fracti exciderunt. Itaq; S. Ambrosius, in Oratione de obitu Satyri, cum dixisset: Quæsiuit, an cum Episcopis Catholicis consentiret, mox addidit explicationem, id est, inquit, an cum Romana Ecclesia consentiret. de quo nomine vide quæ diximus in extrema pagina prioris nostri libelli, qui huic Apologiæ adiunctus est.

Hæretici non sunt vere, & propriè Christiani

Iam vero quod dixi, hæreticum non esse Christianum, non ideo dixi quod ignorarem, ampla quadam significatione Christianos dici posse, quotquot in Christo baptizati Christum se colere profitentur: sed quoniam propriè illi soli veri Christiani sunt, qui veram, atq; integram Christi fidem in eius Ecclesia tenent, nulliq; hæreticæ sectæ adhærent. Quæ communis est sententia veterum Patrum, qui primis quingentis annis floruerunt, vt S. Cypriani lib. 4. ep. 2. ad Antonianum. Et lib. de vnitate Ecclesiæ, S. Athanasii orat. 2. aduersus Arianos, S. Hieronymi in Dialogo aduersus Luciferianos, S. Augustini lib. de gratia Christi cap. 20. Et aliorum, quos gratia breuitatis omitto: quare si iniuria est de non Catholico dicere eum hæreticum, ac per hoc non Christianum esse, non de me queri debet, qui iniuriam sibi fieri credit; sed de Patribus veteris Ecclesiæ, qui me ita loqui docuerunt.

Ex quo intelligimus, non esse falsum, neque iniuriosum dicere, eum, qui ex parentibus Catholicis natus est, & baptismum Catholico ritu suscepit, ac postea ab educatoribus deprauatus in hæresim incidit; ex Christiano hæreticum factum, religionem, quam cum baptismo susceperat, dimisisse. Non facit, inquam, illi iniuriam, qui hoc dicit, sed verè iniuriam grauissimam illi fecit, qui eum abstraxit à matre Catholica, & instituendum Caluinianis tradidit. Neque enim dubium esse potest, quin hoc tempore Iacobus Rex, non solum vnus esset ex ordine Regum, sed etiam vnus è numero Catholicorum Regum,

gum, si à parente Catholica institui potuisset.

Porrò Principes Orthodoxi meritò commoueri deberent, si alicui de ipsorum ordine, & numero nota hæreseos iniustè inureretur: sed quod Princeps, qui ab ipsorum religione abhorret; qui, vt Antichristũ execratur, quem illi vt Christi Vicarium colunt; qui intercessionem Sanctorum palam irridet; qui veneratione reliquiarum intollerabilem idololatriam vocat; qui denique Purgatorium, Missam, & cætera fidei Catholicæ dogmata conspuit; hæreticus & non Christianus dicatur, molestè ferre non possunt, neque commoueri, nisi commotione fraterni doloris, quòd tantum Regem, quem ipsorum ordini sceptrum, & corona coniunxerat; ab ipsorum communione hæresis & schisma disiunxerit.

Ac vt Rex intelligat, non esse nouum in Ecclesia, vt Sacerdotes Domini liberâ voce arguant Reges hæreticos; adscribam hoc loco verba S. Hilarij Episcopi ad Constantium Imperatorem Arianum, ex libro qui incipit, Tempus est loquendi, quia iam præterijt tempus tacendi: Nunc, inquit, pugnamus contra persecutorẽ fallentem, contra hostem blandientem, contra Constantium Antichristum. Et infra. Sed temerarium me fortè quisquam putabit, quia dicam Constantium Antichristũ esse. quisquis petulantiam istud magis, quam constantiam iudicabit, relegat primum Ioannem dixisse ad Herodem, non tibi licere facere istud. Et infra. Proclamo tibi Constanti, quòd Neroni loquuturus fuissem, quod ex me Decius & Maximianus audirent. contra Deum pugnas, contra Ecclesiam sæuis, sanctos persequeris, prædicatores Christi odis, religionem tollis, Tyrannus non iam humanorum, sed diuinorum. Hæc tibi à me, atque illis socia, atque communia sunt. at verò nunc propria tua accipe. Christianum te mentiris, Christi nouus hostis es, Antichristum præcurris, & arcanorum mysteria eius operaris. Condis fidem, contra fidem viuens, Doctor prophanorum es, indoctus piorum, Episcopatus tuis donas, Sacerdotes custodiæ mandas, exercitus tuos ad terrorem Ecclesiæ disponis. Et infra. Scelestissime mortalium, omnia persecutionis mala ita temperas, vt excludas & in peccato veniam, & in confessione martyrium. Et infra. O tu scelestè quod ludibrium de Ecclesia facis? soli canes ad vomitum suum redeunt: tu sacerdotes Christi resorbere ea quæ expuerunt coegisti, Christianum

Libertas S. Hilarij in Rege hæretico increpando.

ſtianum te loqueris, ſed quàm non ſis ipſe teſtaris. hæc ille, qui ex veteribus, & Sanctiſsimis, & laudatiſsimis Patribus vnus eſt. Poſſent addi non diſsimilia ex Lucifero Caralitano, ex Gregorio Nazianzeno, & ex alijs. ſed iſta pauca hoc loco ſufficiant. Neque verum eſt, quòd quidam ſuſpicati ſunt, librum illum S. Hilarij, Conſtantio defuncto, editum fuiſſe. nam viuente editum, & viuenti oblatum conuincit Card. Baronius tom. 3. annal. pag. 715.

Quod Card. Bellarminus directè reſponderit ad Apologiam pro iuramento fidelitatis. Aduerſarius verò ſtatum cauſæ mutet, & ad alia extra rem digrediatur. Cap. VI.

POSTEAQVAM Rex modum ſcribendi Cardinalis Bellarmini fruſtra reprehendit, aggreditur ſcriptionem ipſam, ſiue materiam libri, vt ipſe loquitur, reprehendere. Sic enim ſcribit pag. 19. *Iam verò argumentum, & ſubiecta materia libri modo tractandi probè conuenit. nuſquam enim ad id, in quo cauſæ cardo vertitur, directè reſpondet. quippè duo tantum ſunt capita, de quibus in Apologia diſſerui, vt ſupra monui. prius vt probarem in fidelitatis Sacramento nihil aliud, quàm obedientiam merè ciuilem, & ſecularem Summis Principibus à ſubditis debitam contineri. alterum vt oſtenderem, hanc in Reges poteſtatem à Pontificibus iniquè vſurpatam, cum Scripturis, Concilijs, & Patribus pugnare. Prius non aliter quam hac vitioſa conſecutione refutat: cum hoc iureiurando ius abdicandorum Regum Pontifici negetur, ne quidem excommunicandorum poteſtatem illi relinqui. Nec poſterius diſputationis meæ caput alijs machinis adoritur, quam illis Chriſti verbis, Paſce oues meas, & Tibi dabo claues Regni Cœlorum, Et nemini vnquam Catholico id dubium fuiſſe.*

At

At Bellarminus Deo gratias agit, quòd liber ipsius adhuc superest, atq; bis recusus à multis videri, & legi potuit: Et nunc iterum cum hac noua Apologia recuditur. Siquidem eo libro inspecto, qui nec obscurus, nec prolixus est, omnes intelligent, à qua parte stet veritas, & quis imponere lectoribus satagat. Siquidem Bellarminus ad prius illud caput directè respondit, in illo iuramento fidelitatis non contineri solam ciuilem obedientiam; sed abiurationem Pontificiæ potestatis, idq; ostendit tribus argumentis; ex titulo Edicti, qui est, ad detegendos, & comprimendos Papistas; ex verbis iuramenti, vbi negatur Pontifici potestas ligandi, & soluendi; ex alio iuramento clariore, quod est de primatu Regis in spiritualibus.

Ex inspectione libri Bellarmini anno superiore editi refellũtur omnes calumniæ.

Illa verò consecutio, quam vitiosam esse, & solam in eius libro positam Rex dicit, nusquam in libro Bellarmini inuenietur. Ipse enim non disputauit vniuersè posset ne Summus Pontifex Reges deponere: quod ad rem ipsius non faciebat; sed assumpsit solum, posse à summo Pontifice Reges hæreticos excommunicari, atq; deponi, quod apud Catholicos in dubium reuocari non solet. Posterius caput ad fallendos lectores, ambiguè hoc loco proponitur cum dicitur: *Alterum, vt ostenderem, hanc in Reges potestatem, à Pontificibus iniquè vsurpatam cum Scripturis, Concilijs, & Patribus pugnare.* Quæro enim, quid sibi vult illud, hanc potestatem? neq; enim de potestate Pontificis in Reges; sed de obedientia subditorum ad Reges paulò ante Rex loquutus erat. Cæterum ex Apologiæ libro quem Bellarminus refutandum susceperat, satis apparet; hunc locum esse intelligendum de potestate prohibendi iuramenta ciuilis obedientiæ. hanc enim ciuilem obedientiam Regibus deberi, & iuramento quoq; confirmari posse probat eo loco Rex testimonijs Scripturæ, Conciliorum, & Patrum: & paulò ante cõquestus erat, quod hanc obedientiã iniustè Summus Pontifex in suo Breui prohibuisset. vide librum illum pag. 22. 23. 24. 25. 26. & 27.

Non fideliter referuntur scripta Bellarmini.

Adhoc autem posterius caput Bellarminus directè respondit, falsum esse, quod Summus Pontifex in suo illo Breui obedientiam ciuilem prohibuisset: ac propterea testimonia illa Scripturarum, Conciliorum, & Patrum perperam adduci ad probandum, quod nemo negat. Illa vero Euangelica loca, Pasce oues meas, &, Tibi dabo claues, non adduxit, vt Rex dicit, ad oppu-

Bellarminus directè respondit. Perperam applicantur ab aduersario argumenta Bellarmini.

oppugnandum caput illud posterius, sed ad probandum esse in summo Pontifice potestatem excommunicandi, absoluendi, dispensandi, & similia faciendi, quæ ad prius caput, non ad posterius pertinent. Ex his quæ dicta sunt facilè cognosci poterit, reliqua omnia à pag. 21. vsque ad pag. 35. nihil esse aliud, nisi digressiones ad inuidiam, atque odium Summis Pontificibus, & Ecclesiasticis omnibus conciliandum. Certi verò sumus, Catholicos, piósque Reges, ac Principes prudenter cogitaturos à Rege hæretico, quiq; se hostem manifestum Ecclesiæ Catholicæ, totiusq; Orthodoxæ religionis profitetur, nihil aliud expectari posse, nisi fidei religionisq; contemptum.

Amplificatio ad conflandam inuidiam.

Igitur, vt hæc breuiter percurramus, pag. 21. *Hoc, inquit, verborum fundamento, Pasce oues meas, immane quam amplum, solutumq; Imperium Pontifici extruat; quò ad libidinem condonare, atque adimere Regna possit. huic tamen seruituti non alios quam Christianos Reges addicens.* Et paulò post, *Nam cum me hæreticis annumeret, cum Iuliano Apostata æquet, extra caulam etiam, gregemq; Pontificium esse putet, necesse est. At vos, de Pontificio grege estis, vos magnus ille Pastor, instar ouium ad occisionem ducere pro libidine sua potest.*

Hæc omnia cum bona Regis venia, qui nos, ita loqui cogit, meræ calumniæ sunt. non solum enim nihil horum in Bellarmini libro reperietur, sed contra potius de solis hæreticis, qui ex ouibus lupi rapaces euadunt, locutus est; qui quamuis à grege Christiano, vel recesserint per hæresim manifestam, vel eiecti fuerint per Ecclesiasticam censuram; subsunt tamen Pastori, vt vel ipsi ad caulam emendati redire cogantur; vel oues cœteræ, ne ab eis discerpantur, & deuorentur, ab ipsorum consortio, & obedientia quam longissimè arceantur.

Confictа interpretatio.

Pergit pag. 22. calumniari, cum ait, *Sic nouum, & ègregium sensum his Christi verbis affinxit, Pasce oues meas, tanquam hoc significarent, tolle, proscribe, abdica Christianos Principes, atq; Reges.* Et paulo post. *Hæc verba, quæ Petro in extasim rapto dicta sunt, Surge Petre, occide & manduca: ita Baronius exponit, Age Papa, confige Venetos, penitusq; disperde.*

At vbi quæso expositionem illam tam inciuilem, & inuerecundam in libro Bellarmini vidisti? non igitur ipse affinxit sensum illum Christi verbis, qui nusquam in libris eius extat: sed interpres tuus ô Rex Bellarmino eum sensum sine vlla specie

verisimilitudinis affinxit. neque enim Bellarminus vnquam Patrem Christianæ plebis (sic enim S. Augustinus Romanum Pontificem vocat) in Caligulam, aut Neronem, aut Dionysium Syracusanum, commutauit. Pari calumnia Cardinalem Baronium, virum æquè pium ac doctum, ac de historijs Ecclesiasticis optimè meritum, aspergendum esse Rex duxit, maiorem fidē habens famoso libello, quam viris grauibus, qui sensum verū & piū eius loci à Card. Baronio explicatum, scriptis libris testati sunt.

Digreditur deinde Rex sine vlla causa pag. 23. ad exemptionem Clericorum, ex qua Bellarmini animum alienum à Regibus detexisse se dicit. Quasi verò nouum aliquid ipse scripserit de Clericorum exemptione, & non potius id quod Doctores omnes iuris diuini, atque humani docent; ipsa etiam Concilia sacrique canones iubent. Sed qualem animum erga Reges, & Principes Bellarminus gerat, illi omnes sciunt, qui librum eius de Laicis fortè legerunt. Ibi enim aduersus Anabaptistas, aliosque hæreticos principatum politicum defendit, atque ornauit ex diuinis litteris, ex testimonijs patrum, ex fontibus philosophiæ ductis multis, & varijs rationibus: *De exemptione Clericorum nihil noui Card. Bellarminus scripsit.*

Transit deinde Rex pag. 24. nihil laborans si libri sui partes inter se aptè cohæreant, an non; ad bona temporalia Ecclesiarum, & Clericorū, à quibus occupari dicit tertiam partem soli, & fundorum. hoc videlicet illum malè habet, quod non omnes Principes exemplum Henrici VIII. sequi velint, qui cum primum à Romano Pontifice defecit, seque caput Ecclesiæ declarauit; continuò Ecclesias, & Monasteria omnia diripuit, & redditus Ecclesiasticos Baronibus suis attribuit; egregiè imitatus Antiochum & Nabuchodonosor Reges, qui templo Domini spoliato, ex vasis aureis & argenteis Deo dicatis gazam suam ditauerunt. Sed qui Reges impios imitati sunt in scelere, eorum iusto Dei iudicio socij facti sunt in pœnis, non temporalibus, sed æternis. *Henricus VIII. initio sui primatus Ecclesias, & Monasteria spoliauit.*

Pag. 25. Videtur redire voluisse ad id vnde digressus fuerat, ad iuramentum videlicet fidelitatis; sed reuera tamen longius expatiando, atque euagando ad alia magis adhuc remota digreditur, ait enim. *Ac vt vobis in perspicuo magis sit, non alium mihi scopū in hoc negocio extitisse, quam vt de ciuili, & temporali obedientia, quæ mihi à subditis debetur, agerem, nec illorū conscientijs insidias à me esse cōparatas (quod hic mihi*

conuiciator falsissimè obiecit) primum illud videamus, quam longè Imperatores atque Reges, qui superioribus seculis religiosè Christianeque vixerunt, ab eo abfuerint, vt ius in se aliquod Pontifici esse crederent: cum contra Papas ipsi creauerint, in ordinem redegerint, adeóque de sede deiecerint.

Hæc ille, qui multas paginas consumit in describendis historijs Imperatorum, & Regum, qui cum Pontificibus Romanis inimicitias gesserunt. Sed quorsum quæso illa narrantur, si nihil aliud Rex demonstrare intendit, nisi in iuramento fidelitatis solam ciuilem, & temporalem obedientiam contineri? Qualis obsecro hæc argumentatio esset: Multi Reges nullum ius in se habere Pontificem Romanum crediderunt; sed contra potius eum quando libuit deposuerunt: Ergo Rex Anglorum in iuramento suo fidelitatis, nihil aliud, nisi ciuilem, & temporalem obedientiam requirit? Nam ne ipse quidem Aristoteles medium terminum in hac argumentatione reperiret, siue enim Pontifex in Reges ius habeat, siue non habeat, debetur Regibus obedientia ciuilis à subditis. Itaque longâ digressione opus non erat, vt probaret quod nemo negat. Sed quemadmodum Rex Angliæ sub specie ciuilis obedientiæ adigere voluit subditos suos Catholicos ad abiurandam Pontificiam potestatem: sic in hoc suo libro sub specie Apologiæ pro iuramento fidelitatis, persuadere cupit Regibus, & Principibus Catholicis; vt exemplo suo ab Apostolicâ sede, & Orthodoxâ religione discedant.

Mira argumentatio.

Videamus tamen quid tandem adferat, & cum illo, quando ita placet, & nos digrediamur, Euangelicum illud implentes: Quicunque te angariauerit mille passus, vade cum eo & alia duo Matth. 5. Primum igitur pag. 26. probat certum ius, ac inuiolatum apud Imperatores mansisse Romanos Pontifices creandi, ex eo quod *Hadrianus Papa in Concilio CLIII. Episcoporum Abbatúmque decreuit, vt Carolo Magno Imperatori ius, ac potestas esset eligendi Papam & ordinandi Sedem Apostolicam: dignitatémque Patriciatus ei concessit: Insuper Archiepiscopos, & Episcopos per singulas Prouincias, ab eo inuestituram accipere definiuit. Et quicunque contra hoc decretum ageret anathematis vinculo eum innodauit: & nisi resipisceret, bona eius publicari præcepit.* hæc ille, & allegat Sigebertum, Valthramum, & alios posteriores.

An Hadrianus Papa concesserit CAROlo Magno potestatem creãdi Romanũ Pontificem.

Ad

Ad hæc respondemus; si hæc omnia vera sint, sequi multa contraria ijs, quæ Rex probare conatur. Nam si Pontifex concedit Imperatori ius eligendi, & inuestiendi Episcopos: non igitur Imperator ex se caput est Ecclesiæ in ditione sua, ac per hoc neque Rex est Caput vel supremus gubernator Ecclesiæ in Regno suo; cum Episcopos eligere, vel inuestire non posset, sine priuilegio Romani Pontificis. Deinde si Pontifex donat Carolum Regem dignitate Patriciatus Romani. quæ erat dignitas temporalis, & Imperatoriæ proxima: ergo Pontifex ius magnum in Imperio temporali habebat, quippe qui ipsos etiam Reges ornare, & augere poterat dignitatibus ad Imperium pertinentibus. Præterea si Pontifex iubet eos, qui contra decretum ipsius agerent, non solum anathematis vinculo alligari; sed etiam bona ipsorum temporalia publicari; ius igitur Pontifex habet non spirituale solum, sed etiam temporale, in eos qui decretis ipsius obtemperare nolunt.

Addo secundo historiam illam confictam videri, non veram. Nam Sigebertus, qui primus illam mandauit litteris, trecentis circiter annis posterior fuit Carolo, atque Hadriano: ij vero qui cum Carolo vixerunt, & res eius gestas accuratissimè conscripserunt, vt Eginarthus, & annalium Francorum auctor, nullam huius priuilegij mentionem fecerunt. Deinde quo pacto verum esse potest, dedisse Hadrianum priuilegium aliquod Carolo Magno Imperatori, cum tempore Hadriani Carolus Imperator non esset? Hadrianus enim obijt anno salutis 795. Carolus autem Imperare cœpit anno Domini 800. vt Eginarthus & alij tradunt. Præterea si Carolus Magnus Pontifices Romanos creandi ius habebat, cur nullum omnino creauit, neque ipse, neq; multi ex successoribus eius? nam Anastasius Bibliothecarius scripsit accuratè vitam, & creationes duodecim Pontificum, qui sibi inuicem post Hadriani primi Pontificatum successerunt; & nusquam Caroli, vel successorum eius meminit; sed à solo clero, & populo electos, & creatos fuisse tradit. Porrò Gulielmus item Bibliothecarius, qui Anastasio successit, scripsit vitam Hadriani II. à Clero pariter, & populo solum electi. Et cum fortè Legati Imperatoris tum Romæ adessent, & quererentur se ad electionem Pontificis inuitatos non fuisse: responsum eis fuisse scribit Gulielmus, id ea ratione factum esse, ne Legatos Principum in electione Romanorum

Historia Sigiberti de priuilegijs Carolo Magno ab Hadriano Papa concessis, videtur cōficta.

Pontificum expectandi mos inolesceret. qua ratione accepta, inquit Gulielmus, Legati omnem suæ mentis indignationem medullitus sedauêre, & ad salutandum electum etiam ipsi humiliter accesserunt.

Hæc certè apertissima demonstratio, vel nullum eiusmodi priuilegium datum fuisse Carolo, vel certe ab illo admissum non fuisse, manifestissimum reddit. Quod etiam inde confirmatur, quod & Carolus in Capitulari suo lib. 1. cap. 84. Et habetur etiam apud Gratianum dist. 63. can. sacrorum, decernit, liberas esse debere electiones Cleri, & populi: & Hadrianus II. in Concilio generali octauo can. 22. prohibet omnino Principibus, ne se electionibus Episcoporum admisceant; Et habetur hoc decretum etiam apud Gratianum dist. 63. can. 2. Et tamen neque Carolus, neque Hadrianus II, mentionem vllam faciunt priuilegij concessi ab Hadriano I. quam mentionem omnino facere debuissent, vel vt ei priuilegio Carolus renunciare se diceret, vel vt illud abrogari nouo decreto Hadrianus in generali synodo declararet.

Electio Pōtificis si per imperatorē facta fuisset, sūmæ potestati Pontificis minimè præiudicasset.

Addo postremò nihil præiudicari summæ Summi Pontificis auctoritati, etiam si verum esset Pontifices aliquando ab Imperatoribus fuisse creatos; tum quia id Imperatores non ex proprio iure, sed ex priuilegio Pontificis Maximi fecissent: tum quia Electores auctoritatem aliquam exercent in personam designandam, cui Pontificatus dignitas conferenda est, nullam exercere possunt in Pontificem electum, alioqui etiam Electores Imperatoris ius haberent in Imperatorem electum, cum reuera nullum ipsi habeant in Imperatorem, & magnum in eos habeat Imperator: quemadmodum & S.R.E. Cardinales, quamuis Electores Pontificis sint: tamen vbi electus est, non subijcitur ille Cardinalibus, sed Cardinales illi, vt Pastori, & Principi subijciuntur.

Pergit deinde Rex pag. 27. & addit, *Quod Imperatoris assensus, longo annorum decursu, eligendis Pontificibus interuenerit, Platina multique alij ex Pontificijs scriptoribus testes sunt. atque ipse Bellarminus in suo controuersiarum opere hoc commodè eludere non potest, quin & certam pecuniam, vt confirmationem obtinerent, Pontifices in imperatorium fiscum dependere cogebantur, quem morem penè ad septingentesimum Christi annum durasse, Sigebertus, & Luitprandus, alijque Pontificiæ*

tificiæ ſectæ hiſtorici teſtes ſunt. hæc ille.

Negare non poſſumus quin Principes Ariani, Gothi videlicet cum multis alijs rebus Eccleſiam Catholicam afflixerint, tum hoc ipſo, quod abſque conſenſu ſuo, aliquando etiam abſq; numerata pecunia Pontificem creari non permittebant. quem morem ſequuti ſunt aliquandiu Græci Imperatores, qui Gothis expulſis Italiam recuperauerunt. Sed hæc tyrannis ab initio anni quingenteſimi initium accepiſſe, & anno Domini 684. deſijſſe videtur. hoc enim anno ſcribit Anaſtaſius, Conſtantinum Imperatorem conceſsiſſe Benedicto II. Summo Pontifici, vt deinceps cõſenſus Principis non expectaretur. Fuiſſe autem tyrannicam legem illam ſiue Gothorum, ſiue Græcorum, S. Gregorius Papa diſertis verbis teſtatur in explicatione Pſalmi quarti pœnitentialis, Quid autem mirum eſt, ſi Principes illi electioni Summorũ Pontificum ſe admiſcuerint, qui perſonas ipſas Pontificum vel exilio, vel carceribus, vel morte mulctabant? non enim iudicandum eſt de poteſtate Principum in Summos Pontifices ex eo quod aliquando fecerunt, ſed ex eo quod iuſtè facere potuerunt. Sed ſi per annos circiter ducentos, ac fortaſſe minori tempore ſuſtinuit Eccleſia tyrannidem illam partim à Gothis partim à Græcis; per annos mille quadringentos libertatem ſuam obtinuit.

Gothi Reges, & Græci Imperatores Romanam Eccleſiam diu vexarunt.

Pergit Rex pag. eadem, & ait. *Sed paßim ocurrunt Imperatorum exempla, qui Romanis Pontificibus ſuam poteſtatem abrogarunt. Otho Imperator Ioannem* XII. *Pontificatu abdicauit. quòd eſſet varijs criminibus, ac præcipue libidine infamis. Henricus* III. *Imperator exiguo temporis ſpatio Benedictum* IX. *Syluestrum* III. *& Gregorium* VI. *Synodaliter depoſuit, cum inſimulatos auaritiæ, tum quod hanc in Principes extraordinariam poteſtatem proteruè, & procaciter vſurpaſſent.* hæc ille.

Sed facilis eſt reſponſio, nam neque Otho Ioannem XII. neque Henricus Benedictum, Syluestrum, & Gregorium propria vel imperiali poteſtate depoſuerunt: ſed per ſynodum Epiſcoporum Eccleſiaſticâ auctoritate deponi curarunt. Id Rhegino, & alij citati teſtantur. Neque facilè concedimus, iuſtam fuiſſe depoſitionem eorum Pontificum; ſed hoc ad rem præſentem non pertinet. Illud autem quod Rex adiungit, depoſitos fuiſſe Benedictum, Syluestrum, & Gregorium quòd hanc in Prin-

An ab Imperatoribus fuerint vlli Romani Pontifices depoſiti.

Prin-

Principes extra ordinariam poteſtatem proteruè,& procaciter vſurpaſſent:aliquo teſtimonio probari oportuiſſet. Siquidem hic ſolum allegari video Marianum Scotum, Sigebertum, Abbatem Vrſpergenſem,& Platinam: poterat etiam addere Othonem Friſingenſem,& Hermannum Contractū. Marianus ad annū 1045. ſic loquitur: Henricus Rex Italiam ingreſſus pacificè à Romanis ſuſcipitur. Papas tres non dignè conſtitutos Synodaliter depoſuit. neq; cauſam particularem explicat. Abbas Vrſpergenſis eadem verba repetit,quæ videlicet à Mariano Scoto accepit. Sigebertus ſic ait: Romæ vno contra duos,& duobus contra vnum de Papatu contendentibus, Rex Henricus contra eos Romam vadit, & eis Canonica, & imperiali cenſura depoſitis, Suidigerius Bambergenſis Epiſcopus, qui & Clemens Romanæ Eccleſiæ CLIII.præſidet. Hermanus Contractus ſic loquitur:Iuxta Natalem Domini non longè ab vrbe Roma apud Sutrium ſynodo itē acta, cauſaq; erroneorum Pontificum diligentius ventilata, Gratianum Papam conuictum baculo paſtorali priuauit.Dein omniū tam Romanorum,quam aliorum conſenſu Suidegerū Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ elegit Pontificē. Otho Friſingenſis,auctor grauiſsimus lib.6.Chronici cap.36. ſic ait: Porrò Gratianus Regi apud Sutrium occurrens ad leniendum ipſius animum diadema precioſum obtuliſſe dicitur. quem Rex primo,vt decuit, honorificè ſuſcepit:poſtmodum autem collecto Epiſcoporum conuentu à Pontificatu pro nota ſimoniæ cedere perſuaſit. hæc Otho, qui veriſsimè ſcribit,Gregorium VI.qui ante Pontificatum Gratianus dicebatur,perſuaſum fuiſſe ab Imperatore, vt ſe ob notam ſimoniæ abdicaret Pontificatu. proinde non proprie Gregorius depoſitus fuit,vel ab Imperatore,vel à Synodo; ſed ſponte ceſsit, eo quod de crimine ſimoniæ conuictum ſe cerneret.

Gregorius VI. Papa non depoſitus fuit, ſed ipſe ſe Pontificatu abdicauit.

Non deſunt tamen viri grauiſsimi, qui Gregorium VI. nullius criminis conuictum fuiſſe defendant. ſed ad rem noſtram non facit, qui hoc loco ſolum demonſtrare volumus, à nullo auctore ſcribi, quod Rex hoc loco dicit, depoſitos fuiſſe Pontifices tres, eo quod extraordinariam poteſtatem in Principes proteruè, ac procaciter vſurpaſſent. Id enim nullus omnino ſcribit. Porrò Platina, qui vltimo loco adducitur, nullam cauſam reddit, cur hi Pontifices in Concilio depo-

depositi fuerint, nisi quod essent mali.

Iam vero si ex his duobus exēplis Othonis, & Henrici Imperatorum aliquid efficeretur ad probandū, habere ius aliquod Imperatores ad Pontifices deponēdos: multò facilius probaretur ex plurimis exēplis, habere Pontifices ius ad deponēdos Imperatores. Isti enim duo Otho, & Henricus Pōtifices deposuerunt, non auctoritate sua, sed Synodi, id est, Ecclesiastica potestate: Pontifices vero Imperatores deposuerūt, non laicâ Principum potestate, sed suâ, ac propriâ. Exēpla sunt ad manus. Gregorius iunior Imperatorem Leonem Isauricū, hæreticorum Iconoclastarū Principem excōmunicatum priuauit vectigalibus Italiæ, ac per hoc Imperij parte mulctauit. Testantur hoc, & laudant Græci scriptores Cedrenus, & Zonaras in vita Leonis Isaurici. Leo III. trāstulit Imperium totū occidentale à Græcis ad Francos, ac per hoc priuauit dimidia Imperij parte Græcos Imperatores, & ea donauit Francos; de qua re testes sunt innumerabiles, quos adduximus in primo libro ex tribus, quos de Imperij trāslatione conscripsimus. Gregorius VII. Imperatorē Henricum IV. publicâ atque solemni ceremoniâ excommunicatum priuauit Imperio. quod rectè factum fuisse, quicquid pauci schismatici contra dicant, testantur omnes graues historici, & cæteri eius tēporis auctores, quos, verbis singulorum in medio allatis, produximus in lib. 4. de Pontif. c. 13. Innocentius III. Othonem IV. Imperatorem deposuit, teste Flauio Blōdo lib. 6. Decadis 2. Innocentius IV. in Generali Concilio Lugdunēsi assentientib[9] omnibus publicè deposuit Fridericum II. Imperatorem, Ecclesiæ persecutorem maximum. Extat adhuc sententia, cap. Ad Apostolicæ, de sententia, & re iudicata in 6. Clemens IV. Ludouicum IV. Imperatorem à Ioanne XXII. & Benedicto XII. excommunicatum Imperio priuauit. Vide Albertum Pighium lib. 5. Hierarch. Eccles. cap. 14. & 15.

Imperatores à Pontificibus depositi.

Pergit deinde pag. 28. & adfert exempla Regum, qui Pontificibus strenuè restiterunt. Primum ex Vualthramo in lib. de inuestituris Episcoporum, probat Episcopos Hispaniæ, Scotiæ, Angliæ, Hungariæ per Reges introisse cum pace temporalium purè, & integrè, ex antiquâ institutione vsque ad modernam nouitatem. Vocat autem Vualthramus modernam nouitatem decretum Gregorij VII. prohibentis inuestituras Ecclesiarum

De inuestituris Episcoporum à Regibus vsurpatis.

accipi

accipi à Regibus, & Principibus seculi. Respondemus verum esse per non breue tempus consueuisse Episcopos à Regibus inuestiri: sed Gregorium VII. fortissimum Ecclesiæ Dei vindicem, Dei auxilio fretum, non timuisse veteres, & sanctas Ecclesiasticas leges renouare, atque defendere. Scribit enim in Epist. ad Hugonem Diensem Episcopum, vt in concilio habendo, cui ipse vt Legatus Apostolicæ Sedis præsessurus erat, canonem vicesimum secundum octauæ Synodi generalis renouari curaret, quo prohibetur Principibus omnibus, etiam Regibus, & Imperatoribus, ne se in Episcoporum electione admisceant. quam Gregorij sententiam de tollendis inuestituris Principum, defenderunt non solum successores eius Victor III. Vrbanus II. Paschalis II. & alij: sed etiam viri sancti, qui eo tempore floruerunt, vt duo sancti Anselmi, alter Cantuariensis, alter Lucensis, & alij.

Deinde Rex pagina eadem ex annalibus Franciæ Nicolai Gilij refert initium Epistolæ Philippi pulchri Regis Francorum ad Bonifacium VIII. Pontificem, quæ Epist. ridiculam continet salutationem, qualem scribere potuit iracundia potius, quam consideratio. Scimus enim grauissimam inimicitiam gessisse Philippum Regem cum Bonifacio Pontifice; neque esse mirum, si iratis animis quædam exciderint, quæ sedatis nunquam excidissent.

An S. Ludouic⁹ rex Francorũ Papales exactiones in regno suo prohibuerit.

Addit postea sanctum Ludouicum Regem publicâ pragmaticâ sanctione omnes Curiæ Papalis exactiones intra Regnũ suum prohibuisse; & citat ad marginem, ex arestis Senatus Parisiensis. Ego vero legi quidem apud Nicolaũ Gillium, inter alias sancti Ludouici ordinationes, hæc verba: Item exactiones, & onera grauissima per Curiam Romanã Ecclesiæ Regni nostri imposita, vel impositas, quibus Regnum nostrũ miserabiliter depauperatum existit, siue etiam imponendas, aut imponenda, leuari, aut colligi nullatenus volumus, nisi pro rationabili, piâ, & vrgẽtissimâ ineuitabili necessitate: & de spõtaneo expresso consensu nostro, & ipsarũ Ecclesiarum Regni nostri. Et fortasse hæc eadem verba habentur in aresto Senatus Parisiensis, quòd mihi notum non est. Cæterũ legi pragmaticam sanctionem eiusdem sancti Ludouici quæ habetur ad finem tomi sexti Bibliothecæ Sanctorum Patrum editæ Parisijs anno 1589. vbi habentur eædem ordinationes, demptis verbis

verbis supraſcriptis, quæ videntur poſtea addita in odium Eccleſiæ Romanæ.

Legi etiam ſimiles ordinationes tum apud Paulum Æmilium, tum apud Robertum Gaguinum in vita ſancti Ludouici, & verba illa à Nicolao Gillio recitata non reperio: ſed contra potius legi apud eoſdem auctores ſanctum Ludouicum Romanæ Eccleſiæ Pontificibus, Innocentio IV. Alexandro IV. Vrbano IV. & Clementi IV. quorum temporibus vixit, fuiſſe addictũ, & obedientem. Nam Innocentio IV. in Concilio Lugdunenſi excommunicanti, & deponenti Imperatorem Fridericũ, aſtitit ſanctus Ludouicus, atq; vt verbis Æmilij vtar: Se vireſq; Regni ſui, ac conſiliũ Sacroſanctæ poteſtati tutandæ paratum eſſe profeſſus, Innocentij cauſæ dignitatẽ, roburq; addidit. & infra. Interea Francus (ſanctus Ludouicus) auctoritate nominis Franci tegens Pontificem, ſacram inſuper militiam in barbaram religionem profeſſus erat. Deniq; in vita ſancti Ludouici, quæ extat apud Laurentium Surium à confeſſario eius vt creditur ſcripta, inter alia monita, quæ ſanctus moriens filio ſuo, Regniq; hæredi dedit; hæc verba habẽtur: Semper ſis addictus, & deuotus Romanæ Eccleſiæ, eius Pontifici haud ſecus atq; ſpirituali patri te morigerum præbeas.

S. Ludouicus Rex Francorũ Eccleſiæ Romanæ addictiſſimus.

Refert poſtea Rex eadem pag. & ſeq. ex Ioanne Maierio in lib. de ſchiſmate & Concil. quid actum ſit inter Pium II. Pontificem & Ludouicum XI. Regem Francorum, circa pragmaticam ſanctionem, quam ex ſententia Concilij Baſilienſis Carolus VII. Rex Francorum edidit. Sed non eſt opus, vt in hac re diutius immoremur. Quod enim Pius II. Ludouici temporibus efficere non potuit, vt pragmatica illa ſanctio omnino de medio tolleretur; effecit poſtea Leo X. Franciſco primo regnante. Itaq; in concilio Lateranenſi ſeſſ. II. pragmatica illa ſanctio publico decreto ſublata eſt. Sed hunc exitum pragmaticæ ſanctionis, quia cauſæ ſuæ parum fauebat, Rex facile præteriri paſſus eſt.

Pragmatica ſanctio ſublata.

Addit vltimò Rex pag. 30. & quatuor ſequentibus exempla Regum Angliæ, prædeceſſorum ſuorum. Siquidem Henricus primus Epiſcopatum Vvintonienſem Vilhelmo Gifferd contulit; eumq; contra noui Concilij decretum, de poſſeſsionibus cunctis ad Epiſcopatum pertinentibus inueſtiuit. Idem quoque Henricus Archiepiſcopatum Cantuarienſem Rudolpho dedit,

An antiqui Reges Angliæ Romanus Pontificibus obedientes, an refractarij fuerint

dit, eumq́ per baculum, & annulum inuestiuit. Idem Turstano Eboracensi Archiepiscopo electo ad Callistum Pontificem proficiscenti mandauit, vt à Pontifice benedictionem non acciperet: quod cum ille neglexisset, Rex illi omnem suæ dominationis locum interdixit, atque hæc ex Matthæi Paris. historiâ probantur. Rex Edouardus primus inhibuit Abbati de Vvaltam, & Decano sancti Pauli, ne decimas colligerent in sumptus belli Hierosolymitani, quamuis ad hoc delegati essent à Pontifice Romano. Et quoniam Abbate interim mortuo Decanus Edouardo Regi pariturum se pollicitus est; Rex Iacobus triumphat, & dicit, *Hic hominem Ecclesiasticum teneo, qui Papæ non paruit, vt Regi suo pareret in rebus quoq́ Ecclesiasticis. nondum scilicet noua hæc Iesuitarum Theologia Orbi innotuerat.* Idem Edouardus tres viros Ecclesiasticos puniuit, ex quo intelligitur, non esse Ecclesiasticos à Principis temporalis potestate exemptos, Edouardus II. patrem imitatus viros Ecclesiasticos in custodiam duci iussit. Edouardus III. maiorum vestigijs insistens Ecclesiasticos nonnullos vel carceri mancipauit, vel bonis temporalibus, & spiritualibus spoliauit. Deniq́ sub Richardo II: publicorum ordinum decreto cautum est, ne quis beneficium à Pontifice Romano impetraret. qui secus faxit, extra Regis fidem, & tutelam censeretur. hæc ex Archiuijs Regijs deprompta esse dicuntur.

Ego verò admiror intra spatium quingentorum annorum tam paucos inobedientes à Rege numerari potuisse: cum constet à Regibus Angliæ per hoc tempus plurimos sanctissimos Episcopos, vel Archiepiscopos, ob eam causam vexatos: quòd mallent Pontifici potius obedire, quam Regi; & libertatem Ecclesiasticam fortissimè tuerentur, Theologia enim hæc Iesuitarum non est noua, sed antiquissima apud veros Catholicos; nisi fortè plus valeat exemplum vnius Decani, quam plurimorum Episcoporum, sanctitate, doctrina, & miraculis illustrissimorum, & salutis æternæ Regis, & gregis sui cupidissimorum.

Episcopi Angli sanctitate conspicui à Regibus vexati.

Notum est quanta passus sit sanctus Anselmus Archiepiscopus Cantuariæ à Rege Vvilhelmo, quot annis exulauerit, quoties ad Romanum Pontificem confugerit, & quanta deuotione quocunque iret, ab omnibus, vt Angelus Domini reciperetur. Dedit illi tamen Deus post mortem Vvilhelmi Regis glorio-

ſam victoriam, ſic enim ſcribit Edinerus Anglus in lib. 2. de vita S. Anſelmi; Eo igitur tempore adunato in palatio Regis Londini cunctis primoribus Angliæ victoriam de libertate Eccleſiæ, pro qua diu laborauerat, Anſelmus adeptus eſt: Rex enim anteceſſorum ſuorum vſu relicto, nec perſonas, quæ in regimen Eccleſiæ ſumebantur, per ſe elegit; nec eas per dationem virgæ paſtoralis Eccleſijs, quibus præficiebantur, inueſtiuit.

Non minus notum eſt, quanta, & quam grauia paſſus ſit ſanctus Thomas Archiepiſcopus Cantuariæ, & Martyr ab Henrico II. Rege, cuius perſecutionem fugiens ad Pontificem Romanum ipſe quoque ſe contulit. Sed is etiam victoriam præclaram obtinuit, cum poſt eius obitum clarificante eum Domino ſignis, & virtutibus; idem Rex publicam pœnitentiam egerit.

Huc adiungi poteſt ſanctus Edmundus Archiepiſcopus Cātuarienſis, qui ob defenſionem Eccleſiaſticæ libertatis, multa tum à Rege, tum à Regni proceribus paſſus eſt. Itaq; ipſe quoq; in exilium voluntarium concedens apud Pontiniacum obijt, vbi receptaculum, & refugium erat omnium ab Anglia propter iuſtitiam exulantium Prælatorum.

Sed ante hos omnes ſanctus Dunſtanus Archiepiſcopus item Cantuarienſis de manu Summi Pontificis Ioannis XIII. pallium, inſigne Archiepiſcopalis dignitatis accepit, & admirandæ ſanctitatis, & miraculorum gloria clariſsimus fuit: nec tamen effugere potuit, quin ab Eduino Rege mulierum amore corrupto in exilium pelleretur. Sed poſtea tamen ab exilio reuocatus maximâ conſtantiâ ſemper Regum ſcelera redarguit, & optimo fine in pace quieuit. Cuius vitam ab Osberto Monacho Cantuarienſi ſancti Dunſtani æquali fideliter ſcriptam habemus.

Sanctus Hugo Epiſcopus Lincolnienſis non pauca ſuſtinuit à Richardo Rege, ſed conſtantiâ, & virtute omnia ſuperauit. Adſcribam verba, quæ habentur cap. 18. vitæ ipſius: Cum aliquando Rex contra Regem Franciæ extra fines Regni ſui alacriter dimicaret, & militi pecuniam multam erogaſſet. Archiepiſcopum in patriam remiſit cum mandato, vt Epiſcopis, & Prælatis in vnum conuocatis indicaret, ſe pecuniâ habere opus, cuperéque ab illis adiuuari. Sed vir ſanctus accuratius

rem ipſam examinans, cum reperiſſet pauperculam plebem hac ratione grauari;reſpondit, etiamſi omnes Regi conſenſeritis: at ego nequaquam illi conſentiam. Vnus etiam ex Epiſcopis auditis rationibus,quas B.Hugo copioſè contra illam exactionem afferebat,illi adhæſit,.Grauiter hoc Archiepiſcopus accepit,& gradu concito ad Regem abijt, multa ei de ſancto Epiſcopo conquesturus. Audiens Rex ſolum Lincolnienſem, ſuum retardaſſe conatum,& alium etiam Epiſcopum in ſuam ſentẽtiam pertraxiſſe; præ ira inſaniens cuidam amico ſuo dixit,Sicut tu meam diligis ſalutem;ita ego tibi præcipio,vt Hugonem cum adhærente ei Epiſcopo penitus extirpare feſtines. Eiectus eſt ergò alter ille,& omnia quæ poſſidebat,fiſco Regis addicta ſunt. Sed iuſtus tanquam leo confidens abſq; terrore erit &c. Et tandem Rex videns conſtantiam viri; & quòd minas vniuerſaq; pericula pro nihilo duceret,eum ex animo venerari cœpit. Addam & pauca ex cap. 20. Hortantibus quandoq; amicis, vt maioris periculi vitandi cauſa in quadam re parui momenti Regi contra ius Eccleſiæ conſentiret;ſic fertur dixiſſe, Abſit,vt perſonæ laicæ, cuiuſcunq; etiam dignitatis,& eminentiæ,priuilegium Eccleſiaſticæ libertatis infringant. Mihi verò non contingat,vt timore poteſtatis alicuius, aut formidine difficultatis quantæcunq;, ius Eccleſiæ Dominæ meæ ſanctæ Mariæ,quantum in me eſt, deperire ſinam &c. Hic nos quoq; Eccleſiaſticum hominem tenemus,cui nota erat Theologia, quam Ieſuitæ hodie docent,non eſſe obediendum Regi , in præiudicium Eccleſiaſticæ libertatis.

Sanctus Richardus Epiſcopus Ciceſtrenſis claudat hunc locũ. Is electus fuit Epiſcopus contra ſententiam Regis: propterea Rex furore percitus res Eccleſiæ Ciceſtrenſis iuſſit cõfiſcari. Epiſcopus multas iniurias,contumeliaſq; perpeſſus ad Apoſtolicam ſedem ſe contulit,cui tunc Innocentius IV.præſidebat.præuenerant autem eum Legati Regij,vt etiã apud Summum Pontificem ſanctũ virum Richardum fatigarent: ſed Pontifex partibus auditis Beati Richardi electionem ſuâ auctoritate confirmauit, atq; eundem ſacrarum manuum impoſitione Epiſcopum conſecrauit: Reuerſus in Angliã Epiſcopus,non ſolũ bona Eccleſiæ ſuæ recuperare non potuit,ſed etiã propoſito edicto publico Rex omibus interdixit, ne quis ei pecuniam mutuo daret. Cæterum vir ſanctus memor verbo-

verborum sancti Iacobi, quòd Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes Regni, quod repromisit diligentibus se. egestate sua gaudēs partes omnes boni Pastoris impleuit.

Hinc habemus, quod Rex quærebat, exempla Regum, qui bona non tantum temporalia, sed etiam spiritualia Ecclesiasticis per vim eripiebant: sed habemus etiam, quód Rex non quærebat, exempla Sanctorum Episcoporum, qui pro libertate Ecclesiastica tum agendo, tum patiendo fortissimè dimicabant.

Sed hoc loco prætereundum non est, hos ipsos quinque Anglicos Reges, quicquid tandem egerint, fuisse fide Catholicos; neque vnquam ab obedientia Summi Pontificis, vt supremi capitis Ecclesiæ, defecisse. Nam Henricum primum post longas dimicationes pro inuestituris Episcoporum, constat cessisse Pontificum decretis. Id præter testimonium Edineri supra allatum, testatur Florentius Vigorniensis in Chronico anni 1107. his verbis: Statuit Rex, vt ab eo tempore in reliquum nunquam per dationem baculi Pastoralis, & annuli quisquam de Episcopatu, aut Abbatia per Regem, vel quamlibet laicam manum in Anglia inuestiretur. Idem testatur Gulielmus Malmesbergensis lib. 5. historiæ his verbis: Inuestituras Ecclesiarum post multas controuersias Deo, & sancto Petro remisit.

Quinq; reges Angliæ quos Iacobus pro causa sua adduxit, Pōtificem Romanum, vt caput Ecclesiæ vniuersæ venerabātur.

Edouardus primus sine dubio Catholicus fuit, & Summum Pontificem caput Ecclesiæ confessus est. Extat enim Epistola eius apud Thomam Valsingamum in anno 1302. ad Bonifacium VIII. cuius hæc est inscriptio. Sanctissimo in Christo Patri, Domino Bonifacio Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Ecclesiæ Summo Pontifici, Edouardus Dei gratia Rex Angliæ salutem, & deuota pedum oscula beatorum. Certè qui Bonifacium vniuersalis Ecclesiæ Summum Pontificem vocat, non potest ei negare obedientiam, & subiectionem, nisi ab Ecclesiâ vniuersali alienum se esse profiteatur. Et qui pedum deuota oscula Pontifici offert, nunquam profectò diceret, quod Iacobus Rex dicit, se nullâ in re Pontifice inferiorem esse.

Edouardus II. vel ex eo Pontificis auctoritatem agnouisse se testatus est, quòd cum illo egit, vt Scotiæ Regem censuris Ecclesiasticis coërceret, audita prius causa, quæ inter vtrosque Reges controuertebatur.

Edouardus III. Epiſtolam ſcripſit ad Clementẽm V. Pontificem eodem Valſigamo teſte, cum eadem inſcriptione, videlicet, Sanctiſsimo in Chriſto Patri, Domino Clementi diuinâ prouidentiâ Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Eccleſiæ Summo Pontifici, Edouardus eadem gratia Rex Angliæ & Franciæ &c. deuota pedum oſcula beatorum. & infra, penſata etiam deuotionis plenitudine, quâ domus noſtra Regia, & Clerus, & populus dicti Regni præſtiterunt hactenus in obedientiâ Sedis Apoſtolicæ &c.

Deinde de Richardo II. quòd fuerit etiam ipſe Catholicus dubitari non poteſt. nam cum eius tempore, ſchiſma factum eſſet in Eccleſia, creato Antipapa Clemente VII. contra Vrbanum Papam VI. Richardus Rex legem tulit, vt qui alium Pontificem, præter Vrbanum, quem vnicum, & verum Eccleſiæ caput appellat, agnouerit, bonis omnibus, & Regis protectione priuetur.

> Reges Scotiæ à Donaldo primo vſq. ad Mariã huius Iacobi VI. matrẽ per annos mille trecẽtos Catholici fuerũt.

Sed eſto, quinque iſti Reges alieni à ſede Apoſtolicâ fuiſſent: an non deberet Rex Iacobus imitari potius ducentos circiter Reges prædeceſſores ſuos, partim Anglos, partim Scotos, quam quinque? Conſtat enim ex Ioanne Leſleo Reges ſcotorum à Donaldo primo, qui anno ſalutis 197. à ſancto Victore Pontifice fidem Chriſtianam accepit, vſque ad Mariam huius Regis matrem, Catholicos, & Romanæ Apoſtolicæ ſedi obedientes fuiſſe. Numerantur autem 84. Reges, vel, vt alij volunt, ſupra 90.

> Reges Angliæ ab Ethelberto vſque ad Henricum octauũ per annos nongentos Catholici fuerunt.

Nec minus conſtat ab anno ſalutis 600. Reges Angliæ ab Ethelberto, qui primus fidem Chriſtianam à ſancto Auguſtino ſuſcepit, vſque ad S. Edouardum, id eſt, vſque ad annum ſalutis 1066. non ſolum Catholicos, ſed etiam Romanæ ſedis deuotiſſimos fuiſſe, vt tradunt Beda, Polydorus, & alij. numerantur autem Reges iſti circiter octoginta. Itáque ſolum ſuperſunt poſt conqueſtum Reges viginti, à Vilhelmo primo vſque ad Henricum VIII. ex quibus quinque ſolos Rex Iacobus ſibi ad imitandum propoſuit, omiſsis quindecim, vel potius ducentis & quindecim, quos & Catholicos, & Apoſtolicæ Sedis obedientes fuiſſe negare non potuit.

Iaco-

Iacobum Regem ab hæreſi excu-ſari nulla ratione poſſe. Cap. VII.

HIs digreſsionibus expeditis, Rex à pag. 35. vſque ad 40. probare nititur, ſe neque Apoſtatam eſſe, neq; hæreticum. Apoſtatam propriè non eſſe facilè concedi poteſt. Illi enim dicuntur Apoſtatæ, qui Chriſtianam fidem & religionem omnino deſerunt, vt ne Chriſtiani quidem dici velint: qualis fuit Iulianus Imperator, qui ex Chriſtiano paganus factus, cognomen Apoſtatæ ſibi peperit. Quòd autem Rex dicit Patrem ſuum, & auum paternum idem de fide ſecum ſenſiſſe; à Matre quoque nullis literis, quas frequenter ab ea accipiebat, inuitatum ad Pontificiam religionem: quin etiam ſupremis verbis per Præfectum domus ab ea ſibi mandatum; poſſe ſe in Religione, quam colebat perſeuerare, modo probè, ſanctéq; viueret; & commiſſos populos, prudenter, & piè gubernaret: denique Matrem eandem iuſsiſſe, vt in Baptiſmo filij ſui, ceremoniâ ſputi nuperâ non vterentur: nolle enim ſe, vt impurus Preſbyter in os infantuli ſui inſpueret.

Reſpondeo, quod ad cerimoniam ſputi attinet, illam non eſſe nuperam, cum eius meminerint S. Ambroſ. lib. 1. de ſacram. c. 1. S. Greg. in ſacramentario, Beda in hom. in Euangelium Dominicæ 12. poſt Trinitatem, Rabanus lib. 1. de inſtit. cleric. cap 27. Hugo de ſancto Victore lib. 1. de ſacram. cap. 18.

Cerimonia illa, qua tã gũtur ſaliua nares, & aures baptizandorũ antiquiſsima eſt.

Neque verum eſt, eâ cerimoniâ ſaliuam Presbyteri in os infantuli inſpui; ſed ſolum aures, & nares ſaliua tingi, vt Patres citati dicunt, & Eccleſia ſeruat. hæc enim ſunt verba venerabilis Bedæ: Vnde credo mos increbuerit Eccleſiæ; vt Sacerdotes illius his, quos percipiendis baptiſmi ſacramentis præparant; prius inter cætera conſecrationis exordia, de ſaliua oris ſui nares tangant, & aures, dicentes Epheta. Itáque credibile non eſt, eam cerimoniam à Catholica Regina fuiſſe prohibitam.

Quod ad Parentes Regis attinet, dico, non deeſſe apud nos, qui Regis Patrem, & Matrem, fortaſſe etiam Auum paternum

viderunt,quiq; pro comperto habere ſe dicant, Patrem,& Auum Regis fuiſſe Catholicos; Reginam vero matrē, non ſolum ipſam fuiſſe Catholicam,ſed etiam dediſſe omnem operam, vt filium à Nouatorum erroribus ad antiquam, & veram fidem traduceret. Quin etiam oſtenduntur hic Romæ Epiſtolæ non paucæ manu propria eiuſdem Reginæ exaratæ, quæ ſatis teſtantur zelum eius de conuerſione filij ad Catholicam Religionem. Neq; fidem habemus Præfecto domus Meluino, qui cum hæreticus ſit, mirum non eſt,ſi ea ſibi à Regina moriente dicta eſſe confingat, quæ ad hæreſim ſuam commendandam pertinent.

Porrò hæreticum ſe non eſſe Rex dicit, quia ſcripturis Canonicis credat;quia tria fidei ſymbola Apoſtolicum, Nicænum, & S. Athanaſij libens iuret;quia prima quatuor Concilia generalia, tanquam Catholica, & orthodoxa veneretur; quia quicquid quadringentis poſt Chriſtum annis (quingentis in Anglicano libro legitur) vnanimi conſenſu Patres ad æternam ſalutem eſſe neceſſarium, ſtatuerunt; aut cum ijs ita ſentiat, aut modeſto ſilentio obmuteſcat, reprehendere certè non audeat. Sed hæc non ſatis eſſe,vt hæreticus dici non poſsit, facili negocio demonſtrabimus.

Hæretici ſcripturis ſacris non vere credunt.

Primum enim, ſcripturis canonicis, ſine certo fundamento Rex credit,ac per hoc propriè non credit, Dicit enim duos eſſe ordines ſcripturarum,vt à Bellarmino tradi affirmat lib.1.de Verbo Dei cap.4.& quidem ſcripturas ſecundi ordinis, non eſſe tantæ auctoritatis,vt fidei vllū caput inde ſtabiliri poſsit. Porrò Bellarminus facit quidē duos ordines ſcripturarum, vnum earum, de quarum auctoritate nunquā dubitatum eſt. Alterum earū,de quibus à nonnullis veterum dubitatū eſt; ſed tamen vtriuſq; ordinis Bellarminus affirmat,ſcripturas eſſe diuinas, & canonicas, & ex vtroq; ordine ſcripturarū poſſe elici,& ſtabiliri capita fidei. Idq; probat fuſiſsimè in ſequentibus capitibus. Scripturæ ſecundi ordinis ſunt Tobias,Iudith,Baruch, Sapientia, Eccleſiaſticus, Machabæi,& alia quædam. atq; hæc ſunt ex quibus Rex & cæteri Caluiniani negant poſſe elici,vel ſtabiliri dogmata fidei.

A quibus ego libenter quærerem, vnde habetis ſcripturas primi ordinis eſſe diuinas,& Canonicas: ſcripturas ſecundi ordinis non eſſe tales? Nam certè ex ipſis ſcripturis neutrum

probari

probari poteſt. nuſquam enim ſcriptũ eſt, libros Geneſis, & Exodi eſſe diuinos; libros Tobiæ, & Iudith non eſſe: librũ Iſaiæ eſſe Canonicum; librum Baruch non eſſe: ex libris prouerbiorum, ex Eccleſiaſte, ex Canticis, poſſe elici dogmata fidei; ex libris Sapientiæ, & Eccleſiaſtici non poſſe: deniq; libros Regum canonicos; libros Machabæorũ apocryphos eſſe. Dicẽt prioris ordinis libros hebraica lingua ſcriptos inueniri, poſterioris nõ inueniri ſcroptos niſi græcè aut latinè. At ſcriptura nuſquam docet, libros hebraicè ſcriptos eſſe Canonicos; alios non eſſe. Neq; æquũ eſt Spiritũ ſanctum; qui eſt verus auctor ſcripturarum alligare velle ad linguam hebraicam, vt Iudæi faciunt, quaſi non potuerit etiam tẽpore teſtamenti veteris librum dictare lingua græca, aut latina. Itaq; rectè S. Auguſtinus lib. 18. de ciuit. Dei cap. 36. Libros, inquit, Machabæorũ non Iudæi, ſed Eccleſia pro Canonicis habet. Dicent libros primi ordinis apud omnes indubitatos ſemper fuiſſe: de libris ſecundi ordinis aliquos ſcriptores aliquãdo dubitaſſe. At non ideo prioris ordinis libri ſunt habendi diuini, quia de illis ſcriptores particulares non dubitarũt: neq; poſterioris ordinis ſunt habendi apocryphi, quia de illorum auctoritate aliqui dubitarunt. alioqui fides noſtra ab hominum dubitatione, vel non dubitatione penderet. Sed illi ſoli ſunt habendi libri canonici, & diuini, quos Mater Eccleſia, quæ ſpiritum Dei habet, & eſt columna, & firmamentum veritatis per os ſummi Paſtoris, vel Conciliorum legitimorum dicit, verè eſſe canonicos, & diuinos. Verè enim ſcripſit S. Auguſtinus: Euangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ commoueret auctoritas. lib. contra Epiſt. fundamenti cap. 5.

Qui ſint libri Canonici, & qui apocryphi ad Eccleſiæ iudiciũ pertinet.

Quemadmodum igitur Eccleſiæ credimus nos catholici docenti, libros primi ordinis eſſe diuinos; ita eidem credimus docenti, libros ſecundi ordinis eſſe diuinos. omnes enim iſtos libros enumerat inter ſacros, canonicos, & diuinos Innocentius primus Pontifex in epiſt. ad Exuperium; Gelaſius primus item Pontifex in decreto de libris ſacris edito in Concilio 70. Epiſcoporum; Concilium carthaginenſe tertium can. 47. concilia denique generalia Florentinum, & Tridentinum. Eccleſia vero, non ex verbo Dei ſcripto, ſed ex verbo Dei à maioribus per temporum ſucceſsiones tradito didicit, qui ſint libri Canonici, qui ſint apocryphi. Rex autem qui verbum Dei ſcriptum

proferre non poteſt,cum nullum extet de hac re;verbum Dei traditum non recipit,quia Nouatores recipi prohibent; Eccleſiæ iudicium,id eſt,ſummi Paſtoris,& Conciliorum(extra prima quatuor)non admittit; quid ſupereſt, niſi vt arbitrio ſuo, aut Nouatorum opinionibus acquieſcat;ac per hoc de ipſo verbo Dei,non verbo Dei,ſed humano iudicio credat?

Nonminus de ſenſu, quam de numero librorum diuinorum incerti ſunt Nouatores

Quod autem dixi de Scripturis ſanctis, idem de intelligentia ſcripturarum dici poteſt. Nouatores enim vbi ſcriptura proprijs diſertiſque verbis loquitur; pro nihilo ducunt, ea verba in tropos,& figuras tranſmutare, ſi quando opinioni ſuæ non fauent. ſic verba illa cœnæ rotunda,clara,perſpicua. Hoc eſt enim corpus meum, mille figuris inuoluunt Caluiniani , vt quidlibet aliud ſignificare videantur, quam quod verè, proprieque ſignificant. ſic illud Apocal. 11. de duobus Prophetis cum Antichriſto pugnaturis atq; ab eo interficiendis, & paulo poſt à Deo reſuſcitandis; omiſſo litterali,plano,proprio, ac perſpicuo ſenſu, omnino laborant,vt metaphoris obſcurent, atq; ad alia transferant,quæ nos Catholici à proprio ſenſu alieniſsima eſſe cenſemus. ſed de his hactenus.

Non ſatis eſt admittere tria ſymbola fidei, & quatuor prima Concilia, vt quis Catholicus dici poſſit.

Venio ad tria ſymbola, & quatuor prima Concilia. Scimus Lutheranis ſacramentarios, & ſacramentarijs Lutheranos hæreticos eſſe: Scimus Pelagianos , & Monothelitas Catholicis , & Proteſtantibus hæreticos eſſe: Scimus alios plurimos alijs omnibus, præterquam ſuæ ſectæ hominibus hæreticos eſſe : & tamen iſti omnes recipiunt ſcripturas canonicas, tria Symbola, & quatuor prima concilia, & Patres primorum quadringentorum annorum minimè ſpernunt. Vel igitur Pelagiani, Monothelitæ ,alijq; id genus homines hæretici non ſunt, vel non ſatis eſt ad hæreticum nomen fugiendum illa recipere atque admittere , quæ Rex Anglorum recipere atq; admittere ſe dicit.

Neque multum refert quod Pelagius hæreſiarcha antiquior fuerit tertio,& quarto Concilio : nam Pelagiani noui, qui tempore ſancti Proſperi, & ſancti Fulgentij Pelagianam hæreſim renouarunt , poſteriores quatuor Concilijs fuerunt, neque ea negabant. Vt etiam hoc tempore Græci in articulo de Proceſſione Spiritus Sancti à Patre, & Filio, hæretici habentur à Lutheranis etiam, & Caluiniſtis ; & tamen ſcripturas, tria Symbola,

bola, quatuor Concilia, & Patres veteres venerantur, non igitur ista sufficiunt.

Deinde quæro à Rege, cur quatuor tantum prima Concilia generalia recipit? cur non quintum etiam, sextum, septimum, octauum; deinde Lateranensia, Lugdunensia, Viennense, Constantiense, Tridentinum? fortasse Ecclesia Christi post annum quingentesimum perijt? At Regni Christi, quod est Ecclesia, non erit finis. Luc. 1. Et aduersus Ecclesiam portę inferi non prævalebunt. Matth. 16. fortasse mansit Ecclesia post annum quingentesimum, sed inuisibilis, & in antris, ac speluncis delitescens? At Ecclesia ciuitas est supra montē posita; quæ abscondi non potest Matth. 5. Et semper illud impleri poterit: Si te non audierit, dic Ecclesiæ Matth. 18. Et rectè S. Augustinus de Ecclesia exponit illud. Psal. 18. In sole posuit tabernaculum suum, id est, inquit, in manifestatione Ecclesiam suam, non in occulto, non quæ lateat, non velut operta, ne fortè fiat sicut operta super greges hæreticorum. In sole ergo posuit tabernaculum suum, quid tu hæretice fugis in tenebras? Hæc S. Augustinus.

Nulla ratio reddi potest, cur primis quatuor Concilijs fides haberi debeat & reliquis non debeat.

Ecclesia sēper est visibilis.

Fortasse post annum quingentesimum nulli extiterunt hæretici noui aduersus quos concilia noua conuocanda essent? At extiterunt Monothelitæ, qui vnam in Christo voluntatem esse docebant: quam hæresim condemnarunt Patres in Concilio sexto. Extiterunt & alij, atq; alij aduersus quos varijs temporibus varia concilia cogenda fuerunt. nunquam enim bella hæreticorum defuerunt, neq; deerunt vnquam, donec Ecclesia militans appellabitur.

Collatio Conciliorū primi, & sexti.

Fortasse defuit aliquid concilijs reliquis, quod in solis primis quatuor inueniri potuit? At quid illud est? Confer conciliū primum cum sexto. In primo adfuerunt Episcopi vndiq; euocati; adfuerunt & in sexto. In primo adfuerunt Legati Apostolicæ Sedis: adfuerunt & in sexto: In primo adfuit Imperator Constantinus; adfuit & in sexto Imperator nominis eiusdē. In primo dictū est anathema Arianis atq; inde tota Ecclesia Arianos, vt manifestos hæreticos detestata est. In sexto dictū est anathema Monothelitis, atq; inde tota Ecclesia Monothelitas, vt manifestos hæreticos detestata est. In primo creditum est adfuisse doctorem Spiritū S. & à Patribus in Christi nomine congregatis, dici potuisse, *Visum*

est Spiritui sancto, & nobis. At hoc idem creditum est in sexto, nisi forte Spiritus sanctus Ecclesiam deseruisse dicendus sit, qui missus est vt eam doceret omnẽ veritatem. Quod autem diximus de comparatione concilij primi cum sexto, idem dici potest de comparatione primi cum reliquis eodem modo, & ordine congregatis. Quare vel dicendum est, nulla esse concilia ac ne prima illa quidem, in quibus fuerit auctoritas nouarum hæresum damnandarum; vel eadem auctoritas tribuenda est omnibus concilijs generalibus ritè congregatis: ac per hoc frustra recipit quatuor prima, qui non recipit alia subsequentia.

Hæretici nõ integrè recipiunt symbolum Apostolorũ

Sed venio ad singula, quæ Rex post scripturas Sanctas admittere, & venerari se dicit. Nego symbolum Apostolicum ab eo plenè recipi. Articulus quintus est, Descendit ad inferos: qui etiã repetitur in symbolo S. Athanasij, & habetur passim in Cathechismis Lutheri, & Caluini, & aliorũ omnium tum Catholicorũ, tum hæreticorum. Hunc tamen articulum Caluiniani, quales sunt in Anglia tum Protestantes, tum Puritani, verbo confitentur, re ipsa negant. Siquidem apud Caluinum lib. 2. instit. cap. 16. in paruo Catechismo, in psychopannychia, & alibi, Christum descendisse ad inferos, est pœnas damnatorum pertulisse; pertulisse autem pœnas damnatorum Christum Caluinus dicit, primum in horto, cum calicem passionis transferri à se rogauit: deine in Cruce cùm ait, Deus meus vt quid dereliquisti me?

At symbolum Apostolicum tradit, Christum ad inferos descendisse post mortem, non dum viueret in horto, vel in Cruce. & hæc est traditio omnium veterum Patrum, qui primis quingentis annis floruerunt. Christum videlicet post mortem, secundum animam descendisse ad locum subterraneum animarum, secundum corpus iacuisse in sepulchro.

Christus secundum animã verè descẽdit ad inferos: secundum corpus verè iacuit in sepulchro.

Consule ex Græcis sanctum Ignatium in epist. ad Trallianos S. Iustinum in Dialogo cum Triphone, S. Irenæum lib. 5. extremo, Clementem Alex. lib. 6. strom. Originem hom. 15. in Genesim, Eusebium Cæsariensem lib. 4. de demonst. Euang. c. 12. S. Cyrillum Hierosolym. Catechesi 4. S. Athanasium libro de incarnatione Verbi, qui incipit, Mos pij hominis. S. Basilium in Ps. 44. & 48. S. Gregorium Nissenum orat. 1. de Resurrectione Christi. S. Gregorium Nazianzenum orat. 2. de Pascha.

S. Epi-

s. Epiphanium in Ancorato ante medium. s. Ioannem Chryſoſt.homil. 2.de Symbolo. s.Cyrillum Alex. lib.12.in Ioan.cap. 36.& in lib.de recta fide ad Theodoſium.

Ex Latinis Tertullianum in lib. de anima cap.31.& 32. s. Hippolytum Martyrem in orat.de Antichriſto. s. Hilarium lib. 10.de Trinitate,& in Pſal.138.s.Philaſtrium in lib. de hæreſibus cap. de deſcenſu Chriſti ad inferos. s. Gaudentium tract. 6. de Exod. s.Ambroſium lib.3.de fide cap.3.s.Hieronymum in cap. 4.ad Epheſ.in cap.9.Zachariæ,& in cap.3.Eccleſiaſtæ. Prudentium in Hymno 1.& 9. καθημερινῶν, Ruffinū in explicatione Symboli.s.Auguſtinum epiſt.57.ad Dardanum,& 99.ad Euodium,& tract.78.in Ioan.& in Pſa.85.& lib.17. de ciuit. Dei cap. 11.& lib.20.c.15. s.Leonem ſerm.1. de Reſurrectione. s. Fulgentium lib.3.ad Tranſimundum Regem cap.23.s.Vigilium Mart lib.2. aduerſus Eutychetem. s.Gregorium lib.13.Moral.cap.20.Ex his nullus eſt qui non vixerit primis quingentis annis. S.Gregorio excepto,quem addere volui, vt Apoſtolum Anglorum.

Conſulat Rex hos veteres Patres,& ſi illis fidem habet, intelligit, circa Symbolum Apoſtolicum multum ſe cum ſuis à veteris Eccleſiæ ſententia aberrare. Neq; ſolum in hoc articulo, ſed etiam in articulo de Eccleſia Catholica,& in articulo de Remiſſione peccatorum,Rex Anglorum verba,non ſenſum tenet. Neq; enim credere poteſt Eccleſiam eſſe Catholicam; dum Eccleſiam non habet, niſi particularem,quæ Regnum Angliæ non egreditur, vt initio demonſtrauimus. Neq; veram peccatorum remiſſionem credere poteſt, qui cum Nouatoribus credit, peccata ſemper hærere in homine quantumuis iuſtificato, quamuis non imputentur. Non autem poſuerunt Apoſtoli in Symbolo, credo non imputationem peccatorum; ſed credo remiſſionem, veram vtiq; & plenam. alioqui potentior fuiſſet culpa primi hominis, quæ omnes ex Adamo genitos verè, ac propriè inquinauit;quam gratia ſecundi hominis, quæ renatos in Chriſto, non potuit verè, proprieq; purgare. ſed de his multa in Controuerſijs diximus, quæ repetenda non ſunt.

Hæretici nō integrè recipiunt ſymbolum Nicænum, ſiue Conſtantinopolitanum.

Porrò quod attinet ad Symbolum Nycænum, ſi Rex illud admittat cum additione Concilij ſecundi generalis, vt paſsim in Eccleſijs omnibus legitur; inueniet in eo hæc verba, Confi-

teor

teor vnum baptisma in remissionem peccatorum. quæ verba recitari solent; sed credi non solent à Caluinianis, quorum Doctrinam Rex ipse, Angli, & Scoti sequuntur. Primum enim quod attinet ad infantes, credunt Caluiniani, filios fidelium nasci sanctos, & sine baptismo posse saluari; proinde non baptizari in remissionem peccatorum. vide Caluinum lib.4. Institut. cap.16. & in Antidoto Concilij Trid. sess.6. cap.5. Quod verò attinet ad Adultos, illi per fidem, eorum opinione, iustificantur, quæ Baptismum præcedit. sic nulli omnino apud eos baptizantur in remissionem peccatorum. Hæc causa est, cur Caluinus lib.4. Instit. cap. 14. in definitione Sacramenti nihil aliud posuerit, nisi obsignationem promissionum beneuolentiæ Dei erga nos: & protestationem pietatis nostræ erga Deum, remissionis peccati, aut infusionis inhærentis gratiæ nulla mentio. Deniq; in Antidoto Concilij sess.5. Manet inquit Caluinus, verè peccatum in nobis, neque per baptismum statim vno die extinguitur; sed quia deletur reatus, imputatione nullum est. hæc ille. Itáque ex sententia Nouatorũ, peccatum nunquam verè remittitur, vt non sit, sed solum, vt non imputetur: hæc autem remissio, per non imputationem infantibus contingit, quia sanctorum sunt filij: Adultis verò per propriam ipsorum fidem. Potest igitur apud eos deleri articulus Symboli, Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum.

Verum autẽ esse hunc articulũ, ac de propria, & vera remissione intelligendũ docent omnes veteres Patres primorũ quingentorũ annorũ, quibus si Rex fidẽ haberet; protestantibus suis fidem nullã haberet. Atq;, vt vnum de multis testimonium proferam, S. Augustinus in lib.3. de anima, & eius origine cap 9. Noli, inquit, credere, noli dicere, noli docere infantes, antequã baptizentur morte præuentos, peruenire posse, ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus. Idem in epist. 656. aliâs 157. ad Optatum: Non est, inquit, falsa etiam in paruulorum baptismate remissio peccatorum, nec verbotenus dicitur, sed veraciter agitur. Nam (vt iam verbis vtar) quæ in Epistola beatissimi Zozimi leguntur, Fidelis Dominus in verbis suis, eiusq; baptismus re, ac verbis, id est, opere, confessione, & remissione verâ peccatorum in omni sexu, ætate, conditione generis humani eandem plenissimè tenent. nullus enim, nisi qui peccati seruus est, liber

ber

ber efficitur, nec redemptus dici poteſt, niſi qui verè per peccatum ante captiuus. ſicut ſcriptum eſt, Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis. Per ipſum enim renaſcimur ſpiritualiter, per ipſum crucifigimur mundo, ipſius morte, mortis ab Adã omnib⁹ nobis introductæ, atq; tranſmiſſæ vniuerſæ animæ, illud propagatione contractũ chirographũ rumpitur, in quo nullus omnino natorum antequam per baptiſmum liberetur, non tenetur obnoxius. In his enim verbis Apoſtolicæ ſedis tam antiqua, atq; fundata, certa, & clara eſt Catholica fides, vt nefas ſit de illa dubitare Chriſtiano. Hæc S. Auguſtinus.

Venio ad tertium Symbolum, in quo verba illa leguntur, Inde venturus eſt iudicare viuos, & mortuos, ad cuius aduentum omnes homines reſurgere habent cum corporibus ſuis, & redditurí ſunt de factis proprijs rationem: Et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qui vero mala in ignem æternum. In quibus verbis confitemur iudicium nouiſsimum, in quo iuſtus Iudex pro qualitate factorum, reddet alijs coronam iuſtitiæ, alijs opprobrium, & ſupplicium ſempiternum. Nam ſi non pro meritis operum, ſed in gratiam fidei, vel iuſtitiæ Chriſti miſericorditer imputatæ fidelibus vita æterna daretur, non eſſet opus iudicio, neq; diſcuſsione factorum: neq; oporteret Iudicem iuſtum; ſed Patrem miſericordem aduenire; neq; rationem de factis proprijs reddere; ſed Chriſti iuſtitiam nobis imputatam, & fide apprehenſam oſtendere deberemus. hunc ergo articulum credere non poterit Rex ſi cum Caluino, & Proteſtantibus credet, omnia opera iuſtorum eſſe peccata. hæc enim ſunt verba Caluini lib. 3. Inſtit. cap. 14. Nullum à ſanctis exire poteſt opus, quòd non mereatur iuſtam opprobrij mercedem. Quam enim rationem reddent iuſti de factis proprijs Iudici Chriſto, ſi omnia opera ipſorum vitioſa ſunt, & merentur iuſtam opprobrij mercedem? Et ſi iuſti rationem reddere non poterunt de factis proprijs, certè multò minus rationem reddere poterunt iniuſti. quorſum igitur ſtabimus omnes ante tribunal Chriſti, vt reddat vnuſquiſq; de factis proprijs rationem?

Neq; Symbolum S. Athanaſii integrè recipiunt.

Dicent fortaſſe, quod ſolent, opera quidem iuſtorum eſſe omnia ſordida, & immunda, ſed per miſericordiam Dei tegendam eſſe immunditiam, & reputanda fidelibus propter Chriſtum,

ſtum,ac ſi munda eſſent. At ſi ita eſſet,non iuſticia Iudicis, ſed(vt ſupra dixi) miſericordia Patris,vel libertate Principis opus eſſet. Quorſum igitur articulus Symboli dicit, Venturus eſt iudicare viuos, & mortuos, & reddituri ſunt omnes de factis proprijs rationem? Et cur Apoſtolus in 2.ad Timoth.cap.4.clamat:Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi in illa die iuſtus Iudex? cur & Coapoſtolus eius Petrus, in priore epiſt.cap.1. ſimiliter clamat: Et ſi Patrem inuocatis eum, qui ſine acceptione perſonarum iudicat ſecundum vniuſcuiuſque opus,in timore incolatus veſtri tempore conuerſamini? cur ipſe Dominus, qui iudex venturus eſt, Matth 16. prædicit, venturum ſe cum Angelis ſuis, vt reddat vnicuique ſecundum opera eius? Sed nolo eſſe longior,ne videar de dogmatibus diſputare, non Apologiam ſcribere.

De Concilio Nicæno quod non magnifiat ab hæreticis huius temporis.

Venio ad quatuor prima concilia. Concilium Nicænum,quod eſt primum generalium Conciliorum,duabus potiſsimum de cauſis conuocatum eſt; vt quæſtio de fide diuinitatis filij Dei, & diſſenſiones de celebrãdo Paſchate definirentur.Id teſtatur S. Athanaſius in lib.de Synodis Arimini,& Selenciæ,non procul ab initio: nec non Conſtantinus in Epiſtola, quã refert Euſebius lib. 3. de vita Conſtantini. Itaq; S. Epiphanius hæreſi 70.ſcribit, Conſtantinum Imperatorem duo magna bona contuliſſe in Eccleſiã, vnum quod congregari curauerit Synodum Nicænam, alterum quod in ea Synodo curauerit terminari quæſtionem de Paſchate. Porrò quæſtionẽ vtramq; ſacra illa Synodus, non tam ex ſcripturis, quam ex traditione non ſcripra definiuit. De quæſtione fidei teſtis eſt Theodoretus lib.1.hiſt. cap. 8.eam ex ſermonibus non ſcriptis fuiſſe terminatam.quamuis enim ſcripturę pro vtraq; parte adducerentur inter diſſerendum: tamen Ariani ad ſuam ſententiam illas detorquebant, neq; finis diſputandi vllus fuiſſet, niſi Epiſcopi, qui de toto Orbe conuenerant, ex traditione maiorum veram intelligentiam ſcripturæ colligentes;eam fidem tenendam eſſe decreuiſſent, quam ante motam quæſtionem in Eccleſijs totius mundi à maioribus prædicatam, & receptam eſſe conſtabat.Decretum autem de Paſchate celebrando die Dominico,ne poterat quidem ex ſcripturis vllis deduci,ſed ex ſola traditione ab Apoſtolis, atq; in primis à ſancto Petro accepta, & in Vrbe cuſtodita, formatum eſt. Quæ cum ita ſint, videat Rex, quam

quam bene cum Patribus Nicænæ Synodi Ministri Caluiniani, & Lutherani conueniant, qui traditiones non scriptas reijciunt, & quæstiones interminabiles reddunt.

Extat præterea canon tertius Nicæni Concilij vt non permittantur in domibus Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum mulieres habitare, excepta Matre, Sorore, Amita, vel Matertera, ex quarum cohabitatione carnalis cõmercij suspitio oriri nõ potest. Quomodo igitur, si in Regno Angliæ Nicæni Concilij regulæ locum habent, in domibus Episcoporum inueniuntur vxores, & filiæ cum gregibus ancillarum, non minore numero, vel licentia, quam in domibus laicorum? Dicent fortasse ex historia Sozomeni haberi, in eodem Nicæno Concilio, interueniente Paphnutio, in arbitrio Episcoporum, atq; aliorum Ecclesiasticorum relictum esse, vt vxoribus pro libito vterentur.

At historia illa Sozomeni conuincitur esse falsa ex canone Cõcilij paulo ante citato: Si enim in arbitrio relictum esset, vti vxoribus, vel non vti: certè Concilium excepisset etiam vxores, & filias, vbi matres, & sorores excepit. Deinde S. Epiphanius hæresi 59. & S. Hieronymus in lib: aduersus Vigilantium, apertè scribunt, esse contra canones, neq; esse licitum Episcopo, & Presbytero, ac Diacono liberos gignere. Et certè sancti Patres Epiphanius, & Hieronymus, maiori fide digni sunt, quam Sozomenus qui posterior tempore, & inferior doctrina, & sanctitate fuit. Adde quòd, Sozomeno auctore, Paphnutius ijs solis Episcopis, ac reliquis Ecclesiasticis vsum coniugum liberum esse volebat, qui eas ante sacros Ordines accepissent: illicitum autem esse, post ordines sacros coniugio copulari. At Episcopi Anglicani contempta lege Concilij contra morem non modo Latinorum, sed etiam Græcorum Christianorum vxores ducunt etiam post adeptum Episcopatum. Itaque nullam habent excusationem, nisi fortè velint liberè confiteri, quod verissimum est, se veros Episcopos non esse, quippè qui ritè ordinati nõ sint, neque aliquid de Episcopatu habere, nisi quæ sibi iniustè vsurpant, nomen, & opes, At qui hoc est longissimè abesse à regulis Nicæni Concilij, vbi can. 4. Episcopi ordinari iubentur à tribus saltem Episcopis, qui & ipsi ab alijs ritè ordinati sint. nemo enim dare potest quod antea non accepit, Episcopi autem Protestantes à nullo vero Epi-

Historia Sozomeni de coniugio sacerdotum falsa conuincitur.

ro Episcopo ordinati meri laici sunt.

Iam de secundo concilio nihil est, quod hic addam, cum paulo ante ex Symbolo in hoc Concilio edito demonstrauerim fidem Protestantium, & ipsius Regis alienam esse à fide Patrum huius concilij.

De secundo & tertio concilio generali.

Ex tertio concilio generali, quod est Ephesinum primum, nihil aliud adducam, nisi partem epistolæ Theodosij iunioris Imperatoris ad hanc ipsam Synodum missæ; vt Rex intelligat, quæ sint partes Regum in concilijs, & quorum propriè munus sit in concilijs sedere, & iudicare. Extat autem Epistola Græcè, & Latinè. Igitur, inquit Theodosius, Candidianum præclarissimum religiosorum domesticorum comitem ad sacram vestram Synodum abire iussimus: sed ea lege, & conditione, vt cum quæstionibus, & controuersijs, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quicquam commune habeat. nefas est enim qui Sanctissimorum Episcoporum cathalogo adscriptus non est, illum Ecclesiasticis negocijs, & consultationibus admisceri; verum, vt Monachos, & seculares, ac cæteros deniq; omnes, qui huius spectaculi causâ vel eò nunc cõfluxerunt, vel in posterum fortè confluent, ab eâdem illa ciuitate modis omnibus submoueat: tum etiam, vt diligenter prospiciat, ne qua dissensio ex mutuo repugnandi studio coacta, & sæuæ tempestatis instar debachata, sanctissimæ Synodi vestræ consultationem, quouis modo perturbet, hæc ibi.

Videt certè Rex in concilijs Ecclesiæ legitimis, quale hoc tertium fuit, non conuenisse omnes Ecclesiasticos, sed solos Episcopos. Videt præterea negocia Ecclesiastica ad Reges seculi non pertinere; nisi vt fortè protegant Episcopos, atq; eorum tranquillitati consulant. qua de causa Theodosius Candidianum misit, & in primo, & quarto concilio Imperator ipse adesse voluit. Videt postremò ex his apertissimè colligi, Regem non esse caput Ecclesiæ. quomodo enim ab Ecclesiasticis negotijs arceretur Ecclesiæ ipsius caput? Proinde Rex, qui caput, vel, quod idem est, Gubernatorem generalem Ecclesiæ Regni sui se esse dicit, quiq; Concilia generalia ad Reges potissimum pertinere existimat, qui deniq; omnes Ecclesiasticos adesse vellet, exceptis Puritanis, & Iesuitis, nouam conciliorum formam, atq; ab illis primis quatuor penitus abhorrentem introducere satagit.

Ex

Ex quarto Concilio posset Rex si vellet multa perdiscere, vnde cognosceret, fidem, & religionem, quam ipse reformatam vocat, & quam defendere, & propagare satagit; longè abesse à fide, & religione Synodi Chalcedonensis, quæ est quarta generalis. Primum omnium verus Ecclesiasticus primatus Romani Pontificis in Ecclesia vniuersa,ex hoc concilio manifastè colligitur. Extant epistolæ plurimæ ad Leonem Pontificem, & concilium Chalcedonense,& semper nomen Pontificis nomini concilij anteponitur. hoc modo.Sanctissimo,& Deo amantissimo,& vniuersali Archiepiscopo, & Patriarchæ magnæ Romæ Leoni, & Sanctæ, & vniuersali Chalcedonensi Synodo, quæ voluntate Dei congregata est. Extat epistola totius concilij generalis ad eundem Leonem, vbi præter alia dicunt Patres: *Quibus omnibus Episcopis congregatis, tu quidem sicut membris caput præeras.* Vbi apertè vocāt Pontificem caput concilij vniuersam Ecclesiam repræsentantis. Item dicunt: *Et post hæc omnia insuper, & contra ipsum,cui vineæ custodia à Saluarore commissa est, extendit insaniam, id est, contra tuam quoque Apostolicam sanctitatem.* Vbi fatentur totius vineæ, id est, Ecclesiæ custodiam ab ipso Christo, non ab Imperatore, vel à concilio, commissam esse Romano Pontifici.

Ex quarto Cōcilio generali conuincuntur hæretici huius temporis.

Extat item inter canones huius concilij,canon sextusdecimus in hæc verba: Virginem, quæ se Deo Domino consecrauit,similiter & Monachum non licere nuptialia iura contrahere. quod si hoc inuenti fuerint perpetrantes,excommunicentur. Videat Rex an iste canon tam antiquus, tam sanctus á sexcentis Episcopis veteris Ecclesiæ constitutus, obseruetur in Anglia: an contra, si qui Monachi, aut virgines sanctimoniales ad eos fortè diuertant, an ad matrimonium cogantur,vel suadeantur.

Extat canon vicesimus quartus, in hæc verba: Quæ semel ex voluntate Episcopi dedicata sunt Monasteria, consilio Episcoporum perpetuo manere monasteria, & res quæ ad ea pertinent,monasterijs reseruari: nec posse vltra fieri secularia habitacula. Cogitet Rex, quam bene canonē istum obseruauerit Henricus VIII. qui omnia monasteria profanauit.

Extat denique in actione vndecima huius concilij publica inuocatio sancti martyris Flauiani, quæ vel sola satis esset ad ostendendum fidem Regis non conuenire cum fide concilij ge-

 neralis,

neralis. Proinde, vel neget huius Concilij auctoritatem, vel concedat, sanctos homines piè inuocari posse. Atque hæc de quatuor concilijs.

Restat, vt de Sanctorum Patrum, qui primis quingentis annis floruerunt, veneratione dicamus. ac vt omittã, non posse reddi certam rationem, cur non sint etiam admittendi sanctus Gregorius, Venerabilis Beda, S. Anselmus, S. Bernardus, S. Thomas, S. Bonauentura, & alij, qui posterioribus seculis, sed eodem spiritu, nec minore scientia scripserunt; ex ijs quæ Rex in sequentibus paginis reprehendit, conabor ostendere, fidem Regis cum fide Patrum nihil habere commune.

Non esse recentia dogmata, sed antiquissima, Intercessionem Sanctorum, Missam priuatam, transsubstantiationem, & alia, quæ Rex Angliæ, nouitia & nupera vocat. Cap. VIII.

LEGITVR pag. 40. & 41. De Beatissima Virgine Dei Matre scribit multa, quæ ex colloquijs Erasmi petita, ad solam inuidiam conciliandam pertinent. qualia sunt, quod nos Catholici Diuam, & Deam faciamus; quod ab ea petamus, vt filio suo Deo, & Domino imperet, & dominetur; quod absurdis cuiuslibet inepti hominis orationibus pateat; quod in terras ad Sacerdotum oscula, & complexus descendat. & concludit, *In cælis, in æterno Sanctorum animarum receptaculo, in æternam est felicitatem collocata, nunquam à tantis gaudijs vlla terrenarum rerum cura, aut sollicitudine auocanda.*

Refelluntur calumniæ circa cultum B. Virginis Mariæ.

At prudentes, & benè instituti Catholici, neque Diuam, neque Deam vocant: neque ab ea petunt, vt filio imperet, & dominetur: neque dicunt, eam ad oscula, & complexum Sacerdotum descendere; neque sentiunt eam à cæli gaudijs auocari, quando

quando curam gerit rerum humanarum, siue sola prece apud Deum agat, siue præsentiam suam mortalibus exhibere dignetur. Nam neq; Angeli à Cœli gaudijs auocantur, quando à Deo in ministerium mittuntur propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis, vt dicitur ad Heb. 1.

Quod autē Virgo sanctissima & clementissima non audiat preces miserorum, vel aliquando non descendat ad homines; repugnat apertè sanctis Patrib⁹, qui primis quingentis annis floruerūt. adferam pauca loca de multis, quibus nulli veterum cōtradicūt.

Sanctus Athanasius in serm. de sanctissima Deipara: Inclina, inquit, aurem tuam ad preces nostras, & ne obliuiscaris populi tui. & infra, Intercede hæra, & Domina, & Regina, & Mater Dei pro nobis.

Sanctus Ioannes Chrysostomus in ipsa publica Liturgia corā Clero, & populo dicendū præscribit: Intercessione immaculatæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, dignum me fac, vt sine condemnatione accipiam immaculatum tuum donum &c. & infra, Confirma nos in timore tuo, custodi vitam nostram, stabili gressus nostros precibus, & supplicationibus sanctæ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, & omnium sanctorum.

Sanctus Gregorius Nyssenus in vita sancti Gregorij Taumaturgi scribit, eidem S. Gregorio apparuisse noctu beatissimā Virginem cum ingenti lumine, & vnà sanctum Ioannem Euangelistam, & ipsa Virgine iubente, institutum fuisse sanctum Gregorium ab eodem Euangelista circa mysterium sanctissimæ Trinitatis. hæc scribuntur à Patre antiquo, & sancto de alio Patre antiquiore, nec minus sancto; & non referuntur somnia, aut figmenta, sed apparitio vera vigilanti facta & extat adhuc confessio fidei à sancto Ioanne sancto Gregorio coram tradita, & tota illa regione celebratissima.

Apparitio admiranda & verissima B. Virginis Mariæ.

Refert quoq; S. Gregorius Turonicus lib. de Gloria Marty. cap. 9. cum iussu Magni Constantini Basilica ædificaretur Beatissimæ Virgini Mariæ, & columnæ adeò immanes paratæ essent vt hominū viribus, non sine maximo labore erigi possent, ipsam Virginem apparuisse Architecto, ac docuisse rationem columnarum erigendarum.

Neque solam Virginem Deiparam, sed etiam alios sanctos

 palam

palam apparuisse hominibus, testantur passim veteres Patres, vt S. Basilius in orat. de sancto Mamante, S. Gregorius Nazianzenus orat. 1. in Iulianum, Sulpitius in vita sancti Martini, Theodoretus lib. 5. hist. cap. 24. S. Paulinus Natali 8. sancti Felicis. Sed vnum Augustinum audiamus in lib. de cura pro mortuis, cap. 16. Non solum, inquit, beneficiorum effectibus, verum etiam ipsis hominum aspectibus Confessorem apparuisse Felicem audiuimus, non incertis rumoribus; sed testibus certis. Denique vt multa omittam, nunquam idem Constantinus Magnus *Vrbem* Constantinopolim sanctissimæ Deiparæ dedicasset, quod eum fecisse scribit Nicephorus lib. 8. cap. 26. nisi credidisset multum eidem vrbi patrocinium tantæ Virginis profuturum.

Pergit deinde Rex, ac de intercessione sanctorum scribit. *Scio ego Christum præcepisse, vt ad ipsum veniamus, quicunque peccatis oneramur, illum quippe nos refecturum, & leuaturum. Scio Paulum, humilitatem, & religionem Angelorum prohibuisse, omnemque eiusmodi venerationis cultum in superstitione, & humilitate, non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis, sed qua fiducia, quòve auctore decurratur ad Deos penates istos, siue titulares, quasi aulicos, & familiares Dei Optimi Maximi nescio.*

Sed nos hoc loco non controuersias disputandas suscepimus, sed quo honore veteres Patres primorum quingentorum annorum Rex afficiat, demonstrare voluimus. Ostendimus autem paulò ante, id est, in primo cap. huius Apologiæ, veteres Patres Græcos, & Latinos magno consensu intercessionem Sanctorum verbo, & exemplo docuisse. Quare falsum est quod Rex subiungit pag. 42. istos articulos ante Christi quingentesimum annum inauditos, & inuisos in Romana officina recenter esse excusos.

Soluitur obiectiuncula aduersus inuocationem Sanctorum.

Ad id verò quod Rex obijcit, Christum præcepisse, vt ad ipsum veniamus; Respondeo, ad Christum nos venire, siue ad ipsum per nos, siue per alios adeamus. Nam & Euangelista Matthæus cap. 8. scripsit: Accessit ad eum Centurio: cum tamen non per se accesserit, sed per alios, dicente eodem Centurione, apud Lucam cap. 7. me ipsum non sum dignum arbitratus, vt venirem ad te. verè enim non ipse per se accesserat, sed miserat seniores Iudæorum: & cum audisset Dominum ad

se ve-

se venire, misit iterum amicos dicens, Domine noli vexari, non enim sum dignus, vt sub tectum meum intres. Neque ideo falsum est, quod agit Matthæus: Accesit ad eum centurio. Sic igitur & nos verè ad Christum accedimus, cùm ad eum per intercessionem Sanctorum accedimus: verè quoque semper ad Patrem per Christum accedimus, cum Sanctos oramus, vt à Deo Patre per Christum nobis impetrent ea, quibus indigemus. Neque enim Sanctis locum Dei, aut Christi damus; neque eos pro Dijs, aut pro Christo habemus: sed eos rogamus, vt quæ nos à Deo per Christum optamus, & petimus; eadem ipsi, qui Deo propinquiores, & gratiores sunt, nobis à Deo per Christum impetrare dignentur.

Ad illud autem de religione Angelorũ; Respondeo cum Patribus eum locum Apostoli explicantibus, doctrinam fuisse hæreticorum, neminem posse per Christum ad Deum accedere, sed per Angelos, qui & Mundum fecissent, & per Prophetas loquuti essent: horum igitur fictitiorum Angelorum religionem Paulus prohibet. Sunt nonnulli, inquit S. Ioannes Chrysostomus hom. 7. in ep. ad Coloss. qui dicunt, non oportere per Christum reconciliari; & ad Patrem accedere, sed per Angelos. propterea Paulus, sursum ac deorsum quæ de Christo sunt versat. S. Hieronymus in Epist. ad Algasiam quæst. 10. addit, reprehendi ab Apostolo eos, qui Angelis, vt Dijs sacrificabant. Christianos autem Angelis, vel Sanctis sacrificasse nemo demonstrare potest. *Soluitur alia obiectiuncula.*

Pergit Rex pag. 42. & ait. *Quod si Romanæ Ecclesiæ officina fidei articulos ante quingentesimum Christi annum inauditos, & inuisos recenter excudit; non sum credo damnandus pro hæretico, si ad hæc nouitia, & nupera non accedam. In his articulis priuatas illas Missas numero, in quibus sacrificus simul & populi personam, & sacerdotis sustinet. In his quoq; est sacramenti mutilatio, qua laicis partem illius mediam subtraxerunt, Transubstantiatio, Adorandi causa eleuatio, In supplicationibus Sacramenti circumgestatio, Supererogationis opera, quibus thesauri Ecclesiastici nomen iure optimo accomodauerunt, Baptizatio Campanarum, & mille præterea nugæ, & quidem super omnia illa veneratio statuis, imaginibusque delata.*

Non esse hæc nouitia, & nupera, & horum pleraque non esse ante quingentesimum Christi annum inaudita, facilè demon-

 strabo;

strabo; sed etiam si nouitia, & nupera essent, non ideo Rex qui ea negat, ab hæresi immunis esset. Habet enim Ecclesia Catholica, cùm nouæ controuersiæ exoriuntur, ius eas explicandi, & terminandi; & eos qui non obediunt, hæreticos declarandi, & à communione sua eijciendi. Neq; poterit vnquam vera ratio reddi, cur licuerit Niceno primo Concilio quæstionem ab Ario motam definire, & Arianos hæreticos dicere; Concilio Constantinopolitano primo quæstionem à Macedonio, & Eunomio allatam, explicare, & Macedonianos atq; Eunomianos hæreticos declarare; Concilio Ephesino primo quæstionem à Nestorio introductam profligare, & Nestorium hæreticum proclamare; Concilio Chalcedonensi quæstionem ab Eutychete, & Dioscoro agitatam componere, & Eutychetem, & Dioscorum inter hæreticos numerare: & non licuerit postea Concilio secundo Cōstantinopolitano quæstionem de tribus capitulis motam definire, & qui contra sentiebant, hæreticos dicere; neq; concilio tertio Constantinopolitano quæstionem à Cyro, & sergio Monothelitis allatam explicare, & Monothelitas hæreticos declarare; Neq; Concilio Niceno secundo quæstionē ab Iconomachis introductā profligare, & Iconomachos hæreticos proclamare; Neq; concilio Lateranensi quæstionē de veritate corporis Domini à Berengario agitatam componere, & Berengarium inter hæreticos numerare; Neq; (vt alia omittam) Concilio Tridentino quæstiones à Luthero, & Caluino disputatas examinare, & iudicare, & Lutheranos, & Caluinianos in hæreticorum numerū referre. Eadem enim est semper Ecclesia, eadem auctoritate, & potestate prædita; & cum ea semper erit ille qui dixit: Ecce ego vobiscū sum vsq; ad Mundi consumationem.

Ecclesia Catholica ius habet nouas hæreses damnandi.

Sed veniamus ad Missas priuatas, quas Rex nouitias, & nuperas dixit. Missas priuatas, id est, in quibus nulli participant Eucharistiam, præter Sacerdotem, non esse nouitias, & nuperas, testatur S. Ioannes Chrysostomus, qui homil. 3. in epist. ad Ephesios queritur de populo suo, qui rarissimè ad communionem accedebat, cum quotidie Missa celebraretur: Frustra, inquit, habetur quotidiana oblatio, cum nemo sit, qui simul participet. At, inquies, si frustra fiebat, non debuisset fieri. sed quæstio nostra non est, an rectè fieret, sed tantum an fieret. Rex enim dicit rem esse nouitiam, & ante annum Domini quin-

Missa priuata non est res noua, sed antiquissima.

quingentesimum inaudiram, & inuisam. Et tamen Chrysostomus qui vixit ante annum quingentesimum testatur quotidie suo tempore celebratam fuisse oblationem, & neminem cum sacerdote simul participasse.

Nec tamen cōcedimus non debuisse fieri oblationem sine participantibus; alioqui enim S. Ioannes vir sapiens, & doctus eam non fecisset. Quòd ergo dicit frustra fieri, significat, frustra fieri in ordine ad communicantes, non frustra in ordine ad Deum. Optabat enim Chrysostomus, vt etiam optare se dicit Tridentina Synodus sess. 22. cap. 6. vt simul offerretur sacrificium Deo, & populus communione reficeretur: sed si populus communione refici negligeret; non ideo sacrificium Domini omittendum erat.

Habemus præterea alia exempla veterum, qui interdum sacrificium offerebant pro causa tam particulari, & in loco tam angusto; vt non sit vllo modo credibile adfuisse vllos communicantes. Scribit S. Augustinus lib. 9. confess. cap. 12. dum mater eius apud ostia Tyberina sepeliretur, oblatum fuisse sacrificium corporis Domini pro anima eius, cadauere iuxta sepulchrum constituto. Scribit etiam lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8. Vnum è suis Presbyteris sacrificium corporis Domini obtulisse in domo quadam rustica ad eandem domum à malignorum spirituum vexatione purgandam. Certè locus, & causa satis arguunt, non adfuisse qui communicarent. Sanctum quoque Gregorium Nazianzenū in exigua cellula extructo Oratorio oblationem celebrare solitum testatur Sozomenus lib. 7. hist. c. 5. quæ loci angustiæ populum communicantem non admittebant.

Sed ratio præcipua, cur Nouatores mirentur, quod in Ecclesia Catholica celebretur mysterium Eucharistiæ sine participantibus, est; quia non credunt Eucharistiam institutam fuisse à Domino, vt offerretur Deo in sacrificium; sed solum, vt sacramentum communionis esset, & populo offerretur in alimoniam spiritualem: si enim sacrificium admitterent, facilè intelligerent, posse sacrificium offerri Deo pro populo, etiamsi populus de sacrificio non participet manducando, modo participet impetrando.

Et quoniam sciebat Rex sacrificium Missæ esse antiquissimū, & mentionem eius à Patribus omnibus fieri, quippe qui scripsit in suo Basilico Doro lib. 3. antiquitatem sine veritate, esse

vetustatem erroris; idque etiam de missa dici posse affirmat; ideo non fuit ausus inter res nouas ponere sacrificium, siue Missam, sed solum Missam priuatam, quam non facilè arbitrabatur in libris veterum Patrum inueniri posse. Sed cum Missam, vetustatem erroris esse pronunciauit, non potuit diuinare, in hac præfatione scripturum se fuisse, se reprehendere non ausurum, quod Patres priorum quingentorum annorum vnanimi sententia docent. Neque enim vetustas erroris, sed potius testimonium veritatis dici debet, quod sanctissimi, doctissimi, & antiquissimi Patres vnanimi consensu prædicant.

Vide si placet de sacrificio Missę, id est, de oblatione Eucharistiæ Deo in sacrificium, S. Iustinum in dialogo cum Triphone, S. Irenæum lib. 4. cap. 32. 33. & 34. Tertullianum lib. de corona militum, & lib. 3. contra Marcionē, S. Cyprianum lib. 1. ep. 9. & lib. 1. contra Iudæos cap. 16. Eusebium Cęsariensem lib. 1. de demōst. Euang. cap. vlt. S. Ambrosium lib. 2. epist. 8. & in Psal. 38. S. Gregorium Nyssenum in orat. de Resurr. S. Basilium in Liturgia, S. Ioannem Chrysostomum hom. 24. in priorem ad Corinth. & hom. 17. in epist. ad Hebræos. S. Cyrillum Hierosolymitanum Catechesi 5. mystagogica, S. Hieronymum in primum cap. Malachiæ. S. Augustinum lib. 4. de Trinit. cap. 14. & lib. 22. de ciuita. Dei cap. 8. S. Cyrillum Alexandrinum in lib. de adoratione in spiritu, & veritate. S. Leonem serm. 8. de Passione Domini. S. Fulgentium lib. 2. ad Monimum cap. 2.

Secundo loco inter nouitia, & nupera Rex ponit Sacramenti mutilationem, quod videlicet apud nos populus sub vna specie cōmunicet. Sed nos nullā scimus in Ecclesia fieri Sacramenti mutilationē, neque partem dimidiam laicis esse subtractam. Siquidem duæ species Eucharistiæ necessario requiruntur ad sacrificiū, & si in sacrificio altera deesset, rectè dici posset sacrificium mutilatū. At ad essentiam Sacramenti Eucharistiæ quælibet ex duabus sufficit; proinde Sacramentū sub specie panis, est verū, atque integrum Sacramentum; & Sacramentū sub specie vini verum atque integrū sacramentum est: nec tamen sunt duo sacramenta, quando simul sumuntur per modū vnius refectionis; secus autem si vnus sumeret Eucharistiam sub specie panis, & alius sub specie vini; vel si vnus, & idē sumeret hodie sub specie panis, alio die sub specie vini.

Sumptio Eucharistiæ sub vna specie, non est sacramēti mutilatio, neque res noua.

Simile

Simile eſt in Baptiſmo, ſiquis vnica merſione baptizetur, integrũ baptiſmum recipit; & ſi baptizetur tribus merſionibꝰ, integrũ etiam baptiſmum recipit. Si vero vnus vnica merſione, & alius trina merſione baptizetur; vel vnus, & idẽ hodie vnica merſione, cras altera, & tertia die tertia merſione baptizetur; multa baptiſmata erunt. Et quemadmodũ Eccleſia Catholica ius habuit, aliquando iubere, vt trina merſione baptiſmus daretur; aliquando; vt vnica tantum merſione id fieret: ſic etiam eadẽ Eccleſia ius habuit aliquãdo liberum relinquere, vt ſub vna ſpecie, vel ſub duabus Euchariſtia reciperetur; aliquando iubere, vt ſub vna tantum reciperetur. Quòd autem ab initio Eccleſiæ non deeſſent, qui ſub vna tantũ ſpecie cõmunicarent, nec tamẽ Sacramentum mutilare dicerentur, multis teſtimonijs antiquitatis probare poſſumus.

Primum exemplum antiquitatis pro communione ſub vna tantum ſpecie.

Primum initio Eccleſiæ adhuc ſeruabantur ceremoniæ legis, vt notum eſt ex cap. 21. Actorum Apoſtolorum, inter quas vna erat votum Nazaræorum non bibendi vinum. Non eſt autẽ credibile, hos contra votum ſuum bibiſſe de calice Domini: quamuis enim in calice Domini non adſit vini ſubſtantia; adſunt tamen accidentia, ſapor, color, calor, & ſimilia: Nazaræi autem tanta religione abſtinebant à vino, & omni quod inebriare poteſt, vt ne vuas quidem paſſas guſtare poſſent, Numer. 6. Itaque propter hunc tantum Religionis rigorem omnino credibile eſt, Nazaręos eo tempore non fuiſſe auſos vini ſaporem guſtare: neque tamen credibile eſt, eos omnino à communione abſtinuiſſe. Reſtat igitur, vt ſub ſola ſpecie panis communicauerint. Atq; hæc ratio eſt cur ſanctus Lucas Act. 2. ſcripſerit: Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & oratione. Vbi non addidit quidquam de calice, ſed ſolum meminit fractionis panis, quoniam ab ea ſpecie nulli ſe abſtinebant. Neq; negant aduerſarij, in hoc loco per fractionem panis intelligi diſtributionem Euchariſtiæ. Id certè admittit Ioannes Caluinus lib. 4. Inſtit. cap. 17. §. 35. Eadem fortaſſe cauſa eſt, cur Apoſtolus de calice ſcripſerit 1. Corint. 10. Calix benedictionis, cui benedicimus: de pane autem, Panis quem frangimus. Calix enim ſemper benedicebatur, ſed non ſemper omnibus diſtribuebatur: panis autem ſemper frangebatur, id eſt, diuidendo porrigebatur. Vnde paulò infra: Vnus panis, inquit, & vnum corpus

pus ſumus, qui de vno pane participamus. neque de caliçe aliquid addidit, quoniam vt vnum corpus ſimus, hoc ſufficit, vt de vno pane participemus.

Alterũ exemplũ antiquitatis. Deinde Manichæi ſub ſola ſpecie panis Euchariſtiã ſumebãt, vt diſertis verbis ſcribit ſanctus Leo ſerm. 4. de Quadrageſima, vbi etiã addit, eos vt Romæ à Catholicis internoſci non poſſent, ſolitos cum Catholicis panem Euchariſtiæ ſumere, à calice autẽ abſtinere. Quod ſi neceſſarium fuiſſet eo tempore Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie ſumere; & omnes fideles eam ſub vtraq; ſpecie ſemper accepiſſent; neq; Manichæi latere potuiſſent, qui à vino ſemper abſtinebãt; Et s. Epiphanius, & s. Auguſtinus inter errores Manichæorum numeraſſent, Euchariſtiam ſumere ſub vna ſpecie, & eò modo Sacramentum mutilare. Cum ergo nunquam inter errores Manichæorum id poſitum fuerit, & diu inter Catholicos Manichæi ob communionem latuerint, perſpicuum eſt in veteri Eccleſia non defuiſſe, qui ſub vna tantum ſpecie communicarent.

Tertium exemplum. Præterea mos erat antiquiſsimis temporibus, vt qui vellent Euchariſtiam in manibus ſumerent, ac domum deferrent ſumendam, cùm eis oportunum videretur. Id teſtatur Tertullianus lib. 2. ad vxorem. s. Cyprianus in ſerm. 5. qui eſt de lapſis, Clemens Alexandrinus lib. 1. ſtromatum, s. Baſilius in epiſt. ad Cæſariam, s. Hieronymus in Apologia pro libris aduerſus Iouinianum. Certum autem eſt, Euchariſtiam nunquam fuiſſe datam in manibus, niſi ſub ſpecie panis. nam ſub ſpecie vini, aut offerebatur ore bibenda, aut omittebatur. Neque vlli erant in domibus laicorum calices ſacri ad Euchariſtiam ſub vini ſpecie conſeruandam, vt apertè colligitur ex s. Athanaſio Apologia 2. aduerſus Arianos; efficitur igitur, vt ſæpiſsimè Chriſtiani Eccleſiæ primitiuæ ſub vna tantum ſpecie communicarent. Neque audiendus eſt quidam ex aduerſarijs, qui abſurdum eſſe iudicat in Eccleſia communicare ſub vna ſpecie, in domo priuata non eſſe abſurdum. Quaſi vero liceat in domibus priuatis mutilare Sacramenta, in ſola vero Eccleſia id non liceat. vel quaſi mutilatio Sacramenti, non ſit mala, niſi ratione loci.

Quartum exemplum. Denique (vt alia multa prætercam) extra controuerſiam eſt, apud veteres conſueuiſſe deferri ad ægrotos Euchariſtiam ſub ſola ſpecie panis, vt notum eſt ex epiſt. Dionyſij Epiſcopi Alexandrini

xandrini apud Eusebium lib. 6. hist. cap. 36. ex vita S. Ambrosij à Paulino scripta, ex vita S. Basilij scripta ab Amphilochio. Neq; tamē Sacramentū mutilari veteres Patres ea deportatione cēsebant.

Tertio loco inter nouitia, & nupera numerat Rex transubstantiationem. Et siquidem de voce quæstio sit, nomen transubstantiationis inuenitur in Concilio Lateranensi omnium frequentissimo, sub Innocentio III. Pontifice ante annos circiter quadringentos celebrato. quod autem ante annos circiter quadringentos in vsu fuit, videat Rex, an rectè nouitium, & nuperum appelletur. sed si de re ipsa agatur, certè transubstantiatio, id est, substantialis transmutatio, non solum ante annos quadringentos, sed ante mille & ducentos à Patribus vsurpari cœpit.

Dogma de transub-stantiatione antiquissimum est.

Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. mystagogica: Aquam, inquit, aliquando in vinum commutauit; & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutauerit? hæc ille. Mutationem aquæ in vinum factam in Cana Galilææ per Christi omnipotentiam, veram, realem, substantialemq; fuisse Rex profectò non negabit. at illi similem esse dicit auctor grauissimus, qui ante annum Christi quadringentesimum vixit, mutationem vini in sanguinem Christi, per eiusdem omnipotentiam Christi.

Sanctus Ambrosius Cyrilli ferè æqualis lib. De ijs, qui initiantur mysterijs cap. 9. Quantis, inquit, vtimur exemplis, vt probemus non hoc esse quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit? maioremq; vim esse benedictionis, quam naturæ, quia benedictione etiam natura ipsa mutatur. hæc ille. quod si panis consecratus non est panis, quem natura formauit, sed est corpus Christi, consecratione naturam panis mutante: ergo transmutatio substantiæ panis in substantiam corporis Dominici consecrationis virtute facta est. transmutatio autem substantiæ in substantiam quid aptius, quam transubstantiatio dici potest? hoc enim modo figuræ in figuram transmutatio in Euangelijs transfiguratio dicta est. Matth. 17.

Sanctus Gregorius Nyssenus eiusdem temporis auctor in Oratione magna Catechetica cap. 37. Rectè, inquit, verbo sanctificatum panem in Dei Verbi corpus credimus immutari. & infra, Hæc autem tribuit virtus benedictionis in illud,

rerum

rerum quæ videntur, panis, & vini naturam mutans.

Sanctus Gaudentius eiusdem seculi scriptor tract. 2. de Exodo: Ipse, inquit, naturarum creator, & Dominus, qui producit de terra panem, de pane rursus, quia & potest, & promisit, efficit proprium corpus; & qui de aqua vinum fecit, de vino sanguinem suum facit.

Sanctus Ioannes Chrysostomus, qui & ipse ante annum quingentesimum floruit. hom. 83. in Matthæum: Non sunt, inquit, humanæ virtutis opera proposita: nos ministrorum locum tenemus, qui vero sanctificat ea, & immutat ipse est. & hom. de Eucharistia in Enconijs: Num vides panem? nũ vinum? num sicut reliqui cibi in secessum vadunt? absit, ne sic cogites, sicut enim si cera igni adhibita illi assimilatur, nihil substantiæ remanet, nihil superfluit: sic & hic puta mysteria cõsumi corporis substantia.

Addam, & vnum scriptorem, qui nomen sancti Cypriani gerit, sed quanquam non est ille Cyprianus Martyr notissimus, est tamen grauis, & valde antiquus, etiam aduersarijs testibus. Cyprianus igitur, siue quicunque est auctor sermonum de operibus Cardinalibus Christi, in serm. de Cœna Domini: Panis inquit, iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie, sed natura mutatus omnipotentia verbi factus est caro. hæc ille, qui dum naturam, id est substantiam mutari dicit, & effigiem, id est accidentia non mutari, eamq; mutationem fieri omnipotentia verbi, non voluntaria significatione, veram ac realem trãsubstantiationem apertissimè docet. Omitto cæteros auctores, quos qui videre cupit, tum in nostris libris de Controuersijs, tum in alijs aliorum doctissimis scriptis inueniet.

Mos adorandi sacramentũ Eucharistiæ, Ecclesiæ veteri non fuit incognitus.

Quarto loco Rex ponit inter nouitia, & nupera dogmata, Adorationem Sacramenti Eucharistiæ, id est, adorationem Christi Domini nostri in Sacramento Eucharistiæ miro, sed vero modo præsentis. quanquam si Rex crederet, quod Catholici credunt, Christum Deum, ac Dominum in Eucharistia verè esse præsentem; non negaret opinor esse adorandum. Ac vt breuiter ostendamus, hanc adorationem non fuisse ignotam Ecclesiæ veteri, audi verba S. Ambrosij lib. 3. de Spiritu Sancto cap. 12. tractantis illud Psal. 98. Adorate scabellum pedum eius: Per scabellum, inquit, terra intelligitur, per terram autem caro

caro Christi, quam hodie quoque in mysterijs adoramus; & quam Apostoli in Domino Iesu, vt supra diximus, adorauerunt.

Audi S. Gregorium Nazianzenum in oratione de obitu sanctæ Gorgoniæ sororis suæ, vbi laudans pietatem Gorgoniæ ita scribit: Ad altare procubuit, eumque qui supra illud colitur, magno cum clamore obtestans &c. quid autem super altare colatur, docet sanctus Optatus Mileuitanus, qui lib. 6. contra Parmenianum, vocat Altare sedem corporis, & sanguinis Christi; vbi certo tempore membra Christi superponuntur.

Audi S. Ioannem Chrysostomum hom. 61. ad populum Antiochenum: Si pura, inquit, sunt vestimenta, adora, & communica.

Audi S. Augustinum tract. in Psal. 98. Nemo, inquit, illam carnem manducat, nisi prius adorauerit.

Quod Rex addit de Sacramenti circumgestatione in publicis supplicationibus; institutum fuit ab Vrbano IV. Pontifice ante annos plus trecentos, vt non possit dici res nouitia, ac nupera. & cum hoc ad ritus, non ad dogmata pertineat; mirum videri non debet, si primis quadringentis annis hæc res in vsu non fuerit. Quia tamen hæc institutio in ipso suo exordio viris doctissimis, & sanctissimis mirificè probata est; & non diu postea in Concilio Viennensi generali confirmata, & per omnem Christi Ecclesiam propagata; de ea rectè dici potest quod monet S. Augustinus in epist. 118. ad Ianuarium, Cum aliquid per Orbem tota frequentat Ecclesia, quin hoc ita faciendum sit, disputare, insolentissimæ insaniæ est.

Circumgestatio Eucharistiæ ad pietatē excitandā ritè instituta est.

Quinto loco placuit Regi inter nouitia, & nupera numerare Opera supererogationis, quibus dicit thesauri Ecclesiastici nomen iure optimo esse accommodatum. Sed mirum est vnde Rex opera supererogationis nouitia, & nupera esse dicat, cum fuerint semper in Ecclesia, non solum testamenti noui, sed etiam veteris. Illa enim dicuntur á nobis opera supererogationis, quæ non sunt imperata à Deo, & tamen illi gratissima sunt. Vota omnia quæ leguntur in scripturis testamenti veteris, Leuit. 27. Num. 6. & 30. Deuter. 12. & 13. erant de rebus nusquam præceptis, & tamen gratissima erant Deo, vt ex eo colligitur, quòd seuerissimè eorum solutio exigebatur. Deuter. 23. Si votum voueris, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus,

Opera supererogationis in scripturis sanctis fundamentum habent.

nus, & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum: si nolueris polliceri absque peccato eris. En vt perspicuè scriptura dicit, votum liberè fieri, ac per hoc esse opus supererogationis, & tamen postquam factum est, seuerè à Deo exigi, vt rem sibi gratam.

Sed adijciamus testimonia veterum scriptorum, qui primis quingentis annis vixerunt. Origenes in comm. ad cap. 15. ad Rom. Ea quæ supra debitum facimus, non facimus ex præcepto. verbi causa, Virginitas, non ex debito soluitur, non enim per præceptum expetitur, sed supra debitum offertur. S. Ioannes Chrysostomus hom. 8. de pœnitentia, Nequaquam Dominum incuses, haud mandat impossibilia, multi & ipsa superant mandata. S. Augustinus lib. de sancta Virginitate cap. 30. loquens de præceptis, & consilijs: In illis, inquit, Dominus debitum imperat vobis: in his autem siquid amplius supererogaueritis, in redeundo reddet vobis. Idem S. Augustinus serm. 18. de verbis Apostoli: Ambierunt Virgines illam maiorem pulchritudinem cordis sui, tanquam dicerent, quid iubes? ne adulteræ simus? hoc præcipis? amando te plus facimus, quam præcipis. hæc ille, qui satis apertè declarauit, quid sit quod antea dixerat, siquid amplius supererogaueritis. id enim est supererogare, plus facere, quam Deus præcipiat. Multa alia testimonia possem addere, sed in ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum.

Vetus calũnia de Baptismo Cãpanarum.

Sexto loco ponit inter nouitia, & nupera, Baptizationem campanarum, & mille præterea nugas, sed piget ad ista respondere, cum nemo nesciat, campanas in Ecclesia Catholica benedici, non baptizari, vt pleraque alia benedicuntur, & vt Apostolus de cibis loquitur 1. Timoth. 4. per verbum Dei, & orationem sanctificantur. Quòd si vulgo aliquibus in locis campanæ benedictio baptismus dicitur; id ex eo fit, quod nomina campanis, dum benedicuntur, alicubi imponantur. Certè nusquam aduersarij reperient, in campanarum benedictione dici, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. sine quibus verbis baptismus propriè dictus constare non potest. Illæ autem millæ nugæ, millæ Nouatorum calumniæ sunt; qualis est ista de baptismo campanarum, quam sæpe apud Nouatores, non sine admiratione impudentiæ ipsorum legi.

Septimo loco Rex numerat inter nouitia, & nupera, Reli-
quiarum,

quiarum, atque Imaginum adorationem; quam intolerabilem Idololatriam esse dicit. Et quidem de antiquitate venerationis reliquiarum multa diximus in primo capite huius nostræ Apologiæ: de antiquitate venerationis Imaginum sacrarum, nunc pauca dicamus. Iulianus Imperator apostata locupletissimum testimonium nobis præbebit. sic enim scribit, referente S. Cyrillo lib. 6. in eundem Iulianum: O miseri homines, cum seruentur arma, quæ magnus demisit Iuppiter, hoc est, Pater Martis, pignore dato, non verbo, sed re, quod ciuitatem nostram perpetuo protecturus sit, cessatis adorare, & colere: & interim crucis lignum adoratis, imagines illius in fronte, & ante domos pingentes. hæc ille. qui certè non obijceret Christianis, quod lignum Crucis; quod nihil est aliud, nisi imago crucifixi, adorarent, eiusque figuram ad protectionem in fronte, & ante domos pingerent, nisi hoc ipse passim fieri vidisset, quò tempore Christianus erat. Huic testimonio consonat Tertullianus, qui in Apologetico aduersus gentes cap. 16. Christianos à paganis Religiosos crucis appellatos fuisse testatur.

Imaginum sacrarum veneratio antiquissima est.

Sed sanctos Patres audiamus. S. Ambrosius in orat. de obitu Theodosij: Sapienter, inquit, Helena egit, quæ crucem Christi in capite Regum leuauit, & locauit, vt crux Christi in Regibus adoretur. S.Hieronymus in epist.ad Eustochium de obitu Paulæ: Prostrata, inquit, ante crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorabat. S.Ioannes Chrysostomus in Liturgia: Sacerdos, inquit, ad imaginem Christi caput inclinat. S. Basilius, referente Hadriano Pontifice in epist. ad Imperatores, quæ lecta est in septima synodo act.2.Historias, inquit, imaginum illorum honoro,& palam adoro. hoc enim nobis à sanctis Apostolis traditum. Extat carmen Lactantij Firmiani de cruce, vbi inter cætera ait, Flecte genu, lignumque crucis venerabile adora. Cui concinit Sedulius lib. 5.carminis Paschalis dicens, Nève quis ignoret speciem crucis esse colendam. S. Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 10. loquens de signis sanctis, qualia sunt Sacramenta, Imagines, & similia; & in specie nominat serpentem æneum, qui imago Christi crucifixi erat: sed, inquit, quia hæc hominibus nota sunt,quia per homines fiunt. honorem tanquam religiosa possunt habere, stuporem tanquam mira non possunt.

Sed

Sed his omissis, quoniam Rex dignatus est aliqua obijcere aduersus Reliquiarum, & Imaginum cultum, quod aduersus Missas priuatas, transubstantiationem, & cætera non fecit: ad ea quæ obijcit breuiter respondeamus.

Prima obiectio aduersus cultũ reliquiarum, & imaginum.

Primum de reliquijs dicit, *Quod ad reliquias Sanctorum, si quas eiusmodi haberem, quas constaret Sanctorum corporum partes esse, eas ego honorificis tumulis solenniter inferrem; nec committerem, vt supremis defunctæ funeribus ad eius infamiæ imaginem seruarentur, quam perditis hominibus, publicoq; iudicio damnatis constituimus in pœnam vltra mortem duraturam.*

Solutio.

Respondeo, multum interesse inter infamiam membrorum quæ sub dio exponuntur iniurijs cœli, & morsibus auium diuexandæ; & honorem Sanctarum reliquiarum, quæ pretiosis linteis obuolutæ, & argenteis thecis inclusæ, in sanctis Basilicis asseruantur.

Altera obiectio.

Pergit Rex, *Sed cùm reliquiarum, tùm imaginum adorationem pro intolerabili idololatria habeo, atque abominor; Iconomachus sanè non sum. Non arguo si quis, aut fingere statuas, aut imagines pingere, siue ad publicum splendorem, siue ad priuatorum hominum domesticos vsus volet. Sed quod illas adorari, quod illis supplicari, quod aliquam Sanctitatis opinionem affingi illis oporteat, id quidem antiquis inauditum, scripturis vero in contrarium apertissimè, atque ex diametro pugnantibus ita est oppositum, vt mirari non desinam, quod hominum ingenium, quæ Satanæ fraus hoc tam audax commentum Ecclesiæ Christianæ obtrudere attentarit.*

Solutio.

Respondeo: Idololatria est colere creaturam pro creatore, & imagini falsi, atque fictitij Dei (id enim est idolum) eum honorem habere qui soli debetur Deo. Reliquias vero, & imagines Sanctorum nemo vnquam sensit, aut dixit esse imagines fictitiorum Deorum: neque sensit aut dixit habendas esse pro creatore, aut eo cultu adorandas, quo adorari debet Deus. Videat ergo Rex qua ratione habeat pro intoleranda idololatria reliquiarum, & imaginum Sanctorum venerationem, cum neque reliquiæ, neque imagines sint idola, neque earum veneratio sit latria.

Porrò Iconomachi dicti sunt, non qui statuas, atque imagines quascunque & ex quocunque loco deturbabant; sed qui ex templis

templis, imagines, aut statuas Christi, & sanctorum sustulerunt, aut confregerunt; quod à Caluinianis passim factum esse, notissimum est: neque Rex patitur, vt opinor, in templis Angliæ Cruces, aut imagines palam extare. Catholici vero, qui Iconomachos pro hæreticis habent; Imagines quidem adorant, sed ea adoratione, de qua scriptum est, Adorate scabellum pedum eius, Psal. 98. vbi per scabellum pedum Domini, Arca lignea intelligitur: non ea de qua legimus, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies Matth. 4. Imaginibus non supplicant, quippe qui sciunt eas sensum audiendi non habere, sed ante imagines prostrati supplicant Sanctis in Cœlo cum Christo regnantibus, quorum illæ sunt imagines: sanctitatem aliquam imaginibus Sanctorum tribuunt, sed relatiuam, id est, quam habent ex eo quod Sanctos ipsos representant; de quali sanctitate scriptum est, Exodi 3. Locus, in quo stas, terra sancta est. & Iosue 5. Locus in quo stas sanctus est. & Ps. 98. Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est. Ex quo intelligimus falsum esse quod Rex dicit, hæc omnia antiquis esse inaudita, & scripturis è diametro contraria, quin potius antiquis (vt paulò ante ostendimus) notissima erant, & scripturis maximè cohærentia: vt non Satanæ fraus hæc Ecclesiæ obtruserit, sed pietas veterum conseruarit, & impietas Nouatorum euerterit, vt omnia monimenta salutis obliuioni apud Christianum populum traderentur.

Caluiniani verissimi Iconomachi.

Pergit Rex, *Quæ tamen omnia excusantur argutis hoc genus effugijs & sophisticis distinctiunculis. Idolum scilicet nihil esse: se autem rerum, quæ sunt, & veri Dei imagines venerari. At scriptura omnis rei à Deo conditæ similitudinem coli vetat. non igitur nihil fuit, cui Deus cultum deferri interdixit. Sed nec serpens æneus, nec corpus Moysis nihil erant: ille tamen contritus est, hoc absconditum, ne idololatriæ materiam causamque præberet.*

Tertia obiectio.

Respondeo, Idolum nihil esse sententia Apostoli Pauli est 1. Corinth. 10. quæ sententia non significat, Idolum nihil omnino esse, cum sit res corporalis, & sensibus exposita; sed nihil esse ratione repræsentationis, quia Deum fictitium, & vanum, siue imaginarium, non realem, ac verum repræsentat. Inde rectè nos colligimus, imagines Christi non esse Idola, quia verum Deum humanatum repræsentant; imagines Sanctorum non

Solutio.

Quo sensu dicatur ab Apostolo Idolum nihil esse.

esse Idola, quia veros Dei amicos, & seruos repræsentant. quomodo etiam imagines Regum, & Imperatorum idola non sunt, quia veros homines repræsentant. quo sensu imago Iouis, si solum hominem illum repræsentaret, qui sepulchrum habet in Insula Creta, idolum non esset: sed cum existimatur repræsentare Iouem in Cœlo sedentem, & tonantem, idolum est, & nihil est, quia Iuppiter neq; in cœlo est, sed in gehenna, neq; fulminat, aut tonat; sed flagella & supplicia sustinet.

Porrò scriptura non vetat coli similitudinem omnis rei creatæ, absolutè; sed omnis rei creatæ, quæ pro Deo accipiatur, nam Exodi 20. Vbi prohibentur coli similitudines omnium rerum, quæ sunt in cœlo, vel in terra, vel in aquis; prius prohibentur fieri, & postea prohibentur coli: Non facies, inquit, tibi sculptile, neq; omnem similitudinem &c. & postea: Non adorabis ea, neq; coles. at fieri absolutè non est prohibitum, nisi fiant, vt habeantur pro Dijs: nam ipse Dominus iussit fieri ad ornatum Propitiatorij similitudines Cherubim. Exod. 25. Et alias iussit fieri similitudinem serpentis. Num. 21. Et rursum Salomon fecit in templo similitudines boum, leonum, & aliarum multarum rerum. Item declarauit Deus præceptum. non facies tibi sculptile, & omnem similitudinem, cum ait Exodi 20. Non facietis mecum Deos aureos, & argenteos, id est, non facietis sculptile, vel similitudinem, quæ sit vobis pro Deo, ita vt non sim ego vobis solus Deus, sed sint alij mecum. Et Rex ipse fatetur licitum esse fingere statuas, & pingere imagines. Quemadmodum igitur prohibitio imaginum faciendarum non est absoluta, sed restringitur ad imagines, quæ habentur pro Dijs; sic etiam prohibitio imaginum colendarum, non est absoluta, sed restringitur ad imagines, quæ coluntur, vt Dij. Nam alioqui solebāt Iudæi venerari prostrati ad terram imagines Cherubim, & alia quæ erant in Propitiatorio. sic enim loquitur S. Hieronymus in epist. ad Marcellam, qua exhortatur, vt commigret Bethlehem: Venerabantur, inquit, quondam Iudæi Sancta Sanctorum, quia ibi erant Cherubim & arca, &c.

Quod autem dixi venerationem istam fuisse cum prostratione ad terram, colligitur ex voce Hebraica in illis locis Psal. 5. Adorabo ad templum sanctum tuum. & Psal. 98. Adorate scabellum pedum eius, vox enim hebraica ישתחוו sonat, incur-

uate

uate vos, siue prosternite vos ad templum, & ad scabellum pedum eius.

Iam verò serpens æneus, & corpus Mosis, quãdiu non habebãtur pro Dijs, idola non erãt, ac per hoc non nihil, sed aliquid erant. Sed cum cæpissent filij Israël sacrificare serpenti æneo; cæperunt illum habere pro Deo, & tunc idolum euasit, & nihil; quia Deum fictitium repræsentabat; & ideo zelus sancti Regis Ezechiæ illum confregit 4. Reg. 18. Corpus Mosis absconditum fuit, ne in Idolum verteretur apud eos, qui ad idololatriam propensissimi erant. proinde non fuit vnquam idolum, ideo semper aliquid fuit.

Pergit Rex, & multum laborat, vt probet, prohibitum esse imaginem Dei non solum coli, sed etiam fingi. Sed labore opus non est. Si enim agatur de imagine, quæ Deum ipsum, vt est in se, repræsentet: eiusmodi imago nulla ratione fieri potest. & hoc probant argumenta Regis, cui nemo in hac parte contradicit. at si agatur de imagine, quæ repræsentet Deum incarnatum, non ratione Deitatis, sed ratione carnis: vel repræsentet Deum, non vt est in sua natura, & essentia, sed vt apparuit in specie hominis senis apud Danielem cap. 7. vel in specie sedentis in solio sublimi, & eleuato apud Isaiam cap. 6. vel in specie columbæ Marci 1. & Ioan. 1. vel quomodo pinguntur virtutes ad significandas earum proprietates, quæ dici possunt imagines metaphoricæ, non propriæ: his modis imaginem Dei nihil prohibet pingi, neq; Regis argumenta aduersus eiusmodi imagines vllas vires habent.

Quarta obiectio. Solutio.

Transit postea ad Crucem Domini veram, ac negat ratione contactus sacratissimi corporis vllam ei venerationem deberi; & adfert argumenta quædam Ioannis Vuiclefi, quòd si Crux ob contactum veneranda est, veneranda etiam fuisse labia Iudæ quæ Christum osculata sunt; & manus illius ministri, qui Christum alapis cæcidit; & alterius, qui eum Cruci affixit. quæ argumenta hæretici Angli iam olim refutauit Thomas Vvaldensis, insignis Catholicus Anglus.

Sed vt Rex videat, quantnm absit à pietate Sanctorum Patrum, qui primis quingentis annis floruerunt: legat S. Cyrillum Hierosolymæ Episcopum Catechesi 10. & 13. & videbit, ex ligno sanctissimæ Crucis à sancta Helena inuento, Mundum pene totum continuo fuisse repletum, certatim ambientibus omnibus

Pietas veterum Catholicorũ in colendis particulis Crucis Dominicæ.

nibus eius particulas. legat S. Paulinum epist. 12. ad Seuerum vbi dicit, se ad illum mittere particulam veræ Crucis auro inclusam, vt summum, & preciosissimum donum. legat eundem Natali 10. sancti Felicis, & videbit incendium maximum particula sanctæ Crucis ostensa subito fuisse restinctum. Legat S. Ioannem Chrysostomum in hom. Quod Christus sit Deus: & cognoscet ardorem fidelium in perquirendis particulis sanctæ crucis, atque auro includendis. Legat S. Augustinum lib. 22. de ciuit. Dei ca. 8. vbi scribit, ad terram sanctam ex monte caluariæ allatam in Africam, miracula fieri solita, & se cum alio Episcopo eam infodisse, & orationis locum super eam constituisse. Quo quæso honore S. Augustinus prosequebatur crucem Domini, qui sic honorauit terram, quæ crucem ipsam attigerat?

Quinta obiectio. Et quoniam Rex adiungit, etiam per vmbram sancti Petri facta esse miracula, & tamen sanctum Petrum non fuisse passurum, vt sua vmbra, imo nec sua persona adoraretur; audiat quid *Solutio.* idem S. Augustinus dicat de vmbra, & de vinculis sancti Petri. Sic enim loquitur in serm. 5. de SS. Apostolis Petro & Paulo. Meritò per omnes Christi Ecclesias auro preciosius habetur ferrum illud pœnalium vinculorum. si enim tam medicabilis fuit obumbratio visitantis, quanto magis catena vincientis? si inanis quædam species vacuæ imaginis habere potuit in se vim salutis, quantò plus de corpore meruerunt attrahere salubritatis ferreo pōdere sacris impressa membris vincula passionis? Quamuis autem sanctus Petrus ex virtute humilitatis non fuisset passurus, dum in terris viueret, vt sua persona, ne dum vmbra sua adoraretur; tamen ob hanc ipsam humilitatem dignissimus est, qui non solum adoretur adoratione illa, quæ Sanctis conuenit, non ea quæ soli Deo propria est; sed vt eius vincula, auro preciosiora æstimentur, religioseq; in Ecclesia vniuersa colantur.

Post crucem Domini spretam, transit Rex ad Purgatorium irridendum. *Iam, inquit, Purgatorium, iam illa friuola, quæ in commentum consequuntur indigna existimo, in quibus opera ac tempus impendatur. Sanè Bellarminus, nullum ei ex scripturis fundamentum astruere potuit. Hoc eum tantummodo percontari velim, an viridis ille amenusque campus, qui in Purgatorio florentibus spatijs extenditur, interfluente riuo distin-*

ctus sit, vt si fortè in eam regionem peruenero aucupio tèmpus, ac ocium fallam.

Ego vero nisi ista contemnere decreuissem; responderem quod respondendum esse existimarem. Sed iam hoc solum non tacebo, quod præterire veritas ipsa prohibet. Falsum est in primis à Bellarmino nullum fundamentum Purgatorio ex scripturis astrui potuisse. siquidem lib. 1. de Purgatorio Bellarminus viginti scripturæ sacræ testimonijs Purgatorium astruxit. Addidit etiam testimonia Patrum antiquissimorum, tum Latinorum, tum Græcorum. Et eodem lib. 1. cap. 15. aduersus Petrum Martyrem, qui scripserat Purgatorium non pertinere ad dogmata fidei, demonstrauit Bellarminus, Purgatorium ad fidei dogmata ita perspicuè pertinere vt quodlibet aliud certissimum dogma fidei, vt nullo colore à manifesta hæresi excusari possit, qui Purgatorium negat.

Purgatorium in diuinis litteris fundamentum habet.

Deinde quia Rex friuola vocat quæ Purgatorium consequuntur, & in eis numerat satisfactiones pro defunctis; legat apud eundem Bellarminum lib. 1. de Purgatorio cap. 10. perspicua testimonia omnium Patrum Græcorum, & Latinorum, & cogitet, an friuola dici debeant, quæ vnanimi consensu Patres antiquissimi docent, ab eo, qui in hac ipsa præfatione testatus est, se non ausurum reprehendere quæ Patres vnanimi consensu docent. Deinde quod attinet ad viridem amenumq; campum Purgatorij, sciat hæc à Bellarmino lib. 2. cap. 7. quem locum Rex citat ad marginem, relata esse ex Venerabili Beda, nobilissimo Anglico Doctore, atq; ab illo petendum esse, an interfluente riuo distinctus sit. Quanquam superuacanea cogitatio est, quemadmodum se habeat Purgatorium, apud eos, qui Purgatorium negant, cum satis constet, eos non Purgatorium, sed gehennam manere.

Vltimo loco Rex ponit Primatum sancti Petri inter ea, quæ sibi admittenda non esse iudicat; atq; hunc præcipuum articulum esse dicit, in quo à nobis dissentiat. sic enim loquitur pag. 48. *Sed in hac omni ratione nondum Romanæ Religionis arcem attigimus id est, caput Ecclesiæ, Petrique primatum. nam qui hunc articulum negant, ex Bellarmini sententia Catholicam fidem negant. Episcopos esse in Ecclesia debere, tanquam institutionem Apostolicam, ac ordinationem proinde diuinam contra Puritanos, contraque Bellarminum semper sensi, qui negat Episcopos*

scopos à Deo immediatè suam iurisdictionem accepisse: sed nihil mirum à Puritanis eum stare, cum Iesuitæ nihil aliud, quam Puritanopapistæ sint. Et quo studio in Episcoporum, & Ecclesiasticæ Hierarchiæ (politici duntaxat ordinis causa) defensionem semper incubui, eodem inconfusam illam anarchiam, & paritatem Puritanorum inuectus sum, vt vel ex Basilico meo Doro satis constat.

Primatus S. Petri, eiusq; successoris Rom. Pontificis, ad fidē Catholicam pertinet.

Ita est omnino; qui negant caput Ecclesiæ sanctum Petrum fuisse, eundemq; Primatum in Apostolos habuisse, atq; in eodem Primatu Romanos Pontifices sancto Petro succedere, ij fidem Catholicam negant. Id multis libris non Bellarminus solus probatum reliquit, sed plurimi alij Doctores Catholici, atq; inter alios Nicolaus Sanderus Anglus, in libris de visibili Monarchia Ecclesiæ, quos hactenus à nullo scriptore refutatos vidimus.

Episcopos esse in Ecclesia debere, idque diuina ordinatione; nos etiam scimus & docemus. Sed alia quæstio est, Vtrum Episcopi necessario esse debeant in Ecclesia, alia vero, Vtrum immediatè iurisdictionem à Deo accipiant, an à Petri successore. Nam Presbyteri quoque & Diaconi necessario, & diuina ordinatione debent esse in Ecclesia: & tamen iurisdictionem non à Deo immediatè, sed ab Episcopis accipiunt. Itaque duo ista non pugnant inter se, Episcopi diuina ordinatione sunt in Ecclesia, & iurisdictionem immediatè à Pontifice Summo accipiunt. neq; ista quæstio apud nos ad fidem pertinet, sed inter Doctores liberè disputatur.

Inepta cōparatio Iesuitarum cum Puritanis secū ipsa pugnāt

Quod vero Rex Puritanos cum Iesuitis comparet, omnino mirabile est, cum Puritani Anarchiam, Iesuitæ Monarchiam Ecclesiasticam pro viribus defendant. Neque minus admirabile est, quod Rex hoc loco fateatur à Puritanis Anarchiam, & paritatem quandam introduci: & tamen in hoc ipso volumine, vbi quartum mendacium Torti refellit dicat, Puritanos non abhorrere à iuramento primatus, sed quotidie suscipere, nec vnquam recusasse. At si Puritani non abhorrent à iuramento Primatus, quam Anarchiam, & paritatem introducunt? Denique mirum quoque est, quod Rex tam iniquo animo ferat, quod Bellarminus scripserit, Regem Iacobum in Scotia fuisse Puritanum, vt etiam hoc mendacium Cardinalitium vocet pag. 49. cum tamen extet confessio Scotia à Puritanis ministris

con-

conscripta, & à Rege subscripta Edemburgi die 28. Ianuarij anno Domini 1581. & Regni eius 14. quam confessionem scripto libro refutauit Episcopus Vasionensis, natione Scotus, & librum suum edidit Auenioni anno 1601. vt nunc omittam coniecturas alias; quas supra retuli. Nam de ista re sollicitus non sum, neque ad me pertinet. scripsi tamen bona fide, quod à testibus fide dignis audiui, & quod in libris aliorum legi.

Pergit Rex pag. 50. atque admittere se dicit ordinem inter ipsos Episcopos, & Romanum Episcopum primum esse omnium Episcoporum. addit pag. 51. non esse vllum terrestrem hominem Ecclesiæ vniuersæ Monarcham; cum sit Christus Ecclesiæ suæ Monarcha, Christiq; vices expleat, quem venturum promiserat, Spiritus Sanctus.

Hic vero Rex eadē luce veritatis negauit, Pontificem Romanū Ecclesiæ vniuersæ esse Monarcham, qua Spiritum sanctum affirmauit, Christi vices gerere, id est, Christi Vicarium esse. Nā cum ordinariè inferior sit, qui alterius vices gerit, eo cuius vices gerit (nam & Proreges Regibus, & Vicarij Episcoporū Episcopis sunt inferiores) certè si Spiritus Sanctus Christi vices gerit in Ecclesia regenda, Christo inferior erit, atq; ad nutum Christi officium vel sumet, vel deponet. Et quid hoc est aliud, nisi vt Pontificem priuet Vicariatu Christi, Spiritum Sanctum vera diuinitate priuare? atque vt summus Pontifex ad celsitudinem sibi debitam non assurgat, Spiritum quoque sanctum à celsitudine sua deijcere?

Protestantes Angli Spiritum Sanctum Christi Vicarium, ac per hoc inferiorem Christo faciunt.

At, inquit Rex, Spiritū sanctū christus promisit Ioan. 14. nō Petrum, qui Apostolos dirigeret, ac doceret. Imo vero promisit Spiritum sanctū, vt inuisibilem, ac internum doctorē, & consolatorē; Sanctum Petrum, vt visibilem Rectorem, atq; Pastorem, in terris loco suo reliquit. Quod enim Spiritum sanctum non promiserit vice sua Doctorem, aut rectorem futurum, ex eodem loco apertè monstratur. nam cum dixisset Dominus Ioann. 14. Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis; paulo post subiungit. Non vos relinquam Orphanos, veniam ad vos. & paulo post. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Sed audiamus sanctum Augustinum hæc verba explicantem, & Regis sententiam refellentem tract. 75. in Ioannem, sic loquitur

sanctus Augustinus: post promissionem Spiritus sancti, ne quisquam putaret, quod ita eum Dominus daturus fuerit velut pro se ipso, vt non & ipse cum eis esset futurus, adiecit atque ait, Non relinquam vos orphanos veniam ad vos. Itaque Spiritus Sanctus promissus à filio docet omnem veritatem, sed non sine Patre, & Filio, quorum indiuisa sunt opera, quemadmodum est eorum vna substantia. sed vt Ecclesiæ corpus visibile, caput Vicarium haberet visibile, dixit Dominus coram omnibus Petro: Simon Ioannis diligis me plus his? ac postea, Pasce agnos meos. quod ipsum tertio repetiuit, primo commendans illi Agnos, deinde ouiculas, tertio oues, sic enim legit, & exponit S. Ambrosius in caput vltimum Lucæ, vt nullus omnino exciperetur, siue incipiens, siue proficiens, siue perfectus: vel siue laicus, siue Presbyter, siue Episcopus, qui Petro Pastori non subijceretur.

Obiectio prima contra primatum S. Petri. At inquit Rex, verba ista Christi, Tibi dabo claues, Matth. 16. & Pasce oues meas Ioan. 21. ad omnes Apostolos pertinent, alioqui quomodo potuisset Paulus Corinthiorum Ecclesiæ auctor esse incestum illum excommunicandi cum spiritu suo? dicendum sanè fuerat cum spiritu Petri. *Solutio.* Nego verba illa ad omnes Apostolos pertinere; cum propriè dicta sint vni Petro, qui per ea constitutus est verus, atque ordinarius Rector & Pastor Apostolorum, atque Ecclesiæ totius. *Hæretici verbũ expressũ quærunt, inuẽtum reijciunt.* atque hoc aduersarij admittere deberent, qui in omnibus controuersijs expressum verbum requirunt. quid enim potuit expressius dici, quam illud, Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in Cœlis est: Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ Inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues &c. & illud, Simon Ioannis diligis me plus his? pasce oues meas. Hæc enim dicuntur vni Petro filio Iona, vt distinguitur ab alijs Apostolis, qui præsentes erant. sed hæretici non hoc loco solum, sed vbicunque expressum verbum eorum errori non fauet; ad figuras, troposque confugiunt.

Non tamen negamus quin Apostoli cæteri plenam habuerint potestatem in Ecclesias, sed longè aliter, quam habuerit sanctus Petrus. hic enim habuit ordinariam, quam trasmitteret ad successores; illi extraordinariam, quæ cum ipsis finiretur, hic & super Apostolos potestatem habuit, illi super Apostolos

stolos nullam habuerunt. Sed de his multa diximus in Controuersijs, quæ repetenda non sunt. Apostolus vero Paulus etiamsi Apostolus non fuisset, sed simplex Episcopus, facilè poterat incestum Corinthum per Ecclesiam Corinthiorum, spiritu suo præsente excommunicare.

At inquit Rex, *in Concilio quod Hierosolymis actum est, disertè scribitur, Visum est Apostolis, & Presbyteris, totique Ecclesiæ mittere lectos viros. Sed mirum de Ecclesiæ capite silentium, Sic & in eorum litteris, Apostolorum, Seniorum, & fratrum fit mentio: de Petro nec verbum.* Obiectio secunda.

Respondeo in eo Concilio primum omnium loqui cœpisse Petrum, atque in eius sententiam iuisse Iacobum, & alios. quod satis est, vt Petrus Præses Cōcilij agnosceretur. vide sanctum Hieronymum in epist. ad Augustinum, quæ est 11. inter epistolas Augustini, & Theodoretum in epist. ad Leonem Papam. Solutio.

At obijcit iterum Rex, locum Apostoli 1. cor. 1. alios dixisse, Ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cœphæ. nam si Cœphas, id est, Petrus visibile caput Ecclesiæ fuisset, qui non ab eo stabant, à fide Catholica recessissent. Obiectio tertia.

Respondeo, si ex hoc loco colligi posset, Petrum non fuisse caput Ecclesiæ; posse etiam colligi, Christum quoque non esse caput Ecclesiæ; hæc enim est integra sententia eius loci. Ego quidem sum Pauli, Ego vero Apollo, ego vero Cœphæ, ego autem Christi. non igitur qui dicebant, se esse Pauli, aut Apollo, recedebant à Christo, vel à Petro; sed gloriabantur alij se baptizatos à Paulo, alij ab Apollo, alij à Petro; alij prudentiores, baptismum suum ad principalem auctorem referebant, id est, Christum. hic est enim qui omnes baptizat per ministerium famulorum suorum, quicunque illi sint. proinde vnum est baptisma, siue Petrus, siue Paulus, siue alius inferioris gradus, aut sanctitatis, aut dignitatis baptizet. Solutio.

Addit Rex, *sed apertissimè constat, Paulum non satis in hac nupera, ac nouitia doctrina fuisse institutum, qui cum Petro tam parum comiter egit, vt illi se non æquaret modo, sed etiam anteferret.* Obiectio quarta.

Respondeo legisse me caput secundum Epistolæ ad Galatas, hunc enim solum locum Rex citat: sed neque in eo capite, neque vsquam alibi me legisse, Paulum se antetulisse Petro; nisi forte prælationem istam colligat Rex ex eo, quod Paulus Pe- Solutio.

trum

trum reprehendit. quasi non soleant aliquando superiores ab inferioribus reprehendi. Ipse certe Petrus Christum increpare cœpit dicens, Absit Domine, non erit tibi hoc. Matth. 16. Nec tamen ideo suspicari possumus, Petrum Domino suo antetulisse se. Sed quoniam Rex, nuperam, & nouitiam doctrinam appellat de Primatu sancti Petri, cogor adscribere pauca testimonia Patrum antiquissimorum.

Testimonia Patrum de primatu S. Petri.

Orig. in cap. 6. ad Rom. sic ait: Petro cum summa rerum de pascendis ouibus traderetur, & super ipsum veluti super terram fundaretur Ecclesia, nullius cōfessio virtutis ab eo nisi charitatis exigitur. Sanctus Cyprianus in lib. de vnitate Ecclesiæ facit Petrum caput, fontem, & radicem totius Ecclesiæ: Et in epist. ad Quintū: Petrus, inquit, quem primū Dominus elegit, & super quem ædificauit Ecclesiā, &c. Vbi non solum dicit Cyprianus, Petrum primū electum, quod Rex hoc loco admittit, sed addit, super eum ædificatam esse Ecclesiā, ac per hoc esse fundamentum Ecclesiæ: quod autem est fundamentum in ædificio, idem est caput in corpore. Sanctus Basilius in serm. de Iudicio Dei: Ille, inquit, Beatus, qui cæteris prælatus discipulis fuit, cui claues Regni cœlestis cōmissæ. Sanctus Hilarius in cap. 16. Matth. O in nuncupatione noui nominis felix Ecclesiæ fundamentū, dignaq; ædificatione illius Petra, quæ Inferorum leges dissolueret. Sanctus Gregorius Nazianzenus orat. de moderatione in disputationibus seruādа: Vides, inquit, quemadmodum ex Christi discipulis, magnis vtiq; omnibus & excelsis, atq; electione dignis, hic Petra vocetur, atq; Ecclesiæ fundamēta fidei suę credita habeat, ac reliqui discipuli posthaberi se tranquillo animo ferant. Sāctus Maximus serm. 3. de Apostolis: Quanti, inquit, meriti apud Dominum suum Petrus erat, vt ei post nauiculæ paruæ remigium, totius Ecclesiæ gubernacula traderentur? sanctus Ioannes Chrysostomus hom. 55. in Math. Petrum, inquit, Ecclesiæ futuræ Pastorem constituit. & paulo post. Deus concedere solus potest, vt futura Ecclesia tot, tantisq; fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat, cuius Pastor, & caput homo piscator, atque ignobilis &c. Hic apertè legimus, caput Ecclesiæ sanctum Petrum fuisse, vt etiam in sequenti testimonio. sanctus Hieronymus lib. 1. in Iouinianum: Inter duodecim, inquit, vnus eligitur, vt capite constituto schismatis

occasio

occaſio tolleretur. Vbi ſi nomine capitis intelligeretur primus ordine, non poteſtate, non fuiſſet ſublata ſchiſmatis occaſio. S. Auguſtinus ſerm. 142. de tempore qui eſt primus feriæ 4 poſt Dominicam Palmarum: Totius corporis, inquit, morbum in ipſo capite curat Eccleſiæ, & in ipſo vertice componit membrorum omnium ſanitatem. Vbi ſanctus Auguſtinus apertè vocat ſanctum Petrum, caput corporis Eccleſiæ. Atq; hæc ſatis ſint de Primatu ſancti Petri. Cætera quæ Rex addit, ad conuicia pertinere, vel repetitiones eſſe eorum, quæ antea non ſemel dicta fuerant, facilè ex ſe lector intelliget.

Nulla probabilitate ex cap. 2. Epiſt. ſecundæ ad Theſſal. colligi poſſe Romanum Pontificem eſſe Antichriſtum. Cap. IX.

AGREDITVR poſtea Rex diſputationem de Antichriſto, quam fuſiſsime tractat à pag. 53. ad 114. quam diſputationem Bellarminus ſine vlla Regis iniuria, intactam relinquere potuiſſet. nihil ferè in hac diſputatione Rex attingit, quod ipſe in lib. 3. de Pontifice, qui totus eſt de Antichriſto, non refutauerit. *Cur diſputatio de Antichriſto noua reſponſione non egeat.*

Deinde multa Rex ex Roberto Abbato, qui nuper de Antichriſto ſcripſit, mutuatus eſt: ad quæ anno ſuperiore reſpondit Andreas Eudemon Ioannes Cydonius Ieſuita, quam reſponſionem doctis viris, præſertim in Germania, vbi edita eſt, valde probari accepimus.

Præterea non pauca eorum, quæ Rex adducit, inuenimus apud Thomam Brigmannum in explicatione Apocalypſis; quã explicationẽ idem Andreas Eudemõ Ioannes ſibi refellendã deſumpſit.

Denique in hac diſputatione Rex non certas demonſtrationes, ſed coniecturas ſuas, vel ſenſum ſuum lectoribus proponit. ſic enim initio diſputationis præfatur pag. 56. *Sanè, inquit, quod ad definitionem Antichriſti nolo rem tam obſcuram, & in-*

& inuolutam tanquam omnibus Christianis ad credendum necessariam vrge-
re, sed quid de toto hoc negocio sentiam, nudè, & simpliciter explicabo.
& rursum in extrema disputatione pag. 113. *Id*, inquit, *mihi ma-*
ximè in votis est, vt si cui hanc meam de Antichristo coniecturam libebit
refellere, singulis disputationis meæ partibus ordine respondeat.

Poterat igitur disputationem ab alijs, atq; à se antea refutatam, & in qua de coniecturis & opinionibus, non de certis fidei dogmatibus agitur, facilè præterire: sed voluit tamen breuiter singula persequi, & sententijs Regis sententias veterum Patrum opponere, sperans non eum molestè laturum, si Patrum veterum expositiones ipsius expositionibus anteferantur.

Igitur pag. 56. tractans verba illa Apostoli Pauli 2. Thessal. 2. Nisi venerit discessio primum: accipit vt exploratum, ea verba intelligenda esse de vniuersali discessione à fide. *Discessionem*, inquit, *illam generalem tantum Antichristi temporibus fore in Ecclesia omnes Pontificij constanter affirmant.* & pag. 58. *Ne seducerentur*, inquit, *veritus, diem Domini appropinquare existimantes, ait Paulus, visum esse sibi præmonere eos, vniuersalem à fide discessionem ante venturam.*

Non loquitur Paulus de discessione à fide, 2. Thess. 2.

Atqui falsum est omnes Pontificios ita sentire: quin potius Pontifici sentiunt cum Patribus, discessionem illam fore à Romano Imperio. Sic sanctus Cyrillus catechesi 15. hunc locum exponens ait: *Veniet* prædictus Antichristus, cum impleta fuerint tempora Romani Imperij. Sanctus Ioannes Chrysostomus in commentario huius loci: Quando, inquit, de medio sublatum fuerit Romanum Imperium, tunc veniet Antichristus. Sic Tertullianus in Apologetico cap. 32. sic Lactantius lib. 7. cap. 15. sic s. Ambrosius in hunc locum. sic s. Hieronymus in epist. ad Algasiam q. 11. sic s. Augustinus lib. 20 de ciuit. Dei cap. 19.

Neque potest fieri, vt vniuersalis discessio à fide sit futura ante aduentum Antichristi, quia tunc Antichristus adueniens, non inueniret quos seduceret: & Christi Ecclesia omnino perijsset, quæ sunt contra manifesta Euangelij testimonia dicente Domino Matth. 24. Dabunt prodigia, & signa magna, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest etiam electi. & Matth. 16. Portæ inferi non præualebunt aduersus eam. & Matth. 28.

Ego vobiſcum ſum vſque ad Mundi conſummationem, Tantum autem abeſt, vt verum ſit, diſceſsionem à fide generalem futuram eſſe ante aduentum Antichriſti, vel Antichriſto regnante; vt ſanctus Auguſt. dicat lib. 20. de Ciuit. cap. 11. tempore Antichriſti, Eccleſiam Chriſti toto Orbe paſſuram perſecutionem maximam à ciuitate Diaboli; & tamen perſeueraturam in fide, nec deſerturam militiam ſuam.

Ex quo intelligere poteſt Rex, Antichriſtum nondum veniſſe, cum ante eius aduentum diſceſsio generalis fieri debeat à Romano Imperio: quæ diſceſsio nondum facta eſt, cum adhuc maneat Romanus Imperator, ad quem Rex ipſe miſit monitoriam præfationem ſuam dicens: Sacratiſsimo & Inuictiſſimo Principi ac Domino Rudolpho II. Rom. Imp. ſemper Auguſto.

Deinde pag: 57. tractat Rex illa verba eiuſdem loci: Homo peccati, filius perditionis, extollet ſe ſuper omne quod dicitur Deus. Et probare nititur hunc eſſe Romanum Pontificem, quia extollitur ſuper Principes, & Prælatos, qui dicuntur Dij iuxta illud. Ego dixi Dij eſtis Pſal. 81.

Sed facilis eſt reſponſio. Antichriſtus enim non extollet ſe tantum ſuper eos, qui dicuntur Dij per quandam ſimilitudinem, vel participationem; quales ſunt Principes Eccleſiaſtici, vel temporales; ſed ſuper omne quod dicitur Deus, id eſt, ſuper omnem Deum, ſiue per eſſentiam, ſiue per participationem; ſiue falſum, ſiue verum. quod clarius ſcripſit Daniel cap. 11. Deum Patrum ſuorum non reputabit, nec quemquam Deorum curabit, quia aduerſum vniuerſa conſurget.

Quo ſenſu Antichriſtus, extollet ſe ſuper omnem Deum.

Romanus autem Pontifex ex doctrina Catholicorum Vicarius Dei eſt, ac per hoc non extollitur ſuper Deum: ex doctrina Proteſtantium, tot Deos colit, quot ſunt Sancti in Cœlo, quot ſunt imagines in templis, quot ſunt reliquiæ in ſepulchris: ergo neq; ex ſententia Catholicorum, neq; hæreticorum extollit ſe ſuper omne quod dicitur Deus: ac per hoc non eſt homo peccati, non eſt filius perditionis, non eſt Antichriſtus.

Tertio eadem pag. tractat verba illa eiuſdem capitis: Ita vt in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Ac pro templo dicit eſſe intelligendum ſinum, & penetralia Eccleſiæ. Sedere autem Pontificem in Eccleſia tanquam Deum, proba-

probare nititur, quia, vt ipse dicit, Papa peccata condonat, animas redimit, fidei articulos definit, omnium hominum censor, & Iudex est, ipse à nemine iudicandus.

Quæ sit futura sedes Antichristi.

At sedem Antichristi non fore Ecclesiam Catholicam, sed templum Salomonis, quod instaurare conabitur; aut certè aliud templum in ciuitate Hierusalem, notum est in Apoc. 11. Vbi Antichristus regnaturus dicitur in ea vrbe, in qua Dominus crucifixus est. quæ omnium consensu Hierosolyma est.

Secundo ex Patribus antiquissimis. nam sanctus Irenæus lib. 5. sic ait: Cum Antichristus sederit in templo Hierosolymis, tunc veniet Dominus. Idem habet sanctus Hippolytus martyr in oratione de mundi consummatione. Sanctus Cyrillus cathechesi 15. Sanctus Hilarius can. 25. Matthæi. Sanctus Martinus apud Sulpitium lib. 2. dialogorum. Sanctus Ambrosius in cap. 21. Lucæ. Porrò sanctus Ioannes Chrysostomus, & qui eum sequuntur, Theodoretus, & Theophilactus, dicunt quidem Antichristum sessurum in Ecclesijs christianorum, quas occupabit, & prophanabit; sed addunt etiam eum sessurum in templo Hierosolymitano. Sic enim Chrysostomus loquitur in comm. ad 2. Thessal. 2. Iubebit seipsum pro Deo coli, & in templo collocari, non Hierosolymitano solum, sed etiam in Ecclesijs. Sanctus Hieronymus in epist. ad Algasiam q. 11. Et sanctus Augustinus lib. 20. de Ciuit. Dei cap. 19. paulo aliter exponunt, sed non negant, Antichristum sessurum in templo Hierosolymorum. Vnus est Oecumenius, qui hunc locum exponens negat, Antichristum sessurum in Hierusalem. sed videtur locus deprauatus, omissione particulæ, tantum. Hic enim auctor perpetuo sequi solet Chrysostomum; sed neque tanti faciendus est, cum sit auctor recens, vt sancto Ioanni Chrysostomo, & alijs citatis anteponendus sit.

Adde postremo, quod cum Antichristus sit à Iudæis pro Mesia recipiendus, vt Patres communiter docent, sine dubio Regiam suam in Hierosolymis constituet. Ex quo sequitur, Romanum Pontificem nullo colore Antichristum posse dici, qui nunquam in Hierosolymis sedit, neque à Iudæis pro Mesia habitus est.

Soluuntur obiectiõnculæ hæreticorum.

Neque vero Deum se esse Papa demonstrat, quia peccata condonat, animas redimit, articulos fidei definit, iudicat omnes ipse à nemine iudicandus. nam peccata condonat, non aucto-

auctoritate propria, sed ministerio sacramentorum. Animas non propriè redimit, sed peccata eleemosynis redimere docet, iuxta illud Danielis 4. Peccata tua eleemosynis redime. Articulos fidei non propriè condit, sed qui sint articuli fidei, iuxta scripturas, Apostolicasque traditiones declarat. Iudicat omnes homines, ipse à nullo homine iudicandus, sed iudicandus tamen à Deo, & ante tribunal Christi rationem de factis proprijs cum cæteris hominibus redditurus; proinde neque Deus est, neque Deum se facit, qui seruum seruorum Dei se nominat. Omitto quod pag. 58. Rex multum laborat, vt probet, quod nos non negamus, Apostolum loqui de Antichristo venturo post multa tempora.

Quarto pag. 59. tractans illa verba eiusdem capitis: Quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui. Scribit Rex, per hæc verba significari, Verbi Dei prædicatione potentiam Antichristi paulatim minui. quæ est antiqua Lutheri interpretatio à Catholicis millies refutata. sed mirum est, quam variè ludant Aduersarij in verbo Domini. nunc enim dicunt Verbo Domini Antichristum interficiendum. nunc vero contra, Verbum Domini ab Antichristo interficiendum dicunt. nam Robertus Abbatus, & Rex ipse pag. 81. aperte scribit, duos Prophetas ab Antichristo interficiendos, vt scribitur Apocal. 11. esse duo testamenta, id est, verbum Dei scriptum in libris testamenti veteris, & testamenti noui. Deinde valde hebetem gladium Verbi Dei esse oportet, vel certè valde debilem spiritum oris Christi, si Antichristum supra mille annos regnantem, ex opinione Aduersariorum, adhuc Dominus Iesus isto suo gladio, vel Spiritu conficere non potuit. *Quo sensu Dominus Iesus interficiet Antichristum spiritu oris sui.*

At, inquiunt, Dominus Iesus per prædicantes suos, potentiam Antichristi debilitauit. sed scriptura non dicit, debilitabit, sed interficiet. satius igitur est audire Sanctos, ac veteres Patres, qui per Spiritum oris Christi, non intelligunt prædicationem Verbi Dei, quæ ad salutem, non ad perditionem adhiberi solet; sed potestatem atque imperium Christi, qui vel solo nutu Antichristum interficiet. Sanctus Hieronymus in epist. ad Algasiam q. 11. Quem Dominus Iesus, inquit, interficiet spiritu oris sui, diuina videlicet potestate, & suæ Maiestatis imperio, cuius iussisse fecisse est. Sanctus Ioannes Chrysostomus hom. 4. in 2. ad Thesal. Quemadmodum ignis irruens passim minuta animalcula

malcula etiam antequam planè aduenlat, procul adhuc ſitus ter-refacit, & conſumit: ita & Chriſtus. ſufficiet ſolum iubere atque adeſſe illum, atque iſta omnia peribunt. hæc ille.

De ſignis & prodigijs Antichriſti.

Quinto eadem pag. tractans illa verba eiuſdem capitis: Cuius eſt aduentus ſecundum operationem Satanæ in omni virtute, & ſignis, & prodigijs mendacibus; conatur oſtendere, Eccleſiam noſtram eſſe Antichriſtianam, quia iactet innumerabilia miracula, quæ tamen ſint contraria ſuæ ipſius doctrinæ. & ponit exemplum miraculi, cuius meminit Bellarminus lib. 3. de Euchariſtia cap. 8. quod oblitum iumentum pabuli Sacramentum curuatis genibus adorauit. *Et tamen*, inquit Rex, *certè erubeſcet dicere Bellarminus, inſtitutum eſſe ſanctiſsimum Sacramentum, quod adorent oues, & boues, & pecora campi.*

At miracula,quæ fiunt in Eccleſia Catholica non eſſe prodigia mendacia,pro cōperto habemus,ex eo quod eiuſdem ſunt generis cum ijs,quæ faciebant Prophetæ,& Apoſtoli,& ipſe Chriſtus Dominus. Neque miracula Eccleſiæ aduerſantur vllo modo noſtræ doctrinæ, ſed eam mirificè confirmant. quamuis enim non ſit inſtitutum ſanctiſsimum Sacramentum, vt ab animantibus rationis expertibus adoretur: tamen cum id fit, Deo cui nihil impoſsibile eſt, præter naturæ ordinem, membra animantium illorum mouente, vt Sacramentum adorare videantur, ſine dubio præſentiam Domini in Sacramento adeſſe, adoratio illa demonſtrat.

Miraculū quod ridetur à Rege, habet exempla plurima in ſacris literis.

Eiuſmodi miraculum factum precibus ſancti Antonij etiamſi à Rege nūc rideatur,effecit tamen corā ingēti multitudine, vt fides Catholica de Sacramentaria hæreſi triūpharet.Idē enim Deus fecit vt iumentum famelicū,pabulo ſibi oſtenſo neglecto ad reuerentiā ſanctiſsimo Sacramento exhibendā accurreret; qui fecit, vt Vaccæ fœtæ, & indomitæ, dimiſsis vitulis, ſine vllo Rectore Arcam Domini ferrent, nec declinarent ad dexteram,neque ad ſiniſtram 1. Reg. 6. Et qui fecit, vt iumentum rationis expers aliquando loqueretur,& prophetæ inſipientiam redargueret Num.22.Et qui Ceto mandauit, vt Ionam tribus diebus in ventre ſuo gereret, ac paulo poſt incolumem ad littus euomeret. Ioan 2. Et qui Coruis præcepit, vt ad Eliam panes, & carnes bis in die deferrent. 3. Reg. 17. Et qui Leonibus famelicis iuſsit, vt Danielem inter ipſos cubantem, non attingerent. Daniel. 6. Nec tamen arca

Domini

Domini ad hoc inſtituta erat, vt à Vaccis indomitis deferretur; nec Prophetæ inſtituti, vt à iumento admonerentur; vel à Coruis paſcerentur; vel in ventre Ceti, tanquam in carcere detinerentur; vel à famelicis Leonibus intacti cuſtodirentur.

De ſede, & duratione Antichriſti. Cap. X.

SEXTO pag. 60. tranſit ad Apocalypſim, ac dicit ex cap. 13. & 17. Apocal. manifeſtè colligi, ſedem Antichriſti fore Romam: nam cap. 13. deſcribitur Antichriſtus ſub figura prodigioſæ Beſtiæ, quæ habebat capita ſeptem, & cornua decem. deinde cap. 17. explicatur, vbi Meretrix magna appellatur, quæ ſedet ſuper aquas multas, & prodigioſæ Beſtiæ inſidet: quæq; ciuitas magna, & Babylon nominatur. per Babylonem autem Romam intelligi, ipſi, inquit, Pontificij paſſim admittunt.

Sed quamuis Rex hic multum laboret, tamen res facillima eſt. Nam non eſt idem Beſtia, quæ deſcribitur cap. 11. Apoc. & Meretrix magna, quæ deſcribitur cap. 17. neq; vſquam ſcriptura Beſtiam cum Meretrice confundit. Igitur Beſtia, Antichriſtus eſt, eiusq; ſedes Hieruſalem erit non Roma. Diſertis enim verbis cap. 11. Ioannes dicit, Vrbem illam eſſe, in qua Dominus eorum crucifixus eſt, quæ Vrbs ſpiritualiter dicitur Ægyptus, & Sodoma, propriè autem Hieroſolyma eſt; & in hoc conueniunt omnes Patres, vt ſupra notaui: & præter illos adeſt Lactantius lib. 7. cap. 15. & 17. vbi dicit, Regnum Antichriſti præcipuum futurum eſſe in Syria, vbi Iudæa eſt. Item S. Hieronymus, & Theodoretus in comment. ad cap. 11. Danielis, dicunt Antichriſtum in regione Hieroſolymorum tentoria fixurum, & tandem in monte Oliueti occidendum. Denique S. Irenæus lib. 5. perſpicuè docet, Antichriſtum Hieroſolymæ regnaturum.

Sedes Antichriſti non erit Roma, ſed Hieruſalē.

Meretrix autem, quæ deſcribitur in cap. 17. & dicitur ciuitas magna, quæ habet imperium ſuper Reges terræ, & vocatur etiam Babylon tùm in eo capite, tùm initio capitis 18. ipſa eſt

Roma, ſed Roma Ethnica, non Roma Chriſtiana,vt diſertis verbis ſcribit ſanctus Hieronymus lib.2.contra Iouinianum: Ad te, inquit,loquor,quæ ſcriptam in fronte blaſphemiam Chriſti confeſsione deleſti. Atq; in eo capite deſcribit ſanctus Ioannes excidium Romani Imperij,propter perſecutiones in Chriſtianos, ſic enim incipit viſio cap. 17. Veni oſtendam tibi damnationem Meretricis magnæ,quæ ſedet ſuper aquas multas, cum qua fornicati ſunt Reges terræ. & infra,vocat ciuitatem ebriam de ſanguine Sanctorum,& de ſanguine Martyrum Ieſu. Itaq; niſi Rex oſtendat, Beſtiam cap.11.& Mulierem cap.17. eandem rem ſignificare, nunquam euincet, ſedem Antichriſti fore Romam,aut qui Romæ ſedet eſſe Antichriſtum.

Quod autem Rex adducit de tempore quadraginta duorum menſium, quod ex ſententia noſtra eſt ſpatium trium annorum cum dimidio,quo regnaturus Antichriſtus eſt, ad rem non facit. nam hoc tempus habetur cap. 11. & 13. vbi tempus Beſtiæ, quæ Antichriſtus eſt,deſcribitur: non autem habetur cap. 17. vel 18. vbi de Muliere,& Babylone agitur, per quam Roma, ſiue Romanum Imperium ſignificatur.

Antichriſtus tribus annis cum dimidio regnaturus eſt.

Septimo pag.63.64.65.& 66.diſputat Rex de ſpatio, quo regnabit Antichriſtus. Et quoniam nos ex Daniele cap.7. & 12. & ex Apocalypſi cap.11.12.& 13. & ex communi Patrum ſententia docuimus, Antichriſtum regnaturum tribus annis cum dimidio. ex quo manifeſtè ſequitur,Romanum Pontificem ſine vlla veriſimilitudine à Nouatoribus Antichriſtum vocari, cum regnauerit ex eorum ſententia multis ſeculis: Rex conatur eludere Scripturæ ſacræ ſententias, quòd in eis numerus certus pro incerto accipiendus ſit. Sed id ſolet habere locum,cum vnus aliquis numerus,iſq; perfectus adſcribitur, vt cum Apocalyp.7. deſcribuntur ex omni tribu filiorum Iſraël duodecim millia ſignati. Et cum Apocalyp. 20. dicitur, Draco ligatus per annos mille.

At hoc loco cum tempus Antichriſti accuratiſsimè deſcribatur per annos, per menſes, & per dies ; mirum eſt ſi cui certus numerus, pro incerto poni videatur. Dicitur enim regnaturus per tempus,& per tempora & dimidium temporis, id eſt, annum, biennium, & dimidium anni, quæ faciunt tres annos cũ dimidio. Item per menſes quadraginta duos; qui eundem numerum

merum reddunt. Denique per dies mille ducentos ſexaginta, qui ſunt menſes quadraginta duo, ſiue anni lunares tres cum dimidio.

Sed quod nos maximè mouet, vt ſcripturas ita intelligamus, eſt vnanimis conſenſus Patrum, qui ante ſcripſerunt, quā Nouatores de hac re nobis litem mouerent. Sanctus Irenæus lib.5. Regnabit, inquit, Antichriſtus annis tribus, & menſibus ſex, & tunc veniet Dominus de cœlis. Sanctus Hippolytus Martyr oratione de conſummatione mundi: Tres, inquit, annos cum dimidio regnabit Antichriſtus ſuper terram. Sanctus Cyrillus Catecheſi 15. Regnabit, inquit, tribus annis, & dimidio tantum, quod non ex libris Apocryphis dicimus, ſed ex Daniele Propheta. Sanctus Hieronymus in comm. ad caput 7. Danielis: Tempus, inquit, annū ſignificat; tempora, iuxta Hebraici ſermonis proprietatem, qui & ipſi dualem numerum habent, duos annos præfigurant; dimidium autem temporis, ſex menſes, quibus ſancti poteſtati Antichriſti permittendi ſunt. Sanctus Auguſtinus lib. 20. de Ciuit. Dei cap. 23. Antichriſti, inquit, aduerſus Eccleſiam ſæuiſsimum Regnum, licet exiguo ſpatio temporis ſuſtinendum, donec Dei vltimo iudicio Regnum Sancti accipiant ſempiternum, qui vel dormitans hæc legit, dubitare non ſinitur, tempus quippè, & tempora, & dimidium temporis, annum vnum eſſe, & duos, & dimidium: ac per hoc tres annos, & ſemiſſem, etiam numero dierum poſterius poſito diluceſcit, aliquando in ſcripturis, & menſium numero declaratur. Denique idem docent Theodoretus in cap. 7. Dan. & omnes ferè Expoſitores Apocalypſis, Primaſius, Beda, Anſelmus, Haymo, Aretas, Richardus, & Rupertus.

Obiectio contra dua rationem trium annorum cum dimidio.

At inquit Rex, *Nam quod ad literalem illam interpretationem, quam omnes Pontificij ſequuntur, trium annorum & ſex menſium, qua volunt illud tempus ad amuſsim incidere in dies omnium nouiſsimos, exceptis quadraginta quinque ante ſecundum Domini aduentum, planè toti nouo teſtamento repugnat.* repugnare autem probat ex cap. 24. Matth. vbi legimus. De die illa, & hora nemo ſcit, neque Angeli niſi ſolus Pater: & ibidem, & alibi ſæpe Dominus hortatur ad vigilandum, quia dies illa inopinatos, & ſecuros homines opprimet. Et in hæc ipſa Apocalypſi bis repetitur, diem illam, vt furem in nocte venturam. quæ omnia falſa eſſent, ſi certò ſcirent homines

quadraginta quinque diebus post mortem Antichristi, Iudicem esse venturum.

Solutio. Respondeo, si quid hæc argumentatio valet, aduersus Sanctum Hieronymũ potissimum valere. ille enim explicans illa verba Danielis cap. 12. Beatus, qui expectat, & peruenit vsq; ad dies mille trecentos trigintaquinq;: Beatus, inquit sanctus Hieronymus, qui interfecto Antichristo, dies supra numerum præfinitum quadraginta quinq; præstolatur; quibus est Dominus atq; saluator in sua Maiestate venturus. quare autem post interfectionem Antichristi, quadraginta quinque dierum silentium sit, diuinæ scientiæ est: nisi fortè dicamus: dilatio Regni Sanctorum, patientiæ comprobatio est. hæc sanctus Hieronymus, magnus Pontificius, à quo nos minores Pontificij hanc expositionem didicimus.

Neque ex ea sequitur aliquid contra Euangelium. Nos enim verè nescimus diem, atque horam Iudicij, vt etiam nesciunt Angeli de cælo; quoniam cum ignoremus, quando Antichristus venturus sit, necesse etiam est, vt ignoremus Iudicij diem, qui Antichristi interitum consequetur. Illi autem, qui Antichristi temporibus in viuis inuenientur; facilè scire poterunt, non longè abesse diem iudicij, & mundi consummationem, cum Dominus dixerit Matth. 24. Statim autem post tribulationem dierum illorum Sol obscurabitur &c. & mox, Et videbunt filium hominis venientem in nubibus. & paulo post, Cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est in ianuis. Et concordat Apostolus cum Euangelio 2. Thess. 2. cum ait de Antichristo: quem interficiet Dominus Iesus spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui. Sed neque illi certo scient diem, neque horam; quoniam etiamsi dies quadraginta quinque, Daniele teste, expectandi erunt post mortem Antichristi; tamen scriptura non dicit, diem Iudicij non esse longius prorogandum. Itaq; scient homines illi diem Iudicij, non esse expectandum ante diem quadragesimum quintum ab Antichristi cæde; sed an diutius differendus sit ignorabunt.

Quemadmodum autem in diebus Noe plurimi fuerunt increduli, quamuis Noe, & verbo, & exemplo, id est, fabricatione arcæ prædicaret diluuium futurum; & imparati, & oscitantes à diluuio oppressi sunt: sic erit in nouissimis diebus, prædicabunt serui Dei, Iudicij diem non longè abesse, imo etiam

instare,

instare, & imminere: tamen filij huius seculi, more solito de ijs, quæ mundi sunt cogitabunt, & quando ipsi minus putabunt, filius Dei Iudex adueniet.

De Henoch, & Helia. Cap. XI.

OCTAVO, pag. 67. & sequentibus ad 87. disputat Rex de duobus Prophetis, qui cap. 11. Apocalypsis dicuntur pugnaturi cum Antichristo, atque ab eodem tandem occidendi, & post tres dies resurrecturi, & in cœlum assumendi. Hos duos Prophetas nos cum Sanctis Patribus dicimus esse Henoch, & Eliam, qui ad hunc ipsum finem translati sunt, & adhuc viuunt in carne mortali; vt in nouissimis diebus, cum maxima Dei gloria, & Ecclesiæ vtilitate, mortis debitum soluant.

Henoch & Helias sũt duo Prophetæ, qui pugnabũt cum Antichristo.

Patres qui ex diuinis litteris hoc docent, hi sunt. Hilarius, Hieronymus, Chrysostomus, Origenes, & alij omnes interpretes sancti Matthæi ad cap. 17. affirmant Eliam venturum tempore Antichristi. idem de eodem Elia docent Lactantius lib. 7. cap. 17. Augustinus tract. 4. in Ioann. Theodoretus in cap. vlt. Malachiæ, & Primasius in cap. 11. Apocalypsis. De Henoch, & Elia simul idem testantur Hippolytus Martyr in oratione de consummatione Mundi, Augustinus lib. 9. de Genesi ad litteram cap. 6. & Interpretes Apocalypsis ad cap. 11. Beda, Anselmus, Richardus, & Arethas, qui addit inuariabiliter à tota Ecclesia credi, Henoch, & Eliam venturos, vt Antichristo se opponant.

Rex tamen cum fateatur hanc esse Patrum sententiam, tamen iudaicam fabulam non semel appellat; & huic tantæ testium nubi coniecturas suas, vel potius suorum Doctorum anteponit. Quam enim coniecturam suam vocat, nos in Abbato antea legimus, qui Abbatus non eam primus excogitauit, sed à venerabili Beda desumpsit. Beda verò, etiamsi spiritualiter ita exponit: tamen adiungit communem aliorum sententiam, quod duo illi Prophetæ sint Henoch, & Elias; neque illam refellit, & non refellendo approbare videtur.

Sententiã veterum Patrum, Rex Angliæ iudaicam fabulam appellat.

Omitto quæ Rex multis verbis disputat de cap. 11. & 17.

Calumniæ manifestæ.

Matth. de aduentu Eliæ, vbi etiam dicit, me mala fide agere cum Christo impudenter exponere verba Christi, improbissimè cauillari super verbis Christi, & similia: quæ ideo dicit, quia malui verba Euangelij exponere cum Patribus Origene, Hilario, Hieronymo, Chrysostomo, & alijs veteribus; quam cum Nouatoribus Bibliandro, & Chitræo. Quantumuis enim Rex irascatur, & conuicijs me oneret, malo cum illis desipere, quam cum istis sapere. Sed lectorum erit iudicium, vtri rectius exposuerint loca Euangelij, Rex cum Chitræo, & Bibliandro, an ego cum Patribus. libri extant sæpius recusi: non est cur tempus consumam in rebus ijsdem sæpius repetendis.

Illud præterire non debeo, Regem qui initio dixerat, se Patres primorum quingentorum annorum venerari; neque se ausurum eos reprehendere, hoc loco, id est, pag. 73. palam eos erraſſe dicere. *Sed quoniam*, inquit, *in hunc de Patribus antiquis fortè sermonem incidimus, sinite, quæso, hac occasione obiter vos moneam, mirum non esse, si sæpius Patres hic errent, & minus rectè multa Apocalypsis mysteria intelligant, propterea quod liber ille eorum temporibus adhuc obsignatus fuit. & licet mysterium iniquitatis iam tum ageretur, ille tamen homo peccati nondum erat reuelatus. in omnibus enim obscuris Prophetijs certissima est regula, nunquam eas satis intelligi posse, vsque dum compleantur.*

Hæc est reuerentia erga Sanctos, ac veteres Patres.

Hæc ille, qui veteres Patres non tantum erroneos facit, sed etiam stultos, quòd librum obsignatum resignare tentauerint. Deinde si iam hoc tempore prophetia impleta est, ac per hoc manifesta, & dilucida eius interpretatio; vnde tot adhuc de his rebus contentiones, & opiniones? cur ipse Rex pag. 56. ingressurus disputationem de Antichristo scripsit, in re tam obscura, & inuoluta, velle simpliciter sententiam suam dicere? & cur in extrema disputatione pag. 113. coniecturam vocat explicationem suam de Antichristo? si prophetia iam impleta est, & liber resignatus; quid opus est coniecturis? cur dicitur obscura, & inuoluta de Antichristo disputatio?

Verum, quod iam sit reuelatus homo peccati, ac per hoc prophetia sancti Ioannis adimpleta; Nouatores dicunt, sed non probant, nec probare possunt, cum contra demonstrationes euidentissimæ à Catholicis adferantur. Itaq; ex eo quod in quæstione est, quasi certum, & exploratum esset, argumenta

petunt ad Patres veteres arguendos erroris. Sed Regi ignoscendũ est, qui ea quæ de reprehensione Patrũ scripsit, non ex se protulit in medium, sed ex lib. 1. Roberti Abbati, subditi sui, mutuatus est.

Aliud quoq; est in disputatione Regis de Henoch & Elia, valdè admirandum. Scribit enim pag. 74. corpora Henoch, & Eliæ, nunc esse in cœlo glorificata, & per multa annorum millia exempta fuisse à maledictione mortis. Et pag. 76. disertis verbis scribit, Henoch & Eliam per multa annorum millia cæli fuisse incolas, mortalitatis legibus solutos, incorruptibilia, & glorificata corpora habere: atque inde efficit, non posse fieri, vt ab Antichristo interficiantur.

Atqui, hoc dogma, etiamsi auctorem habeat Theodorum quendam Eracleotem, & Apollinarium, teste sancto Hieronymo in epist. ad Minerium, & Alexandrum: tamen exploratus error est, & contrarius omnibus Patribus, qui Henoch, & Eliam scribunt nondum esse mortuos, sed esse mortales, & morituros in persecutione nouissima. Ne tamen nihil omnino aduersus hanc hæresim dicamus, pauca de multis adducemus. Ioann. 14. Dominus ait, Vado parare vobis locum, & si abiero, & parauero vobis locum, iterum veniam & assumam vos ad meipsum, vt vbi ego sum, & vos sitis. quod explicatur ab Apostolo ad Heb. 6. cum ait: Præcursor pro nobis introiuit Iesus. Si non poterant Apostoli in cœlum intrare, nisi præcursor intraret Iesus, & pararet illis locum: quomodo Henoch, & Elias tot millibus annorum ante Christi ascensionem, introierunt?

Henoch & Elias non sunt mortui, sed morituri tempore suo.

Ante Christi ascensionem nullus homo in cœlum ascendit.

Idem Apostolus ad Heb. 9. Hoc, inquit, significante Spiritu Sancto, nondum propalatam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum. Itaq; dum status testamenti veteris durauit, nondum propalata erat Sanctis via ad cœlestem patriam. quare concludit idem Apostolus ad Heb. 11. Et hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt promissionem: Deo pro nobis aliquid melius prouidente, vt non sine nobis consummarentur. Poteratne apertius dici, Patres veteris testamenti, quamuis fide probatissimi essent, inter quos Henoch ab Apostolo numeratus est, non accepisse promissiones, vt non sine nobis consummarentur, id est, vt non sine nobis consummatam corporis, & animæ gloriam acciperent?

Et quid eſt quod Propheta Dauid tanquam ſingulare dicit in perſona Chriſti in Pſal 15. Notas mihi feciſti vias vitæ; ſi ante tot annorum millia Henoch, & Eliæ notæ factæ ſunt viæ vitæ? quid eſt quod ipſe Chriſtus dicit Ioan. 3. Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo filius hominis, qui eſt in cælo: ſi ante ipſum Chriſtum, qui caput eſt electorum, aſcenderunt in cœlum cum corpore glorificato Henoch, & Elias, qui vtiq; membra Chriſti ſunt? nam illud, nemo aſcendit in cælum, non eſt præſentis temporis, ſed præteriti, vt ex Græco textu manifeſtum eſt οὐδεὶς ἀναβέβηκεν, eſt enim ſenſus, nullus homo hactenus aſcendit in cœlum, ac per hoc nemo ſcit cæleſtia, niſi filius hominis Chriſtus, qui vt Deus deſcendit de cœlo per incarnationem, & vt homo aſcendit in cœlum per vnionem hypoſtaticam, & idiomatum communicationem: vnde etiam ſubiecit, Filius hominis, qui eſt in cœlo. Erat enim tunc filius hominis in cœlo, quia eadem perſona erat Deus & homo. Itaq; non ait, nemo aſcendet poſtea, ſed nemo aſcendit hucuſq; proinde Henoch & Elias non aſcenderunt cum corpore glorificato in cœlum verum, atq; æthereum, ſed in cœlum tantum aërium, vt ſubleuati à terra ducerentur in locum remotum ab hominum habitatione.

Verè igitur canit Eccleſia toto Orbe diffuſa, in hymno illo notiſſimo. quem nec Lutherus deſpiciendum putauit. Tu deuicto mortis aculeo, aperuiſti credentibus Regna cœlorum. quod certè Eccleſia orthodoxa non caneret, ſi crederet Henoch, & Eliam, tot annorum millibus ante Chriſti Aſcenſionem introire potuiſſe in Regna cœlorum.

Generali decreto omnes homines morti addicti ſūt

Addo etiam generale decretum, vt omnes homines moriantur, à quo ne ipſe quidem filius Dei immunis eſſe voluit; neque Sanctiſsimam Matrem ſuam immunem fecit. Statutum eſt, inquit Apoſtolus ad Heb. 9. hominibus ſemel mori, & poſt hoc iudiciū, id eſt, cum omnes omnino mortis debitum ſoluerint, tunc aderit iudicium. Ergo ante iudicium neceſſe eſt, vt Henoch, & Elias, qui hactenus in viuis manent, ipſi etiam moriantur. Cui ſententiæ ſimilis eſt illa 1. Corinth. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur. & Rom. 5 In omnes homines mors pertranſijt, in quo omnes peccauerunt. & Pſal. 88. Quis eſt homo, qui viuet, & non videbit mortem?

Ex quibus apertiſsimis ſententijs declaranda eſt ſententia illa alioqui ambigua 1. Theſſal. 4. Deinde nos qui viuimus, qui reſidui ſumus, ſimul rapiemur cum illis obuiam Chriſto in aëra. Non enim ſignificat hæc ſententia, non morituros, qui viui reperientur in nouiſsimo die; ſed in ipſo raptu morituros, & mox reſurrecturos ad vitam immortalem, vt ſanctus Auguſtinus docet lib. 20. de ciu. Dei. cap. 20. Ex ijſdem ſcripturis iudicandum eſt, vtra ſit verior lectio 1. Cor. 15. Omnes quidem reſurgemus, ſiue, vt eſt in Græco, omnes quidem dormiemus, ſed non omnes immutabimur: an illa, non omnes dormiemus, ſed omnes immutabimur: illa enim prior eſt verior, quia concordat cum apertis ſcripturis: & veriorem, & communiorem eſſe affirmat S. Hieronymus in epiſt. ad Minerium & Alexandrum.

De varia lectione loci Paulini 1. Cor. 15. & quæ ſit lectio verior.

At obijcit Rex teſtimonia Irenæi, & Tertulliani. Irenæus enim lib. 5. ſcribit Henoch, & Eliam manere in loco, ad quem tranſlati ſunt, vſque ad conſummationem conſpicantes incorruptionem. Tertullianus autem lib. contra Iudæos cap. 2. ſcribit, Henoch necdum mortem guſtaſſe, vt æternitatis candidatum.

Sed hæc non ſignificant illos nunquam morituros eſſe, vt Rex exiſtimat. manent enim, non in cœlo, vt Rex dicit; ſed in Paradiſo terreſtri, vt Irenæus dicit, vſque ad conſummationē conſpicantes incorruptionem, id eſt non videntes corruptionem, ſed viui, atque integri permanentes tot millibus annorum. ſed hæc incorruptio non eſt ea, quam habent in cœlo Beati, qui mori non poſſunt; ſed ea quam habebat Adam in Paradiſo, qui poterat non mori donec peccaret, vt auctor eſt S. Auguſtinus lib. 9. de Geneſi ad litteram cap. 6. & lib. 1. de peccatorum meritis, & remiſsione cap. 3. Itaque Henoch, & Elias conſpicantur incorruptionem, non abſolutè, ſed vſque ad mundi conſummationem, in qua debitum mortis ſoluentes tranſituri ſunt ad veram & perfectam incorruptionem. Rectè vero dicitur Henoch non guſtaſſe mortem, vt candidatus æternitatis. Candidati enim nondum Conſules erant, ſed Conſulatum expectabant, & petebant. Sic igitur Henoch non habet veram immortalitatem, ſed eam expectat, & deſiderat, & ex vita tam diuturna multorum millium annorum, quam egit in terreſtri Paradiſo, certam ſpem concipit vitæ ſempiternæ futuræ in Paradiſo cœleſti.

Explicantur teſtimonia Irenæi & Tertulliani de qualitate vitæ Henoch, & Eliæ.

Calumnia de situ Paradisi terrestris.

Ad id autem quod Rex dicit, Bellarminum in Controuersijs multum sudare, vt statuat, Paradisus ne in terra sit, an in aëre; & concludit, Paradisum terrestrem diluuio esse destructum: facilis est responsio. Bellarminus enim nusquam dixit, neq; ex sententia sua, neq; ex aliena; Paradisum in aëre pendere: quod operose confutare frustra Rex conatur. Retulit solum in lib. de gratia primi hominis cap. 12. sententiam quorundam, qui affirmant Paradisum in terra quidem situm, sed in montibus altissimis, qui ad globum vsq; Lunæ pertingant. quam sententiam idem Bellarminus refellit, nisi per hyperbolem excusetur. Paradisum autem terrestrem omnino esse destructum, quòd Rex affirmat; contrarium est cõmuni sententiæ Patrum veterum, & recentiorum Doctorum. Certè S. Augustinus lib. de peccato orig. cap. 23. disertè sic pronunciat: Esse Paradisum, vnde eiectus est Adam, fides Christiana non dubitat. Multum autem sibi Rex placet in ea coniectura, quam à Roberto Abbato desumpsit, quod nomine duorum Prophetarũ ab Antichristo occisorum intelligi debeant, aut possint duo testamenta, id est, libri sacri testamenti veteris, & noui. In qua disputatione multa dicit, quæ probare non poterit.

Calumnia hæreticorũ.

Primo scribit, aduesus Scripturam sacram dicteria quædam à pontificijs iactari, quod sit nasus cereus, mortua littera, lesbia regula, sexcenta alia probri, & ignominiæ plena. Ego vero cum plerosq; Scriptores Catholicos euoluerim; apud nullum eiusmodi dicteria reperire potui, nisi in hoc sensu, quod apud Aduersarios, Scriptura sacra ita torquetur in varios intellectus, vt nasus cereus, aut lesbia regula esse videatur. quod etiam in hac disputatione de duobus Prophetis apertissimè locum habet. Nos enim Catholici, qui Scripturas sacras sequimur, non eas ad nostras opiniones accommodamus, vbi legimus, duos Prophetas saccis indutos, aduersus Antichristi doctrinam prædicaturos, atq; ab illo interficiendos, & à Deo post triduum resuscitandos: per Prophetas, veros Prophetas; per saccos, veros saccos; per prædicationem, veram prædicationem; per Antichristum, verum Antichristum; per occisionem, veram occisionem; per triduum, verum triduum; per resurrectionem, veram resurrectionem intelligimus. Nouatores, qui opinionibus suis scripturas deseruire volunt: per Prophetas duos, intelligi volunt, aut ministros noui Euangelij,

Hæretici scripturas sacras ad opiniones suas accommodare satagunt.

quanquam plusquam sexcenti sint; aut libros testamẽti veteris, & noui, qui plurimi sunt; per Antichristum, qui vnus erit, seriem hominum bene longam; per triduum, mille circiter annos intelligunt; & cætera per tropos, & metaphoras ita planè detorquent ad errores suos, vt de regula Lesbia, & de naso cereo facerent.

Secundo dicit, Pontificios nolle corrigi locos etiam corruptissimos veteris editionis: & ponit exempla, vbi nos legimus euertere domum, pro, euerrere Luc. 15. Et sic eum volo manere, pro, si eum volo manere Ioann. 21. At prior locus correctus est in Biblijs Summi Pontificis auctoritate recognitis: posterior non est mutatus, quoniam habetur in omnibus latinis codicibus, etiam antiquissimis. Sic enim legunt S. Ambrosius in Psal. 45. & serm. 20. in Psal. 118. Sanctus Augustinus, Beda, & Rupertus in explanatione eius loci, Eusebius Emissenus, siue quisquis est auctor in homil. de S. Ioanne Euangelista, & alij. Neque verum est, verba illa, sic eum volo manere, mendacium continere, vt Rex nimis audacter affirmat. non enim, sic eum volo manere, significat, non volo eum mori, sed non volo eum morte violenta ante tempus naturalis periodi, de hac vita migrare. *Alia calumnia.*

Tertio dicit, deprauatam esse à nobis scripturam, quoniam libros apocryphos Canonicis exæquauimus, contra quàm Patres sentiunt, & vetera Concilia decernunt. At nos contra verè dicere possumus, à Sectarijs, tanquam Antichristi præcursoribus, vtrumque testamentum aliquot membris detruncatis, miserè esse fœdatum. Quos enim libros, vt apocryphos reiecerunt, nos inuenimus in Concilio III. Carthaginensi, ante mille ducentos annos celebrato, & apud veteres Patres omnes, vno, vel altero excepto, inter Canonicos esse habitos. *Alia calumnia.*

Quarto dicit à S. Bonauentura sacrilegè corruptũ esse Psalteriũ, cum Dominam, pro Domino in toto Psalterio posuerit. At S. Bonauentura Psalterium Dauidis, quod ad scripturam Canonicam pertinet, omnino non tetigit; sed ad similitudinem Psalterij Dauidis, aliud Psalterium ipse composuit, ex pio ad B. Virginem affectu. *Alia calumnia.*

Quinto dicit, scripturam à Pontificijs fuisse suppressam, quoniam multis seculis in magna cæcitate, & ignoratione salutaris doctrinæ populus Christianus versatus est; cum laici scri- *Alia calumnia, eaque grauissima*

pturam

pturam attingere prohibiti eſſent: maxima pars Clericorum eam legere, aut nollent, aut non poſſent. At nuſquã inueniet Rex ſcripturæ diuinæ lectionem laicis, aut Clericis fuiſſe prohibitam. Et valde mirandum eſt quod Rex addit, ad ſilentium damnatos eſſe libros ſacros, vt pro hæretico combureretur qui eos in manus ſumere auderet, aut inſpicere. quæ vnquam hiſtoria hoc prodidit? quis auctor tradidit? ne dicam quis vidit, aut audiuit, pro hæretico comburi qui ſcripturas attingeret, aut cerneret?

At, inquit, in ignota lingua libri ſacri abſconditi iacuerunt. Neque hoc eſt verum. non enim latina lingua ignota eſt Eccleſiæ Latinæ. Sed etiam Biblia vulgaribus linguis edita non deſunt, quamuis non paſsim concedãtur ijs, qui rudes, & imperiti cum ſint, eas niſi perperam intelligere non queunt; atque ad hoc ipſum inſtituti ſunt concionatores, qui populari lingua explanent, quæ latinè in Eccleſijs leguntur.

Calumnia intolerabilis. Sexto dicit, ſcripturam hanc fuiſſe ab Antichriſto interfectam, cum anno 1562. prodijt cenſura generalis, quæ omnes alias tranſlationes, præter ſuam comburi iuſsit. quod etiam nunc fieri ſolet. At ſi anno 1562. ſcriptura interfecta eſt; ergo à Luthero ante à mortuis reuocata eſt, quam ab Antichriſto interficeretur. Lutherum enim, à quo aduerſarij iactent Scripturam ſacram in lucem eſſe reuocatam, ad annum 1562. non perueniſſe nemo neſcit. At qui hoc verè inauditum miraculum eſt, excitare à mortuis hominem antequam moriatur. Sed omiſsis iocis, Eccleſiaſtica cenſura non iuſsit comburi translationes omnes, excepta ſua, cum recipiat translationem 70. Interpretum, & permittat translationes Syriacas, Chaldaicas, Latinas etiam recentiorum non paucas; ſed comburi iuſsit translationes hæreticorum, Martini Lutheri, & ſimilium, quas conſtat plurimis in locis eſſe corruptas.

His breuiter calumnijs refutatis, dicam quid mihi videatur de ſententia illa, quæ per duos Prophetas duo teſtamenta ſignificare docet. Si ea ſententia vera ſit, tria ſequentur, quæ aduerſarij nullo modo concedent, cum omnium confeſsione, & ipſorum, & noſtrâ falſiſsima ſint.

Prima abſurditas ſententiæ de duobus Prophetis duo teſtimonia ſignificantib. Primum eſt, in Eccleſia veteri primis quingentis, vel ſexcentis annis nullos fuiſſe Scripturæ Sanctæ libros. ſiquidem duo illi Prophetæ, per quos libri vtriuſque teſtamenti ſignificantur,

tur, non apparuerunt nisi post exortum Antichristum, Apoc.11. Antichristus exortus non est, nisi post annum Christi sexcentesimum ex sententia aduersariorum; ex nostra verò, neque post annum millesimum sexcentesimum: igitur primis sexcentis annis duo illi Prophetæ, id est, duorum testamentorum libri non apparuerunt. An hoc sit verum Regi iudicandum relinquo, qui tot veterum Patrum commentaria in sacros libros legit.

Secunda absurditas

Alterum est, regnante Antichristo, toto tempore Regni eius Scripturas diuinas, atque earum prædicationem, publicam, & notissimam fuisse. nam duo Prophetæ, mille ducentis sexaginta diebus prædicauerunt, id est, mensibus quadraginta duobus, siue tribus annis cum dimidio: quanto tempore Antichristus regnabit; vt in libro Apocalypsis cap. 11. disertè scribitur. quomodocunque enim illa tempora intelligantur, negari non potest, idem temporis spatium tribui in scriptura duobus Prophetis, & Antichristo, excepto breuissimo interuallo, quo Antichristus superuiuet post Prophetarum illorum interitum. Ergo si duo Prophetæ duo testamenta significant, toto tempore Regni Antichristi, prædicatio scripturarum vigeat, & valeat, omnino necesse est. Cur ergo paulo ante deplorauit Rex cæcitatem, & ignorantiam doctrinæ salutaris tot seculis inualuisse apud Christianos? Itaq; nisi fingant aduersarij contra scripturam, duos Prophetas primis Antichristi diebus extinctos fuisse, nunquam efficient, per multa secula Antichristo regnante Scripturas sacras, vel sublatas, vel absconditas, vel ignoratas fuisse.

Tertia absurditas.

Tertium est, Scripturas sanctas, posteaquam restitutæ fuerũt in lucem per diuinam potentiam, assumptas esse in cœlum, neq; apud homines in terris vnquã ampliᵘˢ visas. sic enim scribitur in Apoc. cap. 11. Duos Prophetas post triduum excitatos, continuò in cœlum assumptos fuisse. Quare si Lutherus aut Caluinus, scripturas vtriusq; testamenti ab Antichristo sepultas, iterum quasi á mortuis reuocarunt: necesse est, vt scripturæ in cœlũ iam sint receptæ, atq; ab oculis hominum absconditæ, si quid similitudo duorum Prophetarum, & duorum Testamentorum valet. Atqui videmus duo testamẽta in manibus hominũ adhuc esse, & Bibliothecas publicas, & priuatas occupasse. Nutat igitur vndiq; coniectura Regis; neque vtile nobis est ob eam coniecturam à communi senten-

tia

tia Patrum nostrorum, Ecclesiæq; recedere. Omitto quæ dicuntur de alia significatione duorum Prophetarum, quoniam eam in libris Controuersiarum lib. 3. de Pontifice cap. 6. refutatam reliquimus.

De quatuor visionibus sancti Ioannis in Apocalypsi, quibus Antichristus designatur ex sententia Regis. Cap. XII.

IN extrema disputatione Rex quatuor visiones sancti Ioannis explanare aggreditur, in quibus Antichristi descriptionem contineri existimat. Eas visiones nos quoque breuiter excutiemus. Prima igitur visio habetur in Apocal. cap. 6. Vbi sanctus Ioannes cum vidisset equum vnum album, alterum rufum, tertium nigrum, vidit quartum pallidum. hunc pallidum equum, Antichristum esse Rex docet. quo auctore non indicat. Ego interpretes huius loci cum consulere instituissem, inueni tot sententias, quot ferè sunt auctores. Sanctus Augustinus scribit, per equum rufum, nigrum, & pallidum, significari tria flagella, famem, bellum, & pestem. Sanctus Anselmus, & Richardus per eosdem tres equos intelligi volunt, persecutiones paganorum, hæreticorum, & falsorum fratrum. Alij malunt significare Imperia trium Cæsarum, Neronis, Titi, & Domitiani. Itaq; sine vlla Regis iniuria dicere possumus, hanc visionem ad Antichristum non pertinere; præsertim cum ex communi sententia omnium Expositorum de Antichristo agatur paulo post in eodem capite, in apertione sigilli sexti, vbi reuelatur vltima, & grauissima persecutio futura prope Mundi finem. Ex quo intelligimus, falsum esse quod aduersarij dicunt, Antichristum iam regnasse annis mille, & amplius. nisi fortè vltima persecutio vltra mille annos duratura esset.

Antichristi persecutio prope Mundi finem erit.

Altera visio habetur in cap. 9. Vbi ad clangorem quintæ tubæ, cadit stella de cœlo, & aperit puteum abyssi, vnde progreditur exercitus locustarum. ac deinde ad clangorem sextæ tubæ pro-

bæ pro-

bæ procedit exercitus equitum horribilis, & innumerabilis, omnia conculcans, & deuastans. Et in hac quidem visione satis conuenimus, per stellam cadentem, & locustas, intelligi præcursores Antichristi; per exercitum equitum, significari exercitum Antichristi. Sed nos per stellam cadentem Lutherum significari credimus, per locustas, hæreticos Lutheranos, & Protestantes, ac cæteros huius temporis sectarios. Rex autem per stellam cadentem, intelligi vult aliquem eximiæ dignitatis in Ecclesia, qui cum lux Mundi esse deberet, munus suum deserens, Regnum sibi erexerit, & eo modo sedes Antichristi erigi cœpta sit.

Quid per stellam de cœlo cadentem significetur.

Et nos quidem facilè demonstrare possumus quomodo Lutherus ceciderit, quo anno, qua occasione, quãto strepitu, & quem exercitum locustarum de abyssi puteo eduxerit. Rex autem non facilè docebit, quæ fuerit illa persona Ecclesiastica eximiæ dignitatis, quæ deserto munere suo Regnum sibi erexerit, & sedem Antichristo parauerit. Affirmat quidem pag. 99. Bonifacium III. fuisse hominem illum, qui primus se nuncupauit vniuersalem Episcopum, qui titulus Antichristi est.

Bonifacius III. Papa optimus, summa iniuria Antichristi nomine infamatur.

At, cum bona Regis venia, Bonifacius non se vniuersalem Episcopum nominauit, sed à Phoca Imperatore sic appellatus est, quomodo S. Gregorius à Patriarcha Alexandrino vniuersalis Episcopus dictus est, ipso Sancto Gregorio teste in epist. ad Eulogiũ, quæ est 30. lib. 7. Indictionis primæ. Quomodo etiam sancto Leoni plus centum annis Gregorio antiquiori, Vniuersalis Patriarchæ titulũ Synodus Chalcedonensis obtulit, vt idem sanctus Gregorius in epistola paulo ante citata testatur. Quare si titulus iste ab alijs oblatus Antichristum facit, non Bonifacius III. sed sanctus Leo primus, Antichristus dicendus erit, vt iam etiam in primis quingentis annis Antichristum regnasse dicendum sit.

At, Bonifacius à Phoca petijt, & obtinuit, Anastasio teste, vt solus Romanus Pontifex vniuersalis diceretur. Respondeo, Bonifacium à Phoca petijsse, & impetrasse, vt Cyriacum Episcopum Constantinopolitanum coërceret, qui titulum vniuersalis Episcopi, qui soli Romano Pontifici iure debetur, sibi indebitè vsurpabat. Sed neque Bonifacius, neque successores hoc titulo vsi sunt, seruos se potius seruorum Dei in epistolis nominantes. Adde quod Bonifacius III. nullum sibi Regnum

erexit,

erexit, cum nulla in re à maiorum ſuorum humilitate receſſerit, neq; munus ſuum Eccleſiaſticum deſeruit, cum in breuiſsimo illo ſpatio octo menſium, quo ſedit in Apoſtolico throno, Concilium Epiſcoporum Romæ coëgerit, & multa inſtituerit, quæ ad cleri reformationem pertinere viſa ſunt. Itaq; gratis omnino Rex Bonifacium III. potius, quam quemuis alium ex anteceſſoribus, Antichriſtum, vel Antichriſti præcurſorem fecit.

Addit Rex in eodem loco, doctrinam Antichriſti declarari in eodem cap. 9. Apocal. vbi dicitur, reſiduos homines, qui non ſunt occiſi in his plagis, non egiſſe pœnitentiam ab operibus manuum ſuarum, vt non adorarent Dæmonia, & ſimulachra aurea, & argẽtea, & ærea, & lapidea, & lignea, quæ neq; videre poſſunt, neq; audire, neq; incedere: non egiſſe pœnitentiam ab homicidijs ſuis, neq; à veneficijs, neq; à fornicationibus, neq; à furtis.

Calumniæ variæ, longe petitæ. Ex his autem colligit Rex Pontificios ſequi doctrinam Antichriſti, quoniam Vaſques Ieſuita docet Dæmonia eſſe colenda; & reliqui Pontificij paſſim imagines aureas, argenteas, æreas, lapideas, & ligneas colunt: homicidia præterea faciunt, veneficijs vtuntur, cum per Agnos Dei cereos ignem reſtinguunt; & per induſia benedicta, & diuerſorum generum reliquias, & orationes conſeruant homines à tormentorum bellicorum impetu, vi flammæ, violentia ferri, ictu fulminum, cæteriſque id genus periculis: fornicantur, tum ſpiritualiter idololatrando, tum carnaliter propter prohibitum clericis, Monachis, & ſanctimonialibus coniugium: furti denique rei ſunt, tùm quòd Deo ſubripiunt titulos honorum, vt eos in Antichriſtum ſuum conferant, tùm per Iubilæa, Indulgentias, reliquias, & ſimiles nundinationes pecunias cumulant.

Refutantur calumniæ generatim. Ad hæc omnia facillima, & expeditiſsima reſponſio eſt, Regem vehementer falli, cum verba illa Apocalypſis ad doctrinam Antichriſti referret, & cum eam doctrinam Catholicis tanquam propriam accommodare nititur. Primum enim conueniunt interpretes huius loci Anſelmus, Richardus, & alij, verba ſupra citata, nihil aliud ſignificare niſi cum Antichriſto perituros in æternum, non tantum Chriſtianos, quos ille artibus ſuis deceperit; ſed etiam paganos, qui non egerint pœnitentiam ab idololatria, & cultu Dæmoniorum. Dij enim gentium Dæmonia

monia sunt. Psal. 95. Et quæ immolant gentes, Dæmonijs immolãt, & non Deo. 1. Cor. 10. Et præterea Iudæos, qui non egerint pœnitentiã ab homicidijs, veneficijs, fornicationib⁹, & furtis. Iudæi enim præter cæteros homines student homicidijs, & veneficijs, & fornicationibus, & maximè furtis publicè per vsuras augendo copias suas.

Deinde quomodo potest fieri, vt doctrina Antichristi sit colere Dæmones, & Idola omnium generum, cum de illo scribat Daniel cap. 11. Antichristum aduersus omnes Deos pugnaturum, vt ipse solus habeatur Deus? Mirum autem est, tantum Regem ea scribere non dubitasse de Iesuita Vasque, quæ sola libri ab ipso citati inspectione falsa esse intelliguntur. citat enim Rex librum tertium Vasques De cultu adorationis disp. 1. cap. 5. At eo loco Vasques quæstionẽ illam tractat, An cẽsendus sit Idololatra qui Dæmonẽ sibi apparentem sub imagine Crucifixi, adorauerit. Respõdet vero, non esse habendũ Idololatrã, sed illusum, si existimauerit eum qui sibi apparuit verè esse Christũ, & solum Christũ adorare intenderit, & inuincibiliter ignorauerit sub illa imagine Dæmonẽ latere. Hoccine est docere Dæmonis cultum? quid si Regius seruus indutus Regias vestes prodeat, & vt rex ab ignorãtibus adoretur; num imperiti adoratores Maiestatis rei habebũtur, an potius, vt illusi ridebuntur? Atq; hoc est argumentũ quo Rex probare voluit, Pontificios Dæmonũ esse cultores. De cultu imaginum nihil addendum est ad ea, quæ supra disseruimus. satis enim constat, Imagines sanctorum, neq; esse Idola, neq; adorari vt Deos.

Refutatur calumnia de cultu dæmonum.

Homicidia, veneficia, fornicationes, & furta, non negamus apud Catholicos inueniri, sed neq; Rex negabit in suo Regno apud Protestantes suos frequentia esse. Quòd si probari posset, in Ecclesia Catholica doceri hæc esse licita, & iusta; & non potius, vt iniusta, & illicita prohiberi, & puniri: tũm aliquid aduersarij dicerent: sed ex flagitijs, & sceleribus toti humano generi communibus, colligere doctrinam Antichristi apud solos Pontificios esse ineptum, & ridiculum est.

Refutãtur calumniæ de homicidijs, alijsq; sceleribus.

At soli Pontificij per Agnos Dei cereos, ignem restringuunt: id autem veneficio simile est. Respondeo, Miracula diuina apud solos Pontificios conspiciuntur: sed inuocatio diuini nominis, & benedictio sacerdotalis, qua cerei Agni consecrantur,

Refutatur calumnia de Agnis Dei cereis.

tur, veneficijs tribui non possunt, nisi Deus habeatur pro Diabolo. Illa enim veneficia sunt, quæ ex inuocatione Diaboli, & pacto quodam cum ipso Diabolo inito vim suam habent. Qui autem miracula, quæ per indusia, cæterasque reliquias fiunt, damnat, damnare etiam debet miracula, quæ teste Luca in Act. Apost. cap. 19. fiebant per sudaria, & semicinctia sancti Pauli; & quæ teste S. Augustino lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8. fiebant per reliquias sancti Stephani; & alia id genus plurima, quibus pleni sunt libri sanctorum Patrum. Nec tamen probamus, sed damnamus, & reijcimus superstitiosas orationes, quas interdum nonnulli adhibent aduersus arma, vel fulmina, cum characteribus incognitis, & inuocatione Dæmonum.

Refutatur calũnia de multitudine Monachorum & Sanctimonialium. De multitudine Monachorum, & Sanctimonialium, id solum dicã, non posse reprehendi eiusmodi instituta, nisi reprehendantur Patres omnes primorũ quingentorum annorũ. Certè si quis legat vel epistolas sancti Hieronymi de custodia Virginitatis, & de obitu Paulæ ad Eustochiũ; vel librum S. Augustini de moribus Ecclesiæ, vel sancti Ioannis Chrysostomi libros Aduersus vituperatores vitæ monasticæ; videbit tot millia Monachorũ, & Sanctimonialium fuisse in illa prima Ecclesia, vt merito dicere possit, sectas Lutheranorũ, & Caluinistarum, vnde hæc instituta penitus exulant, nihil habere commune cum Ecclesia primitiua.

Refutatur calũnia de nundinationibus Indulgentiarum. Denique quæ Rex dicit de cumulandis opibus per artificium Iubilæorum, & Indulgentiarũ, satis ostendunt, eum plus fidei habuisse calumnijs Lutheri, & similium Nouatorum, quàm simplici veritati. Hoc certè tempore si eleemosynæ faciendæ præscribantur ijs quibus Indulgentiæ conceduntur; in arbitrio singulorum relinquitur, vt quibus egenis libeat eleemosynas faciant.

Sequitur visio tertia quæ habetur in Apocal. cap. 13. Vbi describitur Bestia quædam horribilis, quæ de mari ascendet, habens capita septem, & cornua decem. Ex quibus capitibus vnum plaga lethali ferietur, sed paulo post resurget cum admiratione vniuersæ terræ. huic Bestiæ dedit Draco virtutem suam. Ibidem describitur alia Bestia, quæ ex terra ascendet, habens cornua duo similia Agni, & hæc posterior Bestia miracula faciet, vt ignem de cœlo descendere, ad hunc finem, vt omnes priorem Bestiam adorent. Addit Ioannes, neminem illis tem-

poribus habiturum potestatem vendendi, aut emendi nisi in manu, aut in fronte characterem Bestiæ gerat. denique numerum bestiæ dicit Ioannes futurum numerum DCLXVI.

De hac visione Rex multa dicit, atque omnia detorquere conatur ad nos Catholicos, vt Antichristi adoratores, & sectatores. Sed ex hoc ipso cap. 13. Apocalypsis, nos multo facilius, & clarius demonstramus, Antichristum nondum venisse. Quando enim Antichristus venerit, notissima erunt omnia, quæ sit prior Bestia, quæ posterior, quod caput occisum, & resurgens, quis character eius, quod nomen eius; & cætera quæ nunc ita sunt obscura, vt coniecturis, & diuinatione sit opus. *Obscuritas huius prophetiæ Antichristum non venisse cōuincit.*

Cōmunis expositio Catholicorum veterū est, per Draconē intelligi Diabolū; per priorem Bestiā, vniuersitatē impiorum; per caput huius Bestiæ occisum, & reuiuiscens, Antichristū, qui erit postremum, & maximum caput impiorū, quiq; finget se occisum, vt fingat resurrectionem ad imitationem Christi; per posteriorē Bestiā, prædicatores, & apostolos Antichristi, qui miracula facient, vt ad Antichristum homines alliciant: de charactere, & numero nominis, rem fore abditā, & incognitam, donec Antichristus appareat.

Videamus nunc, quid Rex ex hac visione colligat aduersus Catholicos. Primum igitur, per caput Bestiæ occisum, & reuiuiscens, intelligendum esse dicit Antichristum, qui vna imperandi rationum à Gothis, & Vandalis plagam lethalem acceperat; sed mox curata plaga aperuit os suum ad blasphemias, & ab vniuersa terra adorari debuit. Et addit Rex, *Cultus autem, atque adoratio hoc eodem nomine, ac titulo, soleat ne adhiberi singulis Pontificibus, cum inaugurantur, nemo Cardinali nostro melius nouit.* hæc ille.

At Gothi, & Vandali, nullam plagam Romano Pontifici inflixerunt, sed Imperatori Romano, cui Gothi Italiam, & Hispaniam, Vandali Africam abstulerunt. plaga autem curata dici poterit, cum Iustinianus Italiam, & Africam recuperauit. Itaque si is, cui plaga inflicta est, & paulo post curata, Antichristus est; non Romanus Pontifex, sed Romanus Imperator Antichristus erit. Quòd si non placet Imperatorem Antichristum vocari, quemadmodum reuera Antichristus non est, acquiescat Rex expositioni sancti Gregorij lib. 11. epist. 3. Primasij, Bedæ, Aymonis, Anselmi, Richardi, & Ruperti in cap. 13. *Refutatur expositio aduersariorum.*

Apoc. qui omnes vnanimi consensu docent, Antichristum simulaturum plagam incurabilem se accepisse, atque occisum esse, ac paulo post à mortuis propria virtute surrexisse, vt tanto facilius pro Deo haberi, & adorari possit. Cum autem nullus vnquam Pontificum Romanorum mortem, & resurrectionem simulauerit, neque pro Deo haberi, & adorari voluerit; vel ex hoc intelligi potest, quantum absint à veritate, qui Pontificem Antichristum esse iactant.

Refutatur calũnia de adoratione Pontificis.

At, inquit Rex, adorari Pontifices cum inaugurantur, Cardinalis non negabit. Verum est Pontifices Maximos adorari, sed vt Vicarios Dei, non vt Deos. Et scriptura diuina passim vtitur voce adorationis pro veneratione, quæ adhibetur hominibus. Vix enim vlla est adoratio externa, quæ soli vero Deo exhibeatur, præter honorem sacrificij, & quæ ad sacrificium pertinent, templa, aræ, sacerdotes. Hinc enim sanctus Augustinus lib. 20. contra Faustum cap. 21. respondens Fausto, qui scripserat nos Martyres in Idola vertisse; probat in Ecclesia Christi non adorari sanctos Martyres, vt Deos, quia Sacerdos ad Altare constitutus nunquam dicit, offero tibi Petre, vel Paule, vel Cypriane. Quare si Rex ostendet sacrificium Pontifici Romano fuisse aliquando oblatum, aut aras erectas, aut templa dedicata, aut sacerdotes institutos, quemadmodum factum esse scimus Imperatoribus quibusdam, qui Dij haberi volebant; & quemadmodum Antichristus sibi fieri iubebit; tum demum concedemus Pontificem haberi, & adorari, vt Deum. at dum eo cultu adorationis honoratur, qui non conuenit soli Deo, sed etiam creaturis, frustra de nomine adorationis calumnia struitur.

Refutatur calũnia de fulmine excommunicationis.

Deinde addit Rex miraculũ Bestiæ minoris, quæ faciet ignẽ de cœlo descẽdere; ipsum esse fulmen excõmunicationis, quo Pontifex Romanus homines terret: Et ipsos etiam Reges percellit. At hoc miraculũ non tribuitur in Apocalypsi Bestiæ maiori, quæ Antichristum significat; sed minori, quæ Antichristo deseruit. non igitur Pontifex, qui fulmine homines terret Antichristus erit: & Rex quærere iam debebit quis sit Antichristus, in cuius gratiã Papa fulmen de cœlo descendere facit. Deinde S. Ioannes meminit huius miraculi, vt rei nouæ, & insolitæ: at excõmunicatio res est communis, & nota, qua etiam Protestantes vtuntur; & quam Ec-

clesia familiarem habuit multo ante, quam Antichristus, etiam ille fictitius, & à Nouatoribus excogitatus, exortus diceretur. Ergo cum communi expositione scriptorum veterum supra citatorum credendum est, verum ignem de cœlo descensurum ad imperium Ministrorum Antichristi, & non per tropos verba Scripturæ detorquenda sunt ad excommunicationes. Ex quo intelligimus merum esse figmentum, quod Papa sit Antichristus, cùm nullus Pontificum Romanorum, neq; per se, neq; per suos ignem de cœlo descendere fecerit.

Porrò characterem Antichristi esse dicit Rex professionem obedientiæ Romano Pontifici. sed hoc multis modis repugnat scripturæ verbis. Scriptura enim Apoca. 13. Significat, characterem Bestiæ accipiendum in dextera manu, aut in fronte: professio obedientiæ neq; in dextera, neq; in fronte accipitur. Deinde character Bestiæ necessarius erit in toto Antichristi regno omnibus hominibus, pusillis, & magnis, pauperibus, & diuitibus, seruis, & liberis. At quot millia sunt in ditione Romani Pontificis, qui professionem obedientiæ non possunt ostendere? professio enim fieri solet ab ijs, qui promouentur ad gradus dignitatum, aut Doctoratum, aut certa officia: ab alijs plurimis, atque adeo à maxima parte hominum non exigitur. quamuis enim teneantur omnes Romano Pontifici obedire; tamen non tenentur omnes conceptis verbis, & certo ritu professionem istam facere, multo minus in fronte, vel in manu gestare. Præterea eadem scriptura dicit, in toto Regno Antichristi, neminem permittendum emere, aut vendere, nisi characterem habeat, aut nomen Bestiæ, aut numerum nominis eius. At quot sunt in ipsa Vrbe Roma Iudæi, qui publicè vendunt, & emunt, nec habent eiusmodi characterem, neq; Summo Pontifici adhærent?

Character Antichristi non potest esse professio obedientiæ debitæ Pontifici.

Itaq; licet multi multa de isto charactere diuinare conentur, non tamen certo scietur quid sit, nisi cum Antichristus venerit; nisi fortè placeat cum antiquissimo scriptore Hippolyto Martyre dicere, Christi characterem esse signum Crucis, Antichristi characterem fore signi crucis abolitionem; quali charactere dignoscũtur hoc tempore Caluiniani, vt præcursores Antichristi.

Character Christi signum Crucis: character Antichristi, abolitio crucis

Denique de numero DCLXVI. dicit Rex, eo numero designari nomen græcum Λατεῖνος. nam litteræ huius nominis faciunt

Refelluntur coniecturæ de numero nominis Antichristi.

ciunt hunc numerum. Papam autem esse latinum, & apud latinos potissimum dominari notissimum est. Sed nomen, latinum, non scribitur per ει, & sine ει, non reddit numerum 666. Præterea nomen Antichristi proprium designatur ab Euangelista, non nomen commune plurimis, vt est latinus. proprio autem nomine nullus Pontificum dictus est Latinus. Denique inueniuntur nomina plurima, quæ numerum illum 666. efficiunt. notauit Arethas in commentario huius loci septem nomina, quæ hunc numerum reddunt. alij alia plurima, de qua re multa scripsimus in lib. 3. de Pontif. cap. 10.

Numerus 666. non est numerus temporis, sed nominis Antichristi.

Addit Rex per numerũ 666. posse intelligi tẽpus, quo Antichristus apparere debuit. Siquidẽ Bonifacius III. Papa, qui primus Antichristi titulũ vsurpauit, sedit anno Domini DCVI. At numerus ille numerus nominis est, vt sanctus Ioannes expresse dixit; non igitur detorqueri debet ad numerum temporis. deinde numerus annorũ à Christo ad Bonifaciũ non continet DCLXVI. sed DCVI.

At inquit Rex, potest inchoari tempus huius numeri ab anno quo Pompeius Magnus templum Hierosolymitanum diripuit. Omitto id gratis dici: illud ad refutandam hanc supputationem sufficit, quod ab illa direptione templi, vsque ad annum Domini DCVI. quo Bonifacius sedit, sunt anni DCLXX. Itaq; necesse est, vel sanctum Ioannem fuisse deceptum, quod fieri non potest, vel errare eos, qui volunt numero 666. designari tempus aduentus Antichristi. Quòd autem Rex dicit, sexaginta annis post obitum Bonifacij III. fuisse confirmatum Regnum Antichristi, atque hoc indicari per numerum DCLXVI. aliquid esset, si posset ostendi aliquid peculiare accidisse anno DCLXVI. vt aliquam mutationem regiminis, vel creationem noui Pontificis, vel acquisitionem noui tituli, aut aliquid eiusmodi. Sed cum annus Domini DCLXVI. inciderit in Pontificatum Vitaliani, qui iam aliquot annis sederat, & pacificè, ac sine vlla innouatione sederat: nulla ratio reddi potest, cur tempus illud tam insolita reuelatione notari debuerit. vt omittam, quod supra dixi, hunc numerum nominis Bestiæ, non temporis ab ipso sancto Ioanne nominari.

Frustra ad uersarij supputando se torquent.

Restat visio quarta ex cap. 17. Apoc. quæ quanto prolixius tractatur à Rege, tanto breuius expedietur à nobis. Describitur enim in eo capite magna quædam Meretrix insidens Be-

stiæ, quam Rex Antichristum esse vult; & eo posito fundamento multa disputat de Antichristo, addens etiam de infelici huius Meretricis exitu ex cap. 18. 19. & 20. quæ omnia prætereunda existimo; quoniam per eam Meretricem Antichristus intelligi non potest: & fundamento euerso totum ædificium corruat necesse est.

Non posse autem per eam Meretricem intelligi Antichristum, probamus primo ex sententia veterum Patrum. Patres enim permulti per eam Meretricem, intelligunt vniuersitatem impiorum. Ita sanctus Augustinus in Ps. 26. Arethas, Aymo, Richardus, Anselmus, Beda, & Rupertus in cap. 17. Apocalypsis: Alij intelligũt Romam imperantem, siue Romanum Imperium, quale erat tempore Apostolorum, cùm dominaretur omnibus gentibus, & omnium gentium seruiret erroribus. Sic exponunt Tertullianus in libro contra Iudæos, & lib. 3. contra Marcionem, & sanctus Hieronymus in epist. ad Marcellam, & in altera ad Algasiam q. 11. Et confirmari potest horum auctorum sententia ex eo quod sanctus Petrus in epist. priore cap. vltimo Romam, qualis tunc erat, sub nomine Babylonis significat. Et sanctus Ioannes hanc ipsam Meretricem magnam, Babylonem appellat; ac vt explicet de qua Babylone loquatur, dicit esse ciuitatem, quæ habet Imperium super Reges terræ, & sedet super montes septem. *Mulier, quæ insidet Bestiæ non est Antichristus.*

Adde quod ex sententia Regis pag. 88 & alibi per Bestiam cui mulier insidet, Antichristus intelligitur. sic enim loquitur s. Ioannes cap. 17. Et dixit mihi Angelus, quare miraris? ego dicam tibi sacramentum Mulieris & Bestiæ, quæ portat eam, quæ habet capita septem, & cornua decem. Bestia, quam vidisti, fuit, & non est, & ascensura est de abysso, & in interitum ibit. Sic autem Rex loquitur. *Octaua, quæ est Bestia, quæ erat, & non est, & itura est in perditionem, ipse est Antichristus.* Iam si Bestia quæ mulierẽ portat Antichristus est, quomodo ipsa mulier est Antichristus? quis ferat equitem cum equo confundi, vt eques supra se ipse sedere dicatur? Ignoscat igitur Rex nobis tardioribus, si malumus cum antiquis expositoribus, aliud per Bestiam, aliud per Mulierem insidentem Bestiæ intelligere, quàm cum Nouatoribus Bestiam cum Meretrice confundere. Atq; hæc de Antichristo hoc loco sufficiant. *Ineptè aduersarij equitem cũ equo confundunt.*

Diluuntur variæ calumniæ.

Cap. XIII.

XPEDITA disputatione de Antichristo, Rex multa addit aduersus Catholicos, quæ breuiter refellenda sunt pag. 109. *Et certè, inquit Rex, credo, non est illa mediocris animarum negotiatio, cum homines, vsque eò spe & promissione æternæ salutis fascinantur, vt facilè persuadeatur fraterculo, Regem Dominum suum confodere; imberbi adolescentulo in vitam proximi successoris perditè inuadere; mulctis in Serenissimæ Reginæ nuper defunctæ necem sæpius coniurare; denique me Imperium obtinente nitrati pulueris impetu Regnum, Regniq; ordines funditus euertere, atque ita tam animi, quam animæ iacturam facere.*

Atrocissima calũnia apertissimè refutatur. Hæc grauis omnino reprehensio est, & quanto est grauior, tanto grauioribus testimonijs confirmari debuisset. nam si ex particularibus hominum factis de doctrina iudicandum esset, non solum doctrina recentiorum Catholicorum, sed etiam veterum omnium Doctorum, siue in Republica antiqua Iudæorum, siue in Ecclesia Christianorum hanc calumniam pati posset. Illud vnum in libris Ecclesiasticis inuenio; indulgentiam peccatorum à Summis Pontificibus in generalibus concilijs concessam fuisse ijs, qui cruce suscepta in bellis Christianorum Principum aduersus infideles arma sumpsissent. Atque hanc Indulgentiam prædicatam lego, tùm ab alijs viris doctis, & sanctis, tùm præcipuè à sancto Bernardo, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis; vt ipse breuiter modesteq; testatur in præfatione libri secundi de Consideratione: & fusius hoc ipsum scribitur in 3. lib. de vita eiusdem S. Bernardi cap. 4.

At quod Sicarijs promissa sit spes æternæ vitæ, si Regum vitæ insidientur, nusquam legi, nunquam audiui. Sed contra potius legi in concilio Constantiensi sess. 15. publicè damnatum articulum illum; Quilibet Tyrannus potest, & debet licitè, & meritoriè occidi per quemcunque vassallum suum, & subditum,

etiam

etiam per clanculares insidias, & subtiles blanditias, vel adulationes, non obstante quocunque præstito iuramento, seu confœderatione factis cum eo, non expectata sententia, vel mandato Iudicis cuiuscunque. Hunc articulum ita damnauit concilium, vt hæreticos censendos, & vt hæreticos puniendos esse decreuerit, qui eiusmodi articulum pertinaciter defendere voluerit.

Illos autem quos in exemplum Rex adducit, fuisse persuasos ab aliquo Ecclesiastico Antistite sub promissione, & spe vitæ æternæ, vt facerent quod fecerunt, Rex non probat, neque ex confessione ipsorum, aut alijs indicijs constare potest. Sed si Regi placeat vera audire, vel legere, facilè inueniet doctrinam, quam obijcit Catholicis, propriam esse Nouatorum.

Certè Ioannis Vuiclefli Angli, quem Protestantes in pretio habent, & eius laudes in capite libri posuerunt Foxius, & Crispinus historiæ noui Euangelij in Anglia scriptores, illi articuli sunt in concilio Constantiensi damnati sess. 8. Nullus est Dominus ciuilis, nullus est Prælatus, dum est in peccato mortali. Item populares possunt ad suum arbitrium Dominos peccantes corrigere.

Hæreticorum propri um est in proprios Dominos arma sumere.

Hi sunt articuli Patriarchæ, vel Prophetæ vestri Vuiclefli, qui non ob tyrannidem solum, sed ob quodlibet adulterium, vel sacrilegium, vel iniustam cædem, vel ob quodcunque aliud lethale crimen Dominos priuat dominijs suis: & quasi iniustos possessores tradit popularibus pro arbitrio corrigendos. Atque ex hac doctrina natus esse videtur error, de quo paulò ante diximus.

Quis autem Lutheri temporibus auctor fuit tot millibus rusticorum, vt aduersus Principes arma sumerent? nonne Ministri reformatæ vel deformatæ potius à Luthero religionis? Catholicos certè fuisse seditionis illius auctores, ne aduersarij quidem scribere ausi sunt. Qui verò Franciscum Regem Francorum secundum, fratres, matrem, & coniugem sumptis armis interficere moliti sunt; nonne Fratres euangelici fuerunt, auctore Beza, suasore Caluino? Id Surius narrat in historia anni salutis MDLX. Qui denique sunt, qui tot turbas in Scotia aduersus hunc ipsum Regem excitarunt, quique eum in ordinem redigere, & Anarchiam introducere voluerunt, nonne illi ipsi, qui reformatam Caluini religionem, vt ipsi eam vocant, in Scotiam

tiam

tiam introduxerunt? hoc Rex ipse in suo Basilico Doro apertè testatur. Desinat igitur notam illam Catholicis inurere, quam in Doctoribus suis inhærere negare non potest. Subiungit postea Rex pag. 116. nonnulla de excellentia Regiæ dignitatis supra Cardinalitiam, quæ omnia sunt à nobis excussa in capite de comparatione Regis, & Cardinalis.

Pag. 120. Iterum reuertitur ad inuidiam conflandam Catholicis apud Reges ob exemptionem Clericorum: sed illud præcipuè reprehendit, quòd scripserim sanctum Gregorium Mauritio Imperatori coactum paruisse. *Non pudet*, inquit Rex, *hominem, Christianam Sancti illius viri, Gregorij, humilitatem traducere, quasi id fuisset violentum, coactumque obsequium Gregorio, vel non satis valente, vel non auso repugnare. qua in re non iniuriam Gregorio tantum facit, sed omnino humilitatis, ac patientiæ splendorem illum, qui in prima illa, & adhuc oriente Ecclesia, ac præsertim sub persecutionum sæuitia nituit, fœda, turpique labe maculat; si hæc ingens martyrij, & Christianæ patientiæ gloria non dimißioni animi spontaneæ, sed necessitati adscribatur; quod aut viribus, aut animis defecti (instar Iudæorum, aut Turcicorum mancipiorum) fortioribus aduersarijs cederent; contra SS. Pauli Petrique præcepta, qui propter conscientiam subditos esse iubent, contra illam etiam Tertulliani pro Christianis Apologiam, & antiquorum Patrum apertam profeßionem, & vbique repetitam.*

Refellitur noua calũnia circa Sancti Gregorij, & Beatorum Martyrũ patientiam.

Hæc ille, qui primum meminisse deberet, me quicquid scripsi, ex verbis sancti Gregorij scripsisse. citaui Epistolas, citaui Commentaria in Psalmos pœnitentiales, vbi Mauritium Imperatorem Gregorius Papa cum Nerone, & Diocletiano comparat: eumque grauißime reprehendit, quòd Ecclesiam Romanam sibi subiugare, quódque iugum importabile toti Reipublicæ imponere voluisset. Oportuisset sanè Regem ad loca citata ex sancti Gregorij libris aliquid respondere, & si me falso aliquid citasse conuincere potuisset, tùm demum iure me impudentiæ notasset.

Miratus autem valde sum, quorsum exempla Martyrum, & testimonia SS. Petri & Pauli allata pertineant. quasi non possit humilitas, & patientia seruari, & simul violentia, & crudelitas persecutorum reprehendi. In 2. lib. Machab. cap. 7. Martyres sanctißimi, & patientißimi, quorum patientiam, prædicat

cat ſanctus Cyprianus lib. 4. epiſt. 6. & s. Gregorius Nazianzenus integra oratione, ſanctus Auguſtinus, & alij paſsim, Antiocho Regi dicunt. Tu quidem ſceleſtiſsime in præſenti vita nos perdis, ſed Rex mundi nos pro ſuis legibus defunctos, in æternæ vitæ reſurrectione ſuſcitabit. Chriſtus ipſe humilitatis, & patientiæ verum exemplar, non timuit patientiam amittere, ſi ſeruo cædenti ſe diceret, Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſin autem bene, cur me cædis? Ioann. 18. Sanctus Stephanus primus Martyr à veſtigijs Domini non receſsit, cùm perſecutoribus ſuis dixit, Dura ceruice, & incircuncisi cordibus, & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis. Act. 7. Neq; Apoſtolus Paulus oblitus eſt patientiæ, & humilitatis, cùm Pontifici iubenti percuti os eius dixit. Percutiet te Deus paries dealbate Act. 23. Similia legimus in hiſtorijs ſanctorum Martyrum, & ipſarum etiam ſanctarum Virginum Agathæ, Agnetis, & aliarum.

Deinde, cur quæſo maculatur humilitas, & patientia Martyrum, ſi dicamus, eos coactos ſubijſſe flagella, vulnera, ignes, rotas? Satis enim humilis, & patiens eſt, qui coactus fidem negare, aut crudelem mortem ſubire, mauult ſubire mortem, quãtumuis crudelem, & naturæ repugnantem, quàm negare fidem: quamuis magis vellet, neminem eſſe, qui tam duram ei neceſsitatem imponeret. nam (vt loquitur s. Paulus 2. Cor. 5.) Nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri, vt abſorbeatur quod mortale eſt à vita. Et ſancto Petro prædicitur à Chriſto Martyrium, per ea verba Ioann. 21. Cùm ſenueris extendes manus tuas, & alius cinget te, & ducet quò tu non vis. Et s. Auguſtinus lib. 10. confeſſ. cap. 28. Quis inquit, velit moleſtias, & difficultates pati? tolerare iubes eas, non amare. Nemo quod tolerat, amat, etſi tolerare amat, quamuis enim gaudeat ſe tolerare, mauult tamen non eſſe quod toleret.

Sed maximè admirandum eſt, quod Rex cum loquitur de patientia Martyrum, adducat præcepta ss. Apoſtolorum Petri & Pauli iubentium propter conſcientiam ſubditos eſſe Principibus. Quaſi Martyres ſancti contra præcepta Apoſtolorum facerent, quando contemnentes iuſſa Principum malebant mori, quam eorum legibus, edictiſq; parere, quibus Chriſtum abnegare, & Dæmonibus immolare iubebantur. Legibus enim Principum, quæ contra legem Dei non pugnant, nemo noſtrum

dicit,

dicit, parendum non esse à subditis. sed de eiusmodi legibus non agitur; cum de Martyrio agitur.

Pag. 121, exagitat Rex locum quendam ex Recognitione librorum meorum, quam nuper edidi. Et quamuis sciam Regem, non tam esse curiosum in alienis rebus, vt libellos vix dum editos ad se deferri curet: & satis intelligam, quis in eiusmodi rebus Regi laboret: respondebo tamen, & obiecta crimina breui responsione purgabo. *Nupero*, inquit, *tractatu, cui titulum fecit, Recognitio librorum de controuersiis: vniuscuiusque nostrum populos, ac subditos nostris fascibus superiores esse volunt.* Et paulo infra. *Inter cætera, eximere Clericos ab omni temporalium Principum potestate: & non modo Pontificis, sed & ipsius populi supra nos imperium stabilire penè præcipua sunt egregiæ illius recognitionis argumenta.*

Ad hæc ego respondeo, exemptionem Clericorum à temporalium Principum potestate, docuisse me cum omnibus omnino scriptoribus Catholicis, tam Theologis, quam Iureconsultis. quæstio enim aliqua est de iure, quo Clerici sunt exempti, sed aliquo iure exemptos esse omnes docent. Cur ergo mihi vni tribuitur, quod est mihi cum omnibus commune? quod autem subditos Regum ipsis Regibus superiores fecerim, non poterit Rex ex libris meis probare, cum contra potius in lib. De laicis, debere populos legibus Regum temporalium, non solum ex necessitate, sed etiam in conscientia obedire, eisque subesse, & subiacere longa disputatione docuerim.

Sed audiamus egregium argumentum Regis aduersus Clericorum exemptionem. *Et quidem*, inquit, *in illa eximendorum Clericorum quæstione, eo studio, eaque contentione depugnat, vt & Cæsarem neget legitimum Iudicem Pauli fuisse contra ipsa contextus verba; & prouocationem Pauli, qua Cæsarem suum esse Iudicem fatebatur.* Omnino nego Cæsarem legitimum Iudicem Pauli fuisse. nam cum ea quæstio quæ tunc agebatur inter Apostolum & Iudæos, qui eum tradiderant in manus Romanorum, esset quæstio de Religione; certè non poterat Iudex legitimus esse Princeps infidelis, & laicus. Causam autẽ illam fuisse Religionis perspicuum est ex cap. 22. Act. vbi Paulo dicente, se missum esse à Christo, vt gentes doceret: Clamor populi ortus est, tolle de terra huiusmodi, non enim fas est eum viuere. & ex cap. 23. vbi Paulus ipse dicit, quoniam de spe,

Etiam in controuersia de Religione Paganum imperatorem aduersarij Iudicem faciunt.

spe, & resurrectione mortuorum ego iudicor. & ex cap. 24. Vbi accusant eum Iudæi, tanquam auctorem Sectæ Nazarenorum. & ex cap. 25. vbi præses ipse Romanus dicit: Cum stetissent accusatores, nullam causam deferebant, de quibus ego suspicabar malum. quæstiones vero quasdam de sua superstitione habebant aduersus eum, & de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat Paulus viuere. Itaq; præcipua quæstio erat de resurrectione Christi. cuius quæstionis esset ne Cæsar iudex legitimus, an non, Rex ipse iudicet.

Deinde ipsa verba contextus nusquam dicunt Cæsarem fuisse legitimum Iudicem Pauli. quod tamen Rex affirmat, & inde me reprehendit, quasi negauerim aliquid contra ipsa contextus verba, nisi fortè codices Anglicani á Latinis, Græcisq; dissentiant. Id solùm nos legimus, Ad tribunal Cæsaris sto, vbi me oportet iudicari. & paulo post, Cæsarem appello. Act. 25. Et rursum, coactus sum appellare Cæsarem. Act. 28. Hic nusquam lego, Cæsarem fuisse Iudicem legitimum Pauli, sed solum ob importunitatem Iudæorum, coactum fuisse Paulum appellare Cæsarem, non vt iudicaret causam religionis, sed vt eriperet eum de manibus Iudæorum, à quibus non facilè eripi poterat per Præsidem Iudææ. Iam enim expertus fuerat Paulus debilitatem, ne dicam improbitatem Felicis Præsidis, qui planè agnouerat innocentiam ipsius, & tamen in gratiam Iudæorum reliquit eum vinctum cùm magistratu abiret, vt legimus Act. 24.

Pergit Rex pag. 123. *Vbi vero, inquit, fasces Regios populo submitti debere disputat, hoc seditionum fundamento vtitur, vt probet non Regibus auctoritatem à Deo immediatè, perinde ac Pontificibus, esse concessam.* Nam *Rex quilibet, inquit, à populo suo eligitur, imo & populus nunquam ita suam potestatem in Regem transfert, quin illam sibi in habitu retineat, vt in certis casibus etiam actu recipere possit.*

Non bona fide referũtur verba Bellarmini.

Hæc ille, qui si dignatus fuisset verba mea, vt in libro meo posita sunt recitare; respondendi labore opus non esset. Aio igitur me nusquam disputasse, fasces Regios popolo submitti debere. Libellus quem Rex ad marginem notat exiguus est, & locus quem ex eo libro citat breuissimus, Recognitio videlicet in librum tertium, qui est de laicis. consulat lector locum notatum, nihil eiusmodi reperiet.

Aio

Aio præterea, non esse in meo libro illa verba, quæ Rex citat vt mea; Rex quilibet à populo suo eligitur. Hæc enim propositio nec mea est, neq; vllius alterius, quod sciã, & apertissimè falsa est; cum tam multa sint in Orbe terrarum Regna successiua, in quibus successio non electio locum habet: nonnulla etiam electiua, sed per electores designatos, non per populum.

Denique neque illa sententia est propriè mea, Quod populus nunquam ita transferat potestatem suam in Regem, quin illam sibi in habitu retineat. Ego enim sic dixi: Itaque Nauarrus loco notato in cap. Nouit. de Iudic. notab. 3. non dubitat affirmare, nunquam populum ita potestatem suam in Regem transferre, quin illam sibi in habitu retineat, vt in certis casibus etiam actu recipere possit. Hæc verba auctoris notissimi sunt, & per omnes Christianas prouincias, à plurimis lecta, & considerata longo tempore: & tamen nemo vnquam scripsit, Nauarrum iecisse fundamenta seditionis. Cur igitur nunc tandem mihi soli verba Nauarri referenti calumnia struitur?

Quod autem & Nauarrus, & nos dicimus; populi potestatem in Regem esse translatam, habetur apud Iustinianum Imperatorem Instit. de iure natur. gent. & ciuili, §. sed & quod Principi placuit. Sed intelligitur de primordijs Regnorum, non de quacunque Regni adeptione. Initio enim liberum fuit populis, vel Magistratum cum determinata potestate, & ad certum tempus sibi creare, vt Respublicæ liberæ faciunt; vel Regem cum absoluta potestate, & perpetuum eligere, atque in eo totam suam potestatem transferre; vt in regnis successiuis factum esse videmus: sed posteaquam Magistratus siue temporalis, siue perpetuus creatus est: non habet Imperium populus in Magistratum, sed Magistratus, ac Regius potissimum in populum: neque licet sine grauissimo crimine à legitimo Principe suo deficere, aut seditionem, rebellionemvè agitare.

Pergit deinde pag. 124. & quod in eadem Recognitione dixi, Saulem, Dauidem, & Hieroboam, quamuis à Propheta inunctos in Reges, tamen non sine populi assensu regnare cæpisse; conatur refellere ex eo quòd Saul sorte electus fuit in Regem, vt sanctus Matthias sorte electus est in Apostolum. quemadmodum enim sanctus Matthias immediate à Deo, sine Aposto-

lorum

lorum consensu, electus creditur, quia cecidit sors super Matthiam, sic etiam Saul immediatè à Deo, sine populi assensu, fuisse credendus est electus in Regem.

Respondeo & sanctum Matthiam, & Saulem, quamuis forte electi sint, non tamen immediatè à Deo, sed per consensum hominū electos esse. Quod enim attinet ad sanctum Matthiam, historia perspicua est Act. 1. Sanctus enim Petrus conuocato cœtu fratrum qui erant ad centum viginti, docuit ex prophetia necesse esse eligi vnum in locum Iudæ. tum communi consensu electi sunt duo, qui videbantur omnium optimi: sed quoniam non constabat ex duobus vter esset præferendus, confugerunt ad orationem, & ad consilium sortium, quo in rebus dubijs vti solebant Iudæi, vt intelligerent voluntatem Dei. Illa enim optima est electio, qua homines eligunt eum, quem á Deo præelectum sibi persuadent. Itaque dederunt sortes eis, orantes Deum, vt sortes dirigeret, & ostēderet eo signo, quem ipse præelegisset. vbi autem cecidit sors super Matthiam, ipsi quoq; eum elegerunt. quod enim nos legimus annumeratus est cum vndecim Apostolis, in græco textu est συγκατεψηφίσθη, id est, suffragijs electus est, vt etiam interpres Chrysostomi vertit. Itaq; Deus elegit sanctum Matthiam, & Apostoli eundem elegerunt. Elegerunt autem Apostoli partim iudicio, & consilio proprio, partim sortium auxilio.

S. Matthias non sola sorte, sed etiam suffragio Apostolorum electus fuit.

Quod autem ad Saulem attinet, res est adhuc clarior. sorte enim electus est Saul, vt haberet populus signum diuinæ voluntatis, & sciret quem tuto eligere, & in quem potestatem suam transferre securè posset. Et quidem cadente sorte super Saulem, multi de populo clamauerunt, viuat Rex; multi etiam recusarunt cōsentire in eam electionem sed paulo post cum Saul facto quodā egregio virtutem suam probasset, vnanimi consensu electus fuit, vt habetur 1. Reg. 11. Perrexit, inquit scriptura, omnis populus, & fecerūt ibi Regem Saul coram Domino in Galgala. Vt autem intelligatur iudicium sortium fuisse apud Hebræos indicium potius, siue præiudicium, quam absolutum iudicium: consulendæ sunt Scripturæ diuinæ Iosuę 7. 1. Reg. 14. & Ionæ 1. In his enim tribus locis inuestigatur per sortes, quis ex multis reus esset commissi delicti. Sed ille in quem sors cecidit, non prius punitur, quam ipse delictū ore proprio confiteatur. Quod postea Rex addit de electione Summi

Saul Rex & sorte & suffragijs electus fuit.

Apud Hebræos indicio sortium inuestigabantur occulta crimina.

mi Pontificis, non coniectu sortium in vrnam, sed prægrandi pecunia in Cardinalium fauces, ad calumnias pertinet. Nos certè electioni Pontificum bis interfuimus, nec tamen de prægrandi ista pecunia quidquam audiuimus. sed solemne est aduersarijs id, in quo vnus aliquando fortè peccauit, ad omnes Catholicos trãsferre. sic enim feliciter ipsorum Euangelium propagatur.

Quod vero pag. 125. & 126. dicit, mirari se quod lapsus memoria, in eodem paruo opusculo mecum ipse pugnem, quòd Saulem, & Dauidem à Propheta inunctos dixerim eguisse populi consensu, vt Regnum adipiscerentur: & tamen in eodem opusculo scripserim, Cypriani ætate potestatem eligendi Episcopos non fuisse apud populum: Ego admirationem eius miror; hæc enim inter se contraria non sunt, Rex eligebatur à populo tempore Samuelis, &, Episcopus non eligebatur à populo tempore Cypriani. quæ enim, rogo, hic contrarietas, quæ repugnantia est, vbi personæ, & tempora diuersissima sunt? quod si illa contraria sunt, etiam ista erunt contraria, & secum ipse pugnabit, qui dixerit, Rex Poloniæ eligitur à populo, Imperator non eligitur à populo, sed à Principibus; Rex Francorum neq; à populo, neq; à Principibus eligitur, sed hæreditaria succesione Regnum acquirit.

Quæ fuerit electionis forma, tempore S. Cypriani. Quæ fuerit Cypriani tempore ratio electionis Episcoporum, ipse his verbis testatur lib. 1. epist. 4. Apud nos, & ferè per prouincias vniuersas tenetur, vt ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem cui Præpositus ordinatur, Episcopi eiusdem prouinciæ proximi quinque conueniant, & Episcopus deligatur plebe præsente, quæ singulorum vitam plenisimè nouit, & vniuscuiusque actum de eius conuersatione perspexit. & paulo ante: Vt plebe præsente, inquit, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur. Hæc ille, ex quo intelligimus ad plebem pertinuisse Episcoporum electionem per testimonium vitæ, & morum; ad Episcopos autem prouinciæ eiusdem per iudicium, & auctoritatem.

At, inquit Rex, cum agitur de Rege, Bellarminus vult per consensum populi eligendi potestatem designari: cum agitur de Episcopo, eodem illo consensu non ius eligendi, sed electionem ab alijs factam confirmandi intelligit. Respondeo, nullam hic quoque esse repugnantiam. nam consensum populi

fuisse

fuiſſe neceſſarium ad Regis electionem demonſtrant verba ſcripturæ, quæ dicunt, Fecerunt ibi Regem Saul coram Domino: conſenſum populi adhibitum fuiſſe ad teſtimonium ferendum de vita, & moribus eligendorum, vel electorum ab Epiſcopis, demonſtrant verba ſancti Cypriani paulo ante citata.

Pergit Rex, & à pag. 127. ad 133. multa dicit de coniuratione pulueraria aduerſus Garnettũ, & Ouldcornium Ieſuitas, de qua re, quoniam maxima ex parte in facto conſiſtit, & extat publicè edita actio in Garnettũ, plena mendacijs; & breui extabit reſponſio, quę iam tota conſcripta eſt, atq; à me quoque diligenter perlecta; ad illam lectorem remitto. Id ſolum paucis refellam, quod in hiſtoria iſta percenſenda, aduerſus Bellarminum propriè dicitur.

Scripſerat Bellarminus, Henricum Garnettum Ieſuitam, proditionem illam puluerariam nouiſſe quidem, ſed in confeſsione ſacramentali, quam detegere nulla ratione poterat. Rex contra demonſtrare nititur, & Garnettum eius proditionis extra confeſſionem ſacramentalem conſcium fuiſſe: & proditiones eiuſmodi in ſacramentali confeſsione auditas, poſſe ac debere detegi, modo perſona confitentis non detegatur. Ad hæc duo ita reſpondeo. Quod Garnettus, non ſolum in iudicio, ſed etiam in ipſo Theatro iam iam moriturus apertè pronunciauerit, ſe proditionis illius conſcium non fuiſſe, niſi in confeſsione ſacramentali; teſtes multi ſunt, ſed vnus præcipuè vir grauis, non Sacerdos, non Ieſuita, non ſeminarij Alumnus, qui in ipſo Theatro propè ipſum Garnettum cum eſſet, ex ore eiuſdem Garnetti id ſe accepiſſe mihi ſanctè affirmauit. quod ego facile credidi, qui multorum annorum Garnetti conſuetudine vſus, optimè noui ſummam illius viri probitatem, & innocentiam, cum ſumma ingenij, & omnis generis eruditione coniunctam.

Henricus Garnettus in ſacramẽtali tantũ confeßione proditionẽ puluerariã nouit.

Sigillum vero confeſsionis ſacramentalis poſſe detegi ad ingens detrimentum auertendum, modo perſona confitentis reticeatur; non ignoro. Sed quæro à Rege, ſi Garnettus retuliſſet, ſcire ſe Regi à proditoribus mortem imminere: an paſſus fuiſſet ob religionem ſacramenti confeſsionis, perſonam proditoris ſilentio præteriri? certè qui confeſsionis ſacramentum nullum eſſe credit, quique eiuſmodi ſigillum, vt Reipublicæ maximè pernicioſum auerſatur, mox Garnettum rapi in vin-

An liceat ſigillum cõfeßionis ſacramentalis detegere in aliquo caſu.

cula, & exquisitissimis tormentis examinari iussisset, neque destitisset donec in cognitionem Proditoris, & omnium eius conscíorum deuenisset: licet igitur proditionem in sacramentali confessione cognitam verbis generalibus Christiano, & pio Principi aperire, vt remedium imminenti malo paret, quia pro comperto habetur, cum Principem nihil vltra fas interrogaturum: sed Principi à vera Religione alieno, qui sigillum confessionis diuinitus imperatum irridet, & quem satis constat non passurum, vt persona confitentis lateat, nullo modo licet.

Denique Rex pag. 134. 135. & 136. opinionem crudelis sæuitiæ in Catholicos à se remouere conatur. *Ac primum,* inquit, *id constanter asseuero, hic neminem siue meis, siue defunctæ Reginæ temporibus; conscientiæ, ac Religionis causa vltimo supplicio affectum. Nam quantumuis Religionis suæ deditus sit, quantumuis eam apertè, & constanter profiteatur, nullum ei à legibus impendet capitis periculum, nisi comperto contra leges, externo aliquo actu deliquisse; aut coniurationem, consiliumve summæ rei perniciosum iniisse: exceptis tantummodo sacrificulis, cæterisque Pontificiarum partium, qui in transmarinis regionibus initiantur.*

An verum sit neminẽ in Anglia extremo supplicio affectũ esse propter Religionem.

Ad hæc facilis est responsio: nam tametsi verum esset, neminem in Anglia religionis causa extremo supplicio affici, nisi contra leges externo aliquo actu deliquerit: tamen quia leges prohibent recipere Sacerdotes Catholicos in domum. prohibent reconciliari cum Ecclesia Catholica, prohibent interesse sacrificio Missæ, iubent præstari iuramentum de Primatu Regis in spiritualibus, vel certè iubent suscipi iuramentum de non curanda excommunicatione Summi Pontificis, & alia id genus multa, quæ ad Religionem pertinent: idcirco qui vltimo supplicio afficiuntur propter transgressionem eiusmodi legum, meritò dici possunt vltimo supplicio affici propter religionem.

Deinde qui plectuntur, quia sacris ordinibus in transmarinis regionibus initiati sunt, cùm in patria eiusmodi sacri ordines non conferantur; nonne propter religionem plectuntur? nonne sacri ordines ad Religionem pertinent? Hinc videlicet tam multi numerantur Martyres in libro de persecutione Anglicana, & in altero de schismate Anglicano Nicolai Sanderi, & in

in alijs Catholicorum libris. Parum enim refert ad Martyrium vtrum quis occidatur, quia Christianus Catholicus est, an quia legem transgressus est, quæ iubet fidem catholicam abiurare. Nam Imperatores Pagani edicta proponebant, ne cui liceret Christum Deum confiteri, vel vt suspecti de Christianismo iuberentur Dijs publicè sacrificare. deinde tanquam inobedientes legibus Imperatorum supplicio afficiebant. Et quemadmodum Rex in hoc eodem loco dicit, sacrificulos sub pœna perduellionis à finibus Angliæ arceri, quia coniurationibus, & proditionibus vel conceptis, vel laudatis infames sunt: sic etiam Pagani Principes quicquid sceleris publicè agebatur, Christianis imputabant; vt etiam ob incendium, cuius auctor Nero ipse fuerat, teste Suetonio, & quo magna pars Vrbis conflagrauit, Nero Imperator Christianos plurimos, tanquam auctores exquisitissimis supplicijs interemit, vt libro annalium 15. Tacitus prodidit. Certè puluerariæ coniurationis odium in Iesuitas conuersum est, cum neque Iesuitæ, neque vllus ex numero Sacerdotum particeps eius coniurationis fuerit.

Sic imputantur hodie proditiones in Anglia Sacerdotibus vt imputabantur olim publica scelera Christianis in terris Paganorum.

Atque hæc dicta sint, si verum esset, quod Rex hoc loco tam constanter affirmat. sed id manifestè falsum esse, constat tum ex lib.3.de schismate Anglicano: tum ex libro Andreæ Philopatri sect.4.pag.266. & sequentibus, vbi ex ipsis historijs hæreticorum Anglicanorum, apertè demonstratur, plurimos tum clericos, tum laicos, solius Religionis Catholicæ causa necatos fuisse, vt mirum sit Regem ea scribere voluisse, quæ ex ipsis subditorum suorum aut verbis, aut scriptis refutantur.

Quia vero Rex pag.136. Reginæ Mariæ, Catholicæ ac piæ principis tempora sæuitiæ nota infamat dicens. *Tunc nulla suppliciorum attrocitas in viros, in fœminas, in infantes nostram Religionem profitentes, est omissa: imo contra Dei, naturæque leges, grauidis mulieribus mors immanissimè illata, infansque è materna aluo exiliens in easdem cum matre flammas iniectus.* Sciendum est hanc omnem tragœdiam excitari propter vnius meretriculæ obstinationem, quæ grauida cum esset, grauidam esse se nunquam fateri voluit. Igitur igni tradita, more pertinacium hæreticorum, est: ac vt non solum hæresis, sed & mendacium etiam patefieret, ex eius aluo prodijt non infans, sed informis, ac sine anima caro, quam in ignem fuisse coniectam mirandum non est, quemadmodum verè mirandum, & exe-

Defenditur Regina Maria, à nota barbaræ crudelitatis.

& execrandum esset, si viuus infans prodijsset.

Sed hæc immanitas tãtum aberat à moribus illorum, qui regnante Maria iudicijs præerant, quantum absunt, qui ista confingunt, à studio veritatis. Hanc historiam, si tamen historia est, fama accepi, non in libro aliquo legi. Sed scio etiam á viris grauibus pro fabula haberi, conficta videlicet à Foxio eiusmodi rerum artifice peritissimo. Consulat lector Hardimgum aduersus Iuellum, vel auctorem Triplicis conuersionis Angliæ aduersus Foxium.

Excutitur peroratio Regis. Cap. XIV.

IN extrema peroratione sua Rex, primum admonet in communi Principes omnes, tanquam Vicarios Dei, vt serio cogitent de Euangelij plantatione, & propagatione; & sceptrorum suorum securitati maturè prouideant, cùm Dei benignitas spiritualem libertatem cum temporali voluerit esse coniunctam. Deinde hortatur Principes alienos ab Ecclesia Romana, vt veræ fidei vnitatem conseruent, & communionem spiritus in vinculo pacis; ne factis inter ipsos schismatibus, scandalum fidei oriatur, & fiant parabola opprobrij aduersarijs, quibus vnitas vna è præcipuis est veræ Ecclesiæ nota. Addit autẽ, mediam propè partem Orbis Christiani in suam religionem consentire. Deniq; Principes Catholicos, quorum mentes dicit, nondum veritatis fulgore esse illustratas, excitat vt oculos aperiant, atq; in primis vt Scripturas perlegere velint, atq; ex illis credendi normam petere, neq; super aliorum incertis opinionibus; sed super propria, & certa scientia, fidei fundamenta collocare.

Summa totius perorationis tribus capitibus comprehensa.

Et quidem quod attinet ad primam partem admonitionis, videtur ea mihi sacris Euangelijs prorsus esse contraria. Christus enim in Euangelio, nusquam Principes seculi Vicarios suos facit; nusquam illis mandat Euangelij plantationem, vel propagationem, nusquam libertatem spiritualem cum temporali coniungit, vt videlicet Principes liberi in temporalibus, liberi sint

Euangelij plantatio & Ecclesiæ gubernatio Apostolis, non Regibus á Christo cõmissa.

sint etiam in spiritualibus. Sed Apostolis, qui Reges, & Principes temporales non erant, dixit, Euntes prædicate dicentes, quia appropinquauit Regnum Cœlorum Matt. 10. ijsdem dixit: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti, Matth. vlt. ijsdem dixit: Prædicate Euangelium omni creaturæ. Marci vlt. ijsdem dixit: Sicut misit me Pater & ego mitto vos: Et quorum remiseritis peccata remittentur eis. Ioann. 20. Petro vero Apostolorum primo, non Tiberio Principum temporalium primo, ouile suum commisit dicens: Pasce oues meas. Ioann. 21. Qui sint autem Apostolorum successores Apostolus Paulus docet Act. 20. vbi dicit, Episcopos positos esse à spiritu sancto regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo: Apostoli verò Petri successores, Romanos esse Pontifices docent antiquissimi Patres, qui eos enumerant, Irenæus lib. 3. cap. 3. Eusebius in historia, & in Chronico, Epiphanius hæresi 27. Optatus lib. 2. contra Parmenianum, sanctus Augustinus in epist. ad Generosum, quæ est 165. Denique Hieronymus, & Prosper in continuatione Chronici Eusebij.

Reges in Ecclesia esse debent, non super Ecclesiam; quippe oues, non pastores.

Videat ergo Rex, dum Principes temporales liberos facere nititur ab obedientia Pastorum Ecclesiæ, & super ipsam Ecclesiam constituere; ne captiuos Diaboli faciat, & ab Ecclesia excludat. Quicunque enim in Ecclesia Christi sunt, aut Pastores, aut oues sunt: oues autem pastoribus subditas esse debere, non scriptura solum, sed & ratio ipsa demonstrat. Principes temporales, non esse in Ecclesia Pastores à Christo institutos, paulo ante monstrauimus, neque ipsi negare possunt, nisi non contenti solio, & sceptro, & corona; cathedras quoque Episcoporum, & baculos pastorales, & mitras Pontificum velint inuadere. Restat igitur vt oues sint, ac per hoc obedientes Præpositis esse debeant, & subiacere eis, qui peruigilant, tanquam rationem pro animabus illorum reddituri, vt Apostolus monet ad Heb. 13.

Iam vero in altera parte admonitionis gloriatur Rex, mediam propè partem Orbis Christiani in suam religionem consentire. quod quidem verum est, si per religionem suam intelligat omnes sectas quotquot sunt à Catholica fide discordes. Plurimi enim sunt ad Orientem, & Meridiem Nestoriani, Dioscoriani, Iacobitæ, & similes, cum quibus magna ex parte Abys-

sini conueniunt: plurimi quoq; sunt ad occidentem, & Septentrionem Hussitæ, Lutherani, Zuingliani, Anabaptistæ, Confessionistæ, Caluiniani, Ariani quoque & Samosateni. Si hos omnes pro suis Rex agnoscit, rectè gloriatur, sectam suam ita propagatam, vt mediam prope partem Christiani Orbis obtineat. Si vero pro suis non agnoscit, nisi Caluinianos mistos, Puritanis videlicet exclusis, nescio an mediam partem Regni sui numerare poterit in ijs, qui religioni suæ consentiunt.

Non media pars orbis Christiani sed vix media pars Angliæ in Religionẽ Regis consentit.

Quòd autem Rex cupit, omnes qui à Luthero descendunt, in vnitatem fidei conuenire; cum principalis veræ Ecclesiæ nota sit vnitas; inani desiderio tenetur, frustra laborat, impossibilia concupiscit. Quomodo enim fieri potest, vt lites finiant, qui Iudicẽ nullum admittunt, nisi Scripturas, quas vnusquisque pro arbitrio suo ad opiniones suas detorquet? certè si in litibus ciuilibus dirimẽdis nihil haberemus præter leges, Iudicibus, atque Arbitris omnino exclusis, quem finem litium sperare possemus? Et nonne iam per nonaginta circiter annos Lutherani experti sunt, in discordijs grauissimis de summa fidei se concordiam frustra tentasse? desinat ergo Rex vnitatẽ Spiritus apud eos quærere. qui spiritu contradictionis pleni sunt: neq; speret concordiam in fide apud eos vnquã futuram, qui circa fidem naufragauerunt, qui fidem diuinam in opiniones humanas commutauerunt, & qui deniq; (quod potissimum est) ab vnitate Ecclesiæ Catholicæ, atq; Apostolicæ, in petra firmissima stabilitæ, atque fundatæ semel recesserunt.

Vnitas fidei inter hæreticos optari potest, obtineri non potest.

Venio ad tertiam partem admonitionis, in qua Rex Principes nostros Catholicos, nondum luce veritatis illustratos esse dicit, atque ideo monet, vt lumen aspiciant. Vbi primum quæro, vnde nouum istud lumen Anglis affulserit? ab Aquilone respondebit. inde enim primus eorum Prophæta Lutherus emersit. At nos Prophetam audimus dicentem: ab Aquilone pandetur omne malum. Hierem. Etsi omne malum, certè etiam tenebræ errorum, non lux veritatis.

Proprium est hæreticorũ, cum in tenebris errorũ degant, lucem veritatis polliceri.

Deinde Christus in nouissimis temporibus pseudoprophetas surrecturos prædixit. Matth. 24. non Prophetas nouos. Apostoli Petrus, & Iudas illusores venturos in vltimis diebus admonuerunt, non reformatores. 2. Petri 3. Iudæ v. 18. Idem Iudas Apostolus, sydera errantia prædixit exoritura ijs, qui ve-

ram lucem amiſerunt. Deniq; s. Paulus 2. ad Timoth. 3. In nouiſſimis, inquit, diebus inſtabunt tempora periculoſa: erunt enim homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi. & 1. Tim. 4. dicit, futuros in iiſdem nouiſſimis temporibus, qui diſcedentes à fide intendant ſpiritibus erroris, & doctrinis Dæmoniorum. Ergo ſi ſcripturas ſcrutari Rex voluerit, intelliget omnino, nouos iſtos fidei Architectos, non reformatores ſed illuſores; non Prophetas, ſed pſeudoprophetas; non ſtellas lucidas, & matutinas, ſed errantia ſydera eſſe, quibus procella tenebrarum ſeruatur in æternum.

Atq; vt Principes Orthodoxi planè perſpiciant, quale lumen aſpiciendum Anglorũ Rex ipſis oſtendat, verba illa perpendant, quæ Rex in extrema ſua adhortatione poſuit, cum ait. *Cum Paulo opto vos omnes fieri tales, hac vna in re, qualis ego ſum: inprimis vt veluis ſcripturas peruoluere, ex his credendi normam petere, neque ſuper aliorum incertis opinionibus, ſed veſtra ipſorum certa ſcientia, fidei fundamenta collocare, quando iuſtus ex fide viuet, & vnuſquiſque ſit fide propria ſaluus.* Vbi ſatis apertè docet, vnum quemque debere eſſe iudicem in rebus fidei, ſuoq; iudicio potius quam Eccleſiæ, vel Conciliorum, aut Summi Pontificis acquieſcere. *Hic omnibus hæreſibus ianua aperitur.*

Quæ doctrina non eſt ipſius Regis propria, ſed illis communis, qui nunc in Anglia rem Theologicam tractant. Sic enim clariorib⁹ verbis hoc idem tradit Vvitacherus, vnus ex primariis Anglorum ſcriptoribus, in libro, quem propriè contra me ſcripſit, controuerſiæ primæ quæſtione quinta. Vnuſquiſq; ſibi Iudex eſſe debet, & ſuo iudicio, non planè priuato quidem, ſed diuinitus inſpirato ſtare. & paulo infra rationem reddens ait, Concilia, Patres, Papæ homines ſunt, & ſcriptura teſtatur, omnem hominem mendacẽ eſſe. quomodo ergo illorum ſententiæ acquieſcam? hæc ille. Quod ſanè dogma omnibus hæreſibus aditum aperit, neque tam eſt hæreſis, quam hæreſum omnium ianua. Veriſſimè enim ſanctus Cyprianus lib. 1. epiſt. 3. ſcripſit, hinc hæreſes ortas eſſe, quòd vnus in Eccleſia Dei ad tempus Sacerdos, & ad tempus Iudex vice Chriſti non cogitatur. quomodo enim hæreſes impediri poſſunt, ne naſcantur; vel iam natæ reſecari, ne propagentur; vbi tot ſunt Magiſtri, quot diſcipuli; tot Iudices, quot litigatores?

Neque ſolum ex hoc vno dogmate naſcuntur hæreſes multæ,

Qui proprium Spiritũ Iudicẽ controuersiarũ fidei facit, amittit fidei certitudinem.

sed perit omnino ipsa fidei certitudo: cùm nemo sibi polliceri posśit, se verum spiritum Dei habere, aut veram scientiam adeptũ esse, quam ad fidem stabiliendam Rex requirit. Scriptura siquidem de Ecclesia ipsa testatur, quòd sit columna, & firmamentum veritatis. 1. Timoth. 3. de spiritu vel scientia propria nusquam testatur. Patres in Concilio legitimo congregati, verè, & tuto dicũt, Visum est Spiritui sancto, & nobis. Act. 15. Priuati homines nisi temerè hoc dicere non audebunt, quantumuis docti, & spirituales sibi esse videantur. Apostolorum Principi dictum est à Domino, Rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos Luc. 22. Et quoniam priuilegiũ hoc Petro primo summo Pastori propter Ecclesiam datum est, non temerè à fidelibus creditur ad successores quoq; Petri pertinere: de priuatis hominibus nihil tale legitur.

Deniq; vtriusque testamenti tabulæ in rebus dubijs ad sacerdotis summi iudicium nos remittunt: ad iudicium proprium neminem remittunt. Si difficile, atq; ambiguum iudicium apud te esse perspexeris, surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesq; ad Sacerdotem Leuitici generis, & ad Iudicem qui fuerit illo tempore: quæresq; ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem Deut. 17. & Malach. 2. Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ab ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Et Dominus in Euangelio Matth. 23. super cathedram Mosis sederunt Scribæ, & Pharisæi: quæcunq; dixerint vobis seruate, & facite. Et Matth. 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus. Et cur Dominus Petro pascendas oues commisit, nisi vt oues rationales pascua doctrinæ non á se ipsæ, sed ab illo acciperent? Et cur posuit Deus in Ecclesia sua Pastores, & Doctores, iuxta Apostolum ad Ephes. 4. si vnusquisq; sibi Pastor, & Doctor esse debebat?

Soluitur obiectio aduersariorũ.

At Concilia, Patres, Papæ, homines sunt, & secundum scripturæ testimonium mendaces. Respondeo Apostolos quoque & Prophetas homines fuisse, & tamen eis tuto credi potuisse, quoniam non erat mendax spiritus, qui loquebatur in eis. Sic igitur Concilia legitimè congregata, Patres vnanimi consensu prædicantes. Papa in Cathedra Petri sedens, & docens, homines sunt, & ex naturæ humanæ fragilitate mendaces; sed non est

est mendax Spiritus Sanctus, qui per eiusmodi homines Ecclesiam docet.

Particulares vero homines, non tantum homines sunt, & per se, atque ex se mendaces; sed neque promissionem vllam habent, quòd eis spiritus veritatis assistat: Et experimento didicimus hæreticos huius temporis, qui contraria, atque inter se pugnantia dogmata profitentur, omnes omnino Spiritus sancti illustrationem, & scientiam Scripturarum iactare: & illos ipsos magis de Spiritu, & scientia gloriari, qui longius à veritate absunt, quales sunt omnium ferè iudicio Anabaptistæ. Quare si super scientia propria, vel priuata spiritus illustratione fundamenta fidei collocanda sunt; non super petram, sed super arenam domus fidei nostræ fundata, non poterit effugere, quin stante vento tentationis, fiat ruina illius magna.

Sed si Regi Iacobo licuit, optare cum Paulo, vt omnes Catholici Reges, & Principes fierent, qualis ipse est; cur non maiore ratione licebit tot magnis Regibus, alijsque Principibus Orthodoxis optare, vt Rex Iacobus fiat quales ipsi sunt, & quales fuerũt omnes maiores eius, Aui, Proauique Scotiæ Reges à Donaldo primo, qui à Sancto Victore Papa. & Mártyre Christiana sacra suscepit, vsque ad Mariam parentem eius, fœminam optimam, atque sanctissimam? Satis enim constat, scotiæ Reges, singulari Dei benedictione per annos mille trecentos sibi inuicem succedentes, Catholicos fuisse, vno Iacobo sexto excepto, qui temporum iniuria, piorum parentum cura destitutus in educatores hæreticos incidit, atque ab illis institutus à via maiorum deflexit.

Optant igitur, quod de illorum summa pietate, & charitate fidenter præsumo, omnes Catholici Reges, & Principes cæteri, in primis Cæsar ipse Rudolphus, atque à Deo precantur, vt Iacobus Rex aliquando maiorum suorum vestigia requirat, atque ad ea rediens, ijsque insistens ita viuat, & regnet in præsenti seculo, vt etiam in futuro vna cum ipsis in æternum viuere, ac regnare mereatur.

Respon-

Reſponſio ad ea quæ ſub nomine Mendaciorum, ementitarum hiſtoriarum, & nouorum dogmatum, Rex ſcripſit aduerſus librum Matthæi Torti, qui verè Cardinalis Bellarmini liber eſt, ſed iuſtis de cauſis alieno nomine editus. Cap. XV.

POST præfationem monitoriam Iacobus Rex exponit tabulam, in qua notat mendacia viginti, ementitas hiſtorias quinque, & noua dogmata item quinque, in libro Matthæi Torti á ſe reperta: vt inde de toto libro iudicium fiat. Eandem ipſam tabulam ego quoq; hic adſcribam, adiuncta breui reſponſione, ex qua manifeſtè appareat, nullum in eo libro eſſe mendacium, nullam hiſtoriam ementitam, nullum dogma nouum.

Primum Mendacium pag. 9. edit. Politanæ.

Hic, in iuramento fidelitatis, apertè negatur Summo Pontifici poteſtas excommunicandi Reges hæreticos.

Confutatio.

Quæſtio de Pontificis poteſtate in Regibus excommunicandis nec tractatur, nec vllo modo definitur in iuramento fidelitatis; ſed ex propoſito declinatur. Inſpiciantur verba iuramenti, & monitoria præfatio pag. 10. & 11.

Reſponſio.

Auctor libri non ſcripſit, in iuramento fidelitatis tractari, aut propriè definiri quæſtionem de poteſtate Pontificis in Regibus excommunicandis. Satis enim intelligebat, in formula iuramenti non eſſe locum quæſtionum Theologiæ diſputandarum. Sed affirmauit in ea formula negari Pontifici Maximo poteſtatem excommunicandi Reges etiam hæreticos: quod verum eſſe, perſpicuum eſt ex illis verbis iuramenti: Item iuro ex corde, non obſtante aliqua declaratione; vel ſententia ex-

com-

communicationis, aut depriuationis facta, vel concessa, aut fienda, vel concedenda per Papam, vel successores eius &c. fidelitatem, & veram obedientiam suæ Maiestati, hæredibus, & successoribus suis præstabo. hæc ibi. qui vero iurat se obediturum Regi hæretico, non obstante excommunicatione Papæ: non iurat simul, se non agnoscere in Papa potestatem excommunicandi Reges hæreticos? alioqui enim non iuramentum, sed sacrilegium esset, iurare se non obediturum sententiæ excommunicationis à Papa latæ in Regem hæreticum, si crederet esse in Papa veram potestatem excommunicandi Reges hæreticos.

II. Mendatium pag. 10.

Nam ex verbis illis Dominicis, Quodcunque solueris super terram, erit solutum, & in cœlis: Catholici omnes colligunt ad Pontificis Maximi auctoritatem pertinere, non solum potestatem absoluendi à peccatis, sed etiam à pœnis, censuris, legibus, votis, atque à iuramentis.

Confutatio.

Quod non omnes Romani Catholici ita colligant ex hisce Christi verbis Matth. 16. vt alia argumenta tacitus prætercam, vel inde apparet: quod ex plurimorum sententia quicquid Christus promisit Matth. 16. id actu præstitit Ioann. 20. cum dixisset, Quorum remiseritis &c. vnde constat, Christum potestatem illam soluendi promissam sensisse de absolutione à peccatis, nulla hic mentione facta de absolutione aliqua à legibus, votis, iuramentis. Atque ita sentiunt Theophylactus, Anselmus, Hugo Cardinalis, & Ferus in Matth. 16. Sic etiam Scholasticorum primarij, Alexander Hales in summa p. 4. q. 79. memb. 5. & 6. art. 3. Thomas in 4. d. 24. q. 3. art. 2. Sotus in 4. d. 19. ar. 1. Hadrianus sextus Papa in 4. d. q. 2. de clauibus p. 302. edit. Paris. ann. 1530. qui etiam pro hac interpretatione citat Augustinum, & glossam interlinearem.

Responsio.

Ea de causa scripsi, ab omnibus Catholicis colligi ex illis verbis Dominicis, Quodcunque solueris &c. ad Pontificem Petri successorem pertinere potestatem, non solum remittendi peccata, sed etiam soluendi à pœnis, censuris, legibus, votis, iuramentis: quoniam nullus Catholicorum negat hæc omnia ad Summum Pontificem pertinere; neque rationem efficaciorem

rem

rem reddere possunt, quam amplissimum,& vniuersale priuilegium illud, Quodcunq; solueris &c.& quamuis verũ sit,quod Theophylactus & alij dicunt, quod vni Petro promissum fuit Matth. 16. datum esse omnibus Ioann.20.tamen non est verum quod ad omnia. Siquidem Petro Matth.16. promissa fuit potestas,non solum remittendi peccata, sed etiam soluendi omnia vincula, quæ impedire possunt adeptionem Regni cœlorum: Apostolis autem Ioan.20.data Potestas est remittendi peccata,non quomodocunq; sed per sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ, vt docent Sancti Chrysostomus, & Cyrillus in cap. 20. Ioan.& s. Hieronymus in epist. ad Ædibiam q. 9. quibus accedit S. Anselmus, qui in cap. 16.Matth. scribit,per illa verba Ioann.20. Quorũ remiseritis &c. dari potestatem remittendi peccata, non solum Apostolis, sed etiam omnibus Episcopis, & Presbyteris. Constat autem Presbyteros non habere potestatem remittendi peccata, nisi per sacramenta, quæ vocatur potestas ordinis. Nec minus constat, habere Episcopos, & multò magis Summum Pontificem, potestatem iurisdictionis,dandi indulgentias,dispensandi in legibus, votis,iuramentis, & similibus; sed Pontificem illam habere absq; limitatione,vt Principem, & caput Ecclesiæ vniuersæ, Episcopos autem cum limitatione,vt vocatos in partem sollicitudinis. Si quis autẽ quærat vbi datum sit Petro, quod ei promissum fuerat Matth. 16. Respondeo datum fuisse Ioann.vlt. quemadmodum enim Dominus Matth.16. nominatim expresit Simonem, & patrem eius,vt eum distingueret ab alijs, & promisit claues Regni cœlorum,& super eum Ecclesiam ædificaturum se dixit: ita postea Ioann. vlt. nominatim expresit Simonem, & patrem eius,& distinxit ab alijs, atque ei dixit, Pasce oues meas. Idem enim est esse fundamentum ædificij, & Pastorem ouilis, & caput corporis, & Principem Ciuitatis, cui in signum potestatis dantur claues eiusdem ciuitatis, vt posit admittere, vel excludere. Sed ad singulos auctores respondeamus. Theophylactus in cap. 16. Matth. Solum dicit, quod promissum fuit Petro Matth. 16. datum fuisse omnibus Apostolis Ioann. 20. quòd est verum de potestate remittendi peccata per sacramenta: non autem verum est, de omni potestate soluendi, atque ligandi. neque Theophylactus hoc negare potest, cum Sanctus Ioannes Chrysostomus (cuius Commentaria

Theophylactus in compendium redegit)scribat in caput 16. Matthæi, Petrum factum esse à Christo caput totius Ecclesiæ, & totum orbem terrarum illi esse commissum, ad quod officium certè non sufficit potestas remittendi peccata per sacramenta. Anselmus in cap. 16. Matth. dicit quidem eandē potestatem remittendi peccata, datam esse Apostolis, imo etiam omnibus Episcopis, & Presbyteris Ioan. 20. quæ promissa fuit Petro Matth. 16. sed addit, vnum Petrum factum esse Principem Apostolorum, vt intelligeremus in Ecclesia esse debere vnum principalem Christi Vicariū, ad quem diuersa Ecclesiæ membra recurrant. Hugo Cardinalis in cap. 16. Matth. secutus Anselmum loquitur de potestate remittendi peccata, & rectè dicit, eam promissam fuisse Matth. 16. & datam Ioan. 20. sed non negat, aliam quoq; potestatem promissam, & datā Petro, quæ non est expressa Ioa. 20. Ioannes Ferus in cap. 16. Matth. non confert hunc locum cum cap. 20. Ioannis. Itaq; frustra citatur, neque tantus est auctor, vt eius testimonium mouere nos debeat. Alexander Halensis non dicit, quod fuit promissum Matth. 16. fuisse datum Io. 20. sed contra, dicit, claues datas fuisse Petro Matth. 16. etiamsi videantur verba esse de futuro: Respondeo, inquit, quod claues fuerunt datæ ibi, Tibi dabo claues, & licet, tibi dabo claues; exprimatur per modum promissionis euentus futuri: nihilominus ibi cum verbis sequentibus, quæ sunt, Quodcunque ligaueris, datæ fuerunt Petro præcipuè. & infra, aliis fuerunt datæ Io. 20. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata &c. Idem Alex. in eodem art. 3. paulo ante, sic loquitur: Voluit Deus quosdam in alios plures habere potestatē, & deinde in illos, alios pauciores; & sic semper quousque perueniretur ad vnum, scilicet Papam, qui sub Deo immediatè est. Sanctus Thomas in loco citato à Rege, ponit in argumento contrario, quæ, Rex pro se citat, & postea soluit illud argumentum dicens, datam esse primo soli Petro potestatem ligandi, & soluendi: deinde datam esse aliijs, vt ostenderetur, ab illo tanquam à capite descendere debere potestatem in alios. Idem quoque sanctus Thomas in 4. dist. 10. q. 1. art. 3. ad primum, distinguit de potestate ordinis, & iurisdictionis, & priorem dicit esse datam omnibus æqualiter Io. 20. non solū Apostolis, sed etiā omnibus Sacerdotibus, quod probat ex ritu Ecclesiæ, vbi in ordinatione Presbyterorum

rum dicuntur hæc verba, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata &c. posteriorem potestatem dicit non esse æqualiter in omnibus, sed principaliter in Petro, vt habetur Matt. 16. Et per illam in alios descendere. Dignetur autem Rex consulere eundem sanctum Doctorem in cap. 16. Matthæi, & inueniet quod ego supra dixi, quod promissum fuit Petro Matth. 16. per illud, Tibi dabo claues; datum esse reipsa eidem Petro Io. 21. per illud, Pasce oues meas. Inueniet quoq; hæc verba, Papa qui est loco sancti Petri, habet plenariam potestatem, alij vero ab ipso. Sotus in loco à Rege citato, id est, dist. 19. art. 1. nihil de hac re dicit. Sed vitio scriptoris fortasse posita est distinctio 19. art. 1. pro dist. 20. q. 1. art. 2. in hoc enim loco tractat Sotus de clauibus, & allegat duo testimonia Scripturæ Matth. 16. & Io. 20. & 21. sed non dicit, quod Rex vellet, quod promissum fuit Matth. 16. id totum datū fuisse Io. 20. sed dicit cum Cardinali de Turrecremata, potestatē Ordinis collatam Apostolis Io. 20. promissam autem Petro plenissimam potestatem ordinis, & iurisdictionis Matth. 16. & re ipsa collatam eidem Petro Io. 21. Restat Hadrianus VI. in 4. sentent. q. 2. de clauibus Ecclesiæ, vbi dicit, duas esse claues, alteram scientiæ, alteram potestatis, & hoc probat ex Augustino, & glossa interlineari. Sed an ex hoc dicto Hadriani, vel ex alijs citatis auctoribus conuincatur Tortus mendacij, lectorum erit iudicium.

III. Mendacium pag. 18.

Odi parricidia, execror conspirationes: sed occasiones desperandi datas nemo inficiari potest.

Confutatio.

Quòd occasio desperandi puluerarijs proditoribus non erat data, vt iste mentitur; sed quòd à Iesuitis edocti irruebant in hoc sanguinarium facinus, Vide Monitor. Præf pag. 132. 133. *& Actionem in proditores.*

Responsio.

Verissimè datam fuisse occasionem desperandi Proditoribus, testantur grauissima edicta in recusantes adire Ecclesias hæreticorum. quæ tanto grauiora sunt, quanto magis sperauerant Catholici sub nouo Principe mitigandam fore acerbitatem persecutionis Elisabethæ Reginæ. Quòd autem à Iesuitis edocti non fuerint Proditores, solis luce clarius est. Ipsi enim Proditores

tores sub ipsum mortis articulum publicè professi sunt, nullum se habuisse, vel auctorem, vel socium in eo facinore ex Iesuitis, vel alijs Catholicis Sacerdotibus. Id mihi retulit vir nobilis, & fide dignissimus, qui supplicio Proditorum interfuit, & auribus ipse suis audiuit protestationem vnius ex præcipuis Proditoribus. Ipse quoque Garnettus publicè, & in iudicio coram multis nobilibus, & ad patibulum coram populo protestatus est, eam proditionem sibi non fuisse notam, nisi in confessione sacramentali; notam à se damnatam, & totis viribus impeditam. Actionem in Proditores, quam Rex citat, plenam esse mendacijs maximis, & clarissimis perspicuũ est ex respõsione iam edita, vel breui praditura, quam ego antequam ederetur, vidi, & miratus fuissem inueniri homines, qui mentiri auderent de rebus notissimis: nisi legissem apud Eusebium lib. 9. hist. Eccles. cap. 5. ex versione Ruffini, à persecutoribus Christianorum conficta fuisse acta apud Pilatum de passione Christi, & per omnes prouincias disseminata plena blasphemijs, & mendacijs. Quid enim mirum est, si de seruulis Christi acta scribantur eiusmodi, si de ipso Domino scripta fuisse dubitari non potest?

IV. Mendacium pag. 26.

Nam ab eo iuramento non solum Catholici, sed etiam Caluinistæ Puritani abhorrent.

Confutatio.

Puritani non abhorrent à iuramento Primatus, sed quotidie suscipiunt, nec vnquam recusarunt. Eundem etiam primatũ tuetur Caluinus Insti. li. 4. cap. 20.

Responsio.

Puritanos Caluinistas abhorrere à iuramento Primatus, ex Præfatione monitoria, & ex Basilico Doro eiusdem Regis didicimus. nam in vtroque libro Rex Puritanis tribuit Anarchiam. Anarchia enim, & Monarchia, siue Primatus contraria sunt. Non tamen negauerim, à Puritanis admitti iuramentum Primatus, sed temporalis, qui ad Ecclesiam protegendam, non ad spiritualia eius negocia administranda pertineat. Sic enim explicatur Primatus Regis in Confessione Scotica edita anno 1581. Et quoniam, inquiunt, percipimus Ecclesiæ, & religionis nostræ tranquillitatem, & stabilitatem, ex salute, & bono regimine Regiæ Maiestatis, tanquam instrumento consolatorio

diuinæ

diuinæ misericordiæ, huic Regno pro Ecclesiæ conseruatione, & iustitiæ administratione inter nos, concesso pendere: spondemus, & promittimus corde, sub eisdem iuramento, subscriptione, & pœnis, defensuros eius personam, auctoritatem, & dignitatem bonis, corporibus, & vitis, in tutelam Euangelij Christi, libertatis Patriæ &c. Atq; hic est Primatus, quem Caluinus agnoscit lib. 4. Instit. cap. 20. qui Primatum in spiritualibus verum, & proprium, neq; Regi, neq; Pontifici vnquam permisit. Ac vt Regi domesticum testem adducam, extat liber Richardi Brancolti, qui se Cantuariensem Archiepiscopum vocat, cui titulus est, Prætensa puritanorum disciplina, in quo libro cap. 22. hæc leguntur. Hinc est (vt veritatem apertè fateamur) quod Caluinus nullo modo ferre poterat, Regem Henricum octauum caput Ecclesiæ vocari, aut supremum gubernatorem in terris Ecclesiarum Dei, quæ in suis ditionibus erant. hæc ille, qui eodem capite, & sequentibus duobus id in primis demonstrare conatur, negationem Primatus Ecclesiastici in Regibus, communem esse Puritanis cum Papistis, & eo maximè differre à Protestantibus Puritanos.

V. Mendacium pag. 28.

Principio non scribit Pontifex, se mœrore affici ob calamitates, quas tempore Reginæ, aut initio Regni Iacobi Regis, in Anglia pro retinenda orthodoxa fide Catholici patiebantur, sed ob calamitates, quas hoc tempore patiuntur.

Confutatio.

Verba ipsius Breuis recitasse, est hoc mendacium confutasse: sic enim scribit Papa. Magno mœrore nos semper affecerunt, tribulationes, & calamitates, quas pro retinenda Catholica fide iugiter sustinuistis. sed cum intelligamus omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio nostra mirum in modum aucta est.

Responsio.

Omnino verba ipsius Breuis recitasse, est confictum fuisse mendacium demonstrasse. nulla enim fit in verbis Breuis mentio temporis Reginæ Elisabethæ, aut initij Regni Iacobi. perperam ergo verba Breuis ad illa tempora referuntur, præsertim cùm neque tempore Reginæ, neque initio Regni Iacobi, Paulus V. Pontifex fuerit. Scribit igitur de calamitatibus Anglorum Catholicorum, quas initio Pontificatus sui grauissimas fuisse.

fuiſſe, & anno ſequente, quo primum Breue ſcriptum eſt, non parum creuiſſe acceperat.

VI. Mendacium pag. 28.

In primo articulo [Statuti] confirmantur leges Elizabethæ.

Confutatio.

In primo articulo iſtius ſtatuti nulla ſit mentio de confirmandis legibus Reginæ Eliſabethæ.

VII. Mendacium pag. 29.

In 10. articulo (eiuſdem ſtatuti) additur, vt ſi tertia vice (Catholici) propoſitum iuramentum recuſauerint, capitis vitæq́ diſpendium patiantur.

Confutatio.

Nullus eſt eiuſmodi articulus in toto illo Statuto, vbi, vel de proponendo hoc iuramento tertia vice, vel de capitis, vitæq́ diſpendio vlla mentio habeatur.

VIII. Mendacium pag. 30.

In 12. habetur, vt qui Principibus externis militare voluerit, is prius iuramentum præfatum præſtet, alioqui perduellis habeatur.

Confutatio.

Non dicitur in Statuto, quod perduellis habebitur, ſed quod feloniæ reus habebitur, qui Principi extraneo militare voluerit, priuſquam iuramentum ſuſceperit.

Reſponſio ad tria prædicta.

Statutum, cuius articulos in libro meo deſcripſi, habetur in libello latino edito Rhotomagi anno 1606. cuius hic eſt titulus. Breuiculus duorum nuper in publicis Comitijs Anglicanis actorum, anno Chriſti 1606. Iacobi Angliæ Regis tertio. in eo libello habentur omnia illa, quæ Rex negat. hæc enim ſunt verba ipſa articuli primi, *Viſum eſt Regiæ Maieſtati, Regniq́ Proceribus, & ſtatibus, qui ad hoc Parlamentum conuenerunt, omnes in primis leges tempore Elizabethæ, & aliorum Regum contra Papiſtas ſtabilitas confirmare, & ratas habere.* Articuli vero decimi hæc ſunt verba, *Qui vero tertia vice iuramentum de primatu Regis in ſpiritualibus recuſauerit, ſi modo Regi, vt illi proponatur, placuerit, capitis, vitæq́ diſpendio puniatur.* Articuli duodecimi hæc ſunt verba vltima, *Statuitur auctoritate prædicta, vt quicunque huius Regni ſubditus, poſt*

decimum diem Iunij insequentem, Principibus externis militare voluerit, is prius iuramentum præstabit: alioquin perduellis habeatur. Hæc ad verbum in eo libello habentur. Ac vt fidem meam certius liberem, & quia libellus elegantissimus est, dabo operam vt primo quoque tempore recudatur.

IX. Mendacium pag. 35.

Ostendimus eo iuramento, negari potestatem Apostolicam tum ligandi, tum soluendi.

Confutatio.

Nulla est sententia assertoria in isto iuramento, nec vllum verbum, nisi conditionale de Pontificis potestate ligandi, vel soluendi.

Responsio

Neque auctor dixit per assertoriam propositionem negatam esse Pontifici potestatem ligandi, & soluendi: sed per iurationis formulam affirmauit esse negatam. qui enim iurat, vt hæc formula præscribit, pariturum se Regi, non obstante sententia excommunicationis à Pontifice lata, is negare censetur potestatem Pontificiam ligandi per sententiam excommunicationis: & qui iurat (vt eadem hæc formula iubet) & credit à nullo se posse absolui, ac ne ab ipso quidem Pontifice, ab obligatione huius iuramenti, is negat in Summo Pontifice potestatem soluendi. Quod autem Rex dicit, nullum esse verbum nisi conditionale in hoc iuramento de Pontificis potestate ligandi, vel soluendi: non apparet in quo sensu veritate nitatur. Ista siquidem verba, *Verè credo, & certa conscientia teneo, quòd neque Papa, neque quiuis alius me ab hoc iuramento, vel illius vlla particula absoluere possit.* non sunt conditionalia, sed absoluta; & in hac iuramenti formula expressè continentur; & ad potestatem Pontificiam negandam circa absolutionem, apertissimè pertinent.

X. Mendacium pag. 37.

Diocletiano, & Neroni vellent nollent, ipsi etiam Summi Pontifices subiecti esse cogebantur.

Confutatio.

Quod Christiani sine exceptione, non coactè sed liberè, & propter conscientiam, Ethnicis Imperatoribus subijciebantur. vide Apologiam nostram pag. 23. 24. & veterum Apologetica.

Respon-

Responsio.

Quod Christiani subditi Regibus, vel Imperatoribus, etiam Ethnicis propter conscientiam subijci debeant, & obedire in ijs rebus, quæ contra Deum non sunt, nos quoque docemus; sed si qui sint eorum Imperio non subditi, etiamsi Christiani sint, certè subijci, & obedire non tenentur, nisi fortè vi, & potentia adacti. Exempla habemus in prædecessoribus Regis Anglorum, & Scotorum. Romanis enim Ethnicis Imperatoribus, regnabat in Anglia Lucius Rex Christianus; & in Scotia Donaldus Rex item Christianus. quæro igitur à Iacobo Rege, vtrum existimet Reges illos Christianos Lucium, & Donaldum debuisse obedientiam, & subiectionem propter conscientiam Imperatoribus Ethnicis? negabit opinor, neque alia de causa, nisi quia Summi Principes erāt in suis Regnis, & ideo non subditi Imperatoribus Romanis. Eodem igitur modo Christiani subditi Imperatoribus Ethnicis, obedientiam illis debebant secundum conscientiam: Summus autem Pontifex Christi Regis Regum Vicarius Imperatoribus terrenis iure subditus non erat, ac per hoc obedientiam illis non debebat: sed tamen tùm quia potestas eius nota non erat Imperatoribus paganis, tùm quia viribus temporalibus destitutus erat, vellet nollet, vt dixi, subiectus esse cogebatur.

XI. *Mendacium pag. 47.*

Quibus verbis [Breuium Clementis VIII.] Iacobus Scotiæ Rex non excludebatur, sed includebatur potius.

Confutatio.

Si Breuia, Clementis, non excludebant me à Regno, sed includebant potius cur ea flammis tradidit Garnettus? quare non mihi videnda asseruauit, vt sibi, & suis Catholicis apud me maiorem inde gratiam conciliaret?

Responsio.

Breuia illa Pontificia, neque nominatim Iacobum Regem excludebant, neque nominatim includebant: sed hortabantur Clerum, & populum Anglicanum Catholicum, vt curarent quantum in se esset, vt Rex eligeretur à fide Catholica non abhorrens: & quoniam talis existimabatur Rex Scotiæ, ideo per ea Breuia includebatur potius, quam excludebatur, nostro saltem iudicio. An autem, & cur ea Breuia Garnettus cremauerit, ignorare me fateor. Vidit fortasse, posse verba Breuium

 in ma-

in malam partem accipi; vel audiuit Iacobum Regem verè á Catholica fide alienissimum esse. Ideo Breuia quæ tunc prodesse non poterant, ignibus tradidit, vt non obessent.

XII. *Mendacium pag. 60.*

Ex quatuordecim articulis in iuramento fidelitatis comprehensis, vndecim sunt, qui Primatum Pontificis in spiritualibus attingunt.

Confutatio.

Ex hisce articulis ne vnus quidem Pontificis Primatum in spiritualibus attingit. Quorsum enim attingeret, cum contra Primatum Pontificis in spiritualibus expressum alibi iuramentum extet?

Responsio.

Ex quatuordecim articulis in iuramento comprehensis, vt Rex ipse diuisit, & numerauit per quatuordecim oppositas propositiones in Apologia sua pag. 51. & 52. soli sunt tres primus, tertiusdecimus, & quartusdecimus, qui de potestate Papæ nihil dicunt. reliqui omnes de potestate Papæ in excommunicandis, vel deponendis Principibus loquuntur. eam vero potestatem ad Primatum in spiritualibus pertinere dubium non est, cum Papa non excommunicet, neq; deponat Principes, nisi Apostolica potestate: Apostolicam autem potestatem spiritualem esse omnes fateantur.

XIII. *Mendacium pag. 64.*

Inter alias calumnias, illam profert in medium, quod Bellarminus vel conscius, vel auctor fuit proditionum aduersus Reginam Elisabetham.

Confutatio.

Nunquam dixi (in Apologia) Bellarminum vel auctorem, vel conscium fuisse proditionum aduersus Reginam Elisabetham; sed proditorum Præceptorem, eumq; tam prauis, & perniciosis dogmatibus eorum mentes imbuisse, vt ijs facillimum esset thesim transferre ad hypothesim: & quæ ille è Cathedra dictaret, ad suas machinationes pro re nata accommodare.

Responsio.

Apologiæ verba pag. 58. hæc sunt, *Quidam ex eo numero Sacerdotum, & Iesuitarum, qui & ipsi præcipui Proditores erant, & proditionum grauissimarum fautores in nuperam Reginam initarum, Patrem Robertum Bellarminum pro vno ex præcipuis*

puis suis vel auctoribus, vel oraculis celebrare non dubitauerunt, & ad marginem notat, qui sint illi proditores dicens. *Campianus, & Hartus. vide colloquium in turri Londinensi habitum.* Ex his verbis quis non iudicet, Campianum & Hartum vocari Proditores, & eorum auctorem fieri Bellarminum? Sed quoniam Campianus, & Hartus nullius proditionis conuicti fuerunt, & in turri Londinensi, vbi Bellarmini scripta allegata sunt, non de proditionibus, sed de Controuersijs fidei disputabatur: & Bellarminus Hartum nunquam vidit, Campianum semel duntaxat Romæ in transitu salutauit; ac per hoc neutrum discipulum habuit: denique quia neque in cathedra Bellarminus aliquid vnquam dixit, neque in libris aliquid scripsit, quod ad proditiones pertineat: videat Rex qua conscientia dicat ea. quæ probare nunquam poterit.

XIV. Mendacium pag. 64.

Scit Bellarminus, Campianum contra hæreticam prauitatem solum conspirasse.

Confutatio.

Quod Campianus vltimo supplicio affectus est non in causa fuit, quòd contra hæreticam prauitatem, vt hic libellator videri vult, sed quod contra Reginam Elizabetham & huius Regni statum conspirauerit. id quòd ex actibus iudicialibus euidentissimè constabat.

Disputationes tertio habitæ Ministrorum cum Campiano de fide Catholica in turri Londinensi, satis ostendunt causam veram supplicij: præsertim cùm post disputationem tertiam accerrimè tortus Campianus fuerit. Non tamen ignoro, neq; nego conficta fuisse crimina conspirationum, quæ neque ipse fassus est, neque de ijs ab alijs conuictus fuit. Actis iudicialibus in Campianum quæ fides haberi debeat, docent acta similia in Garnettum.

XV. Mendacium pag. 65.

Cur Henricus Garnettus, vir doctrina omnis generis, & vitæ sanctitate incomparabilis, vltimo supplicio affectus est, nisi quia reuelare noluit, quod salua conscientia reuelare non poterat?

Confutatio.

Quod huius nefandi facinoris notitia, non ex sola confessione, ad Henricum Garnettum peruenerit, vt iste mentitur, sed alijs

etiam modis: nec èx vnius, sed plurium relatione, ita vt salua conscientia illud reuelasse potuisset, Vide Monit. Præf. pag. 131. & Comitis Northamptomij librum.

Responsio.

Vidi Monitoriam Præfationem, vidi etiam Actionem in Garnettum: sed vidi quoq; responsionem, qua actionis illius mendacia deteguntur, & inde in sententia confirmatus sum, quam ab oculatis, & auritis testibus acceperam, non fuisse vllo legitimo indicio probatum, proditionem puluerariam alia via quàm sacramentalis confessionis, ad Garnettum peruenisse, quòd ipse & in iudicio, & ad patibulum confessus est.

XVI. *Mendacium pag. 71.*

Itaq; Syxtus Pontifex neque Regem cædi imperauit, neq; cædem á priuato illo homine factam approbauit.

Confutatio.

Quam splendidum sit hoc mendacium, patet ex oratione ipsa Syxti Quinti.

Responsio.

Nulla apud nos Syxti V. extat oratio: & quæ ab aduersarijs edita est, quamuis fidem non mereatur, tamen in eam sententiam commodè potest exponi, quæ in responsione nostra legitur pag. 70. 71. 72.

XVII. *Mendacium pag. 91.*

Quod autem additur de Stanleiana proditione, non fideliter, neq; verè narratur, siquidem more suo Auctor Apologiæ multis additis mendacijs historiam fœdè corrupit.

Confutatio.

Quæ dicta sunt de proditione Stanleiana, recitata erant ad verbum ex Apologia Alani, pro causa Stanleiana, vt ibi videre est.

Responsio.

Apologiam illam totã nullo verbo omisso, denuo legi, nec inueni verba illa quæ Rex citauit. dicit quidem Alanus bellum Reginæ, quo in Hollandia oppida Regi Catholico eripuerat, fuisse iniustum & ideo oppida illa Regi debuisse restitui: sed non dicit, *Quod quandoquidem excommunicata esset Regina, & hæretica non solũ liceret iam eius subditis, verum etiã necesse esset ab obligatione conscientiæ nudare eã omni, quo p[os]sent præsidio, & siue exercitus, siue oppida, siue arces, & propugna-*

pugnacula eius obtinerent, Regi Hispano hosti tradere, Reginâ deinceps nihil habente proprium, vel suum. hæc inquam, non dicit Cardinalis Alanus, & tamen Rex affirmat hæc ipsa ad verbum recitata esse ex Apologia Alani, pro causa stanleiana. Apologia illa extat Anglicè, Gallicè, & Italicè. consulat lector Apologiam, & iudicet.

XVIII. Mendacium pag. 93.

Constat Henricum Garnettum in publico iudicio constanter semper dixisse, neq; se, neq; vllum Iesuitam huius conspirationis auctorem, vel complicem, vel consultorem, vel consentientem vllo modo fuisse. & paulo post idipsum instante morte coram innumerabili populo longa oratione protestatus est.

Confutatio.

Liber qui inscribitur, Actio in proditores, & nostra Monitoria Præfatio pag. 131. 132. clarè eumcunt contrarium.

Responsio.

Monitoria Præfatio narrat, non probat. Actio in Proditores sine pudore mentitur de ijs rebus, quæ notissimæ sunt Angliæ vniuersæ: sed ideo edita est, vt apud exteros fidem inueniat, & fallat incautos.

XIX. Mendacium pag. 97.

Iacobus autem cùm Catholicus non sit, neque Christianus est.

Confutatio.

Contra. Ego vero Catholicus sum, vt qui fidem profitear verè antiquam Catholicam, & Apostolicam: ac proinde verè Christianus sum. Vide confessionem fidei meæ in Monit. Præf. pag. 37. 38. & deinceps,

Responsio.

Vidi confessionem Regis in monitoria Præfatione, & ex ea planè, manifesteq; didici Regem non esse Catholicum. plurima enim Rex damnat, & negat, quæ fides Catholica etiam antiquissima semper docuit. Non potest autem dici Catholicus, qui aliquam partem Catholicæ fidei tenet, sed qui totam tenet. alioqui omnes hæretici Catholici essent. Et si Rex Catholicus est, cur in tota Apologia pro iuramento fidelitatis, eos Catholicos vocat, quorum fidem, & Religionem detestatur?

XX. Mendacium pag. 98.

Et si vera sunt, quæ narrantur ab ijs, qui eum intimè nouerunt, cùm in Scotia Puritanus, & Protestantium inimicus esset, nunc in Anglia Protestans est, & Puritanorum aduersarium se gerit.

Confutatio.

Contra. Qualis Puritanus eram in Scotia, vide Præfationem in Basilicon Doron, & Monit. Præfat. pag. 48. 49.

Responsio.

Vidi ista duo, sed vidi etiam confessionem Scoticam Puritanorum, cui Rex subscripsit. sic enim incipit confessio. Breuis, & generalis confessio Christianæ Religionis, secundum Dei Verbum. & Acta parlamentorum: subscripta à Regia Maiestate, eiusque familia, & diuersis alijs: ad Dei gloriam, & bonum exemplum omnium. Edernburgi 28. Ianuarij, anno Domini 1580. & Regni eius 14. Legi quoque in ipso Basilico Doro Regem dicentem, se certo cognouisse Religionem, quæ viget in Scotia, esse verissimam. Religionem autem, quæ viget in Scotia, fatetur ibidem Rex diuino miraculo à Puritanis seditiosis introductam &c.

Sequuntur Historiæ, quas Rex ementitas dicit, cum responsione. Cap. XVI.

Prima Historia ementita pag. 70.

CONSTABAT eum (Henricum IV.) naturali morbo extinctum fuisse.

Confutatio.

Non constabat quandoquidem historici nonnulli aliter scribunt, eum in vinculis mortuum fuisse, vel fame, vel pœdore, situque carceris. Lege Fasciculum temporum ad annum 1094. Laziardum Epitome vniuers. hist. c. 198. Paulum Langium in Chronico Citizensi ad annum 1105. Iacobum Vuimphelingium in Epitome rerum Germanicarum cap. 28.

Respon-

Reſponſio.

Dixi in loco notato, conſtare Henricum IV. non fuiſſe occiſum gladio, aut veneno, ſed naturali morbo extinctum. vbi opponitur naturalis morbus, gladio & veneno, ſiue is morbus naturalis contractus ſit ex crapula, ſiue ex inedia, ſiue ex nimia deambulatione, ſiue ex nimia detentione in carcere, ſiue ex luxu, & delicijs ſiue ex pœdore ſituque carceris. Quare cum nullus hiſtoricus referat, Henricum IV. fuiſſe occiſum gladio, aut veneno: conſtat veritas hiſtoriæ, quam adduxi. Sed præterea conſtat etiam Henricum IV. non in vinculis, nec pœdore carceris, aut fame, ſed naturali morbo defunctum Leodij anno 1106. cùm adhuc milites haberet, & bellum filio occultè mouere vellet, vide hiſtoricos ad annum 1106. Godefridum Viterbienſem, Additionem ad Lambertum Schaphnaburgenſem, Dodechinum in additione ad Marianum Scotum, Sigebertum in Chronico, Syffridum Presbyterum in Epitome, Abbatem Vrſpergenſem, Othonem Friſingenſem, & alios. Porrò Faſciculus temporum, Paulus Langius, & pauci, qui dicunt illum obijſſe in carcere; vel decepti ſunt ex eo quod Henricum in carcere fuiſſe nouerant, elapſum autem ignorabãt, aut non recordabantur: vel certè dicunt obijſſe in carcere; quia ciuitas Leodienſis, quæ ferè ſola illi relicta erat ex toto Imperio, pro carcere computabatur.

II. *Hiſtoria ementita pag.* 83.

A quo (vinculo excommunicationis) vt abſolui mereretur, ad iſtam humilitatem ſe ipſe (Henricus IV.) ſponté deiecit.

Confutatio.

Henricus IV. non ſponte, nec metu excommunicationis Papæ, quam inualidam cenſuit, ſed metu amiſſionis Regni, & vitæ, ſe ſe in tantum humiliaſſe teſtantur hiſtorici. Lamb. Schaphnab. ad annum 1077. *Abbas Vrſperg. ad annum* 1075. *Platina in Gregorio VII. Auctor vitæ Henrici IV. Bruno in hiſtoria Belli Saxonici, Cuſpinianus in Henrico IV. Sigonius de Regibus Italiæ lib.* 9. *Laizardus in Epitome hiſt. vniuerſ. cap*: 193.

Reſponſio.

Henricum IV. ſponte ſe ad illam humilitatem deieciſſe dixi, quoniam non vi adductus, ſed propria voluntate acceſsit; vt omnes citati hiſtorici, & alij permulti teſtantur. Acceſſiſſe autem ad Papam, vt à vinculo excommunicationis ſolueretur, vt

vt etiam absolutus fuit; ijdem historici testes sunt. Quod autem ab excommunicatione absolui desiderauit, ne Regnum amitteret, verissimum est. iam enim Principes Germaniæ decreuerant, eum Regno priuare, si annum integrum in excommunicatione perseueraret. Sed ista non pugnant inter se, neque efficiunt, vt conficta sit historia, quam retuli. ijdem enim historici vtrunque dicunt, & Henricum sponte ex Germania in Italiam ad Papam venisse, & summa humilitate absolutionem ab excommunicatione petiuisse, & accepisse: & eam fuisse potissimam causam, cur absolutionem tanto labore, & humilitate quæsierit, nè Regno spoliaretur.

III. *Historia ementita pag. 83.*

Hæc historia (Alexandri III. Friderici Barbarossæ ceruicem pede conculcantis) est dubiæ fidei.

Confutatio.

At non est dubiæ fidei apud historicos; cùm nullus neget, multi affirment, vt Nauclerus, Iacobus Bergomensis, Petrus Iustinianus, Papirius Massonus, Alphonsus Ciacconus, Hieronymus Bardus.

Responsio.

Confictæ historiæ reus non est, qui historiam aliquam dubiæ fidei esse dicit: sed qui falsam historiam narrat; nisi vocabulis abuti velimus. Sed præterea historici quos Rex citat, recentiores sunt: antiqui enim nihil tale scripserunt. Porrò Romualdus Archiepiscopus salernitanus, qui interfuit, & omnia accuratissimè descripsit, Fridericum narrat toto corpore procubuisse ad pedes Alexandri Pontificis, mox autem à Pontifice cum lachrymis benignissimè subleuatum. quod idem narrat Rogerius eiusdem ætatis auctor in annalibus Anglicis. At, inquit Rex, multi rem illam scribunt, nemo negat. Respondeo. argumentum hoc concludere, quando veteres affirmant, & nullus eius temporis, aut posterioris negat: sed quando soli recentiores affirmant, non est mirum, si veteres non negent quod diuinare non potuerunt à recentioribus confingendum fuisse.

IV. *Historia ementita pag. 83.*

Quid aliud Fridericus timuit, nisi excommunicationem?

Confutatio.

At Fridericum timuisse solam excommunicationem nullus antiquus

tiquus historicus scribit: sed Imperij, & dominij amißionem potißimum timuisse testantur plurimi, Martinus Polonus ad annum 1166. Platina in Alexandro III. Laziardus in Epitome hist. vniuersalis cap. 212. Nauclerus generatione 40. Iacobus Vuimphelingius in Epitome rerum Germaniæ cap. 32.

Responsio.

Quid Fridericus timuerit, docet ipse in oratione, quam habuit Venetijs coram Pontifice, & maxima Procerum multitudine, quam ex Romualdo Salernitano Archiepiscopo refert Cardinalis Baronius tomo 12. annalium pag. 714. vbi apertè professus est agnoscere se errorem suum, & schisma cuius auctor fuerat, & nihil magis timere, & odisse, quàm ab Ecclesia separationem. Idem etiam constat ex facto. nam permissus non est Venetias ingredi, nisi antea ab excommunicatione absolutus esset. Sed cùm eum Pontifex per Episcopos Hostiensem, Portuensem, & Prænestinũ absolui iussisset; tum demum Dux Venetorum illi obuiam profectus est; eumq; in vrbem Venetiarum magno cum honore, & publica lætitia introduxit. Neq; vero historici allegati contrarium testantur. cùm enim dicant, eum timuisse, ne ab Imperio caderet, hoc ipso censentur dicere, timuisse excommunicationẽ, per quam nisi maturè absolueretur, Imperium amittere potuisset.

V. Historia ementita pag. 88.

Adde Cuspinianum (in hac re de Turcæ fratre veneno sublato) aliorum historicorum testimonijs destitui.

Confutatio.

Eadem historia à plerisq; alijs celeberrimis historicis memoriæ prodita est. Vide Franciscum Guicciardinum lib. 2. hist. Ital. Paulum Iouium lib. 2. hist. sui temporis, Sabellicum Ennead. 10. lib. 9. Continuatorem Palmerij ad annum 1494.

Responsio.

Historici citati narrant quidem fratrem Turcæ perijsse Neapoli, vel Caietæ, nam & de loco variant, sed perijsse veneno Sabellicus in dubium reuocat. Venenum autem datum auctore, vel non ignorante Pontifice, vt aliqui loquuntur, nullus affirmat. Suspitionem fuisse dicit Palmerij continuator; Guicciardinus, creditum fuisse; Iouius famam fuisse; Sabellicus, fuisse, qui crederent: litteris mandarunt. Ista vero non sunt historicorum testimonia, quorum est res gestas verè narrare,

sed

ſed opiniones, vel ſuſpiciones hominum, qui non raro ſuſpicando, vel opinando falluntur. Certe Onuphrius Panuinius in annotationibus ad Platinam, Turcæ fratrem naturali morbo perijſſe ſcribit.

Sequuntur noua dogmata, quæ Rex notauit in meo libello. Cap. XVII.

Primum dogma nouum pag. 9.

NTER omnes conuenit, poſſe Pontificem Maximum Hæreticos Principes iure deponere, & ſubditos ab eorum obedientia liberare.

Confutatio.

Imo vero tantum abeſt, vt inter omnes de hoc conueniat, verius vt dicas, antè Hildebrandi Pontificatum, id nemini vnquam veniſſe in mentem, qui primus omnium hanc nouam doctrinam, pleneq; ante inauditam prodidit, vt multi viri docti, cùm illius, tùm ſubſequentis ſeculi teſtantur (vt alios inferiorum ætatum teſtes omittam) qua de re vide epiſtolam Cleri Leodienſis ad Paſchalem II. ſententiam Epiſcoporum horum temporum apud Auentinum lib. 5. fol. 579. &c.

Reſponſio.

Cùm dixi, inter omnes conuenire, de Theologis, & Iureconſultis Catholicis loquebar; non de ſchiſmaticis, quales ſunt quos Rex allegat. Satis enim ſciebam durante ſchiſmate Henrici Quarti, multos fuiſſe, qui pro, vel contra ſcriberent. Sed ſi hoc dogma à tempore Gregorij VII. (quem Rex Hildebrandum vocat) initium habuit: cur poſt annos circiter quingentos, ego quaſi noui dogmatis inuentor aut ſectator accuſor? Certè non poteſt dici nouum, quod ante tot ſecula viguit. Sed neque verum eſt, ante tempora Gregorij VII. hanc doctrinam fuiſſe inauditam; cùm conſtet, à Gregorio iuniore, qui trecentis circiter annis Gregorium VII anteceſſit, excommunicatum fuiſſe, & vectigalibus Italiæ priuatum Leonem Iſauricum Imperatorem, teſtibus Zonara, & Cedreno. Ex auctoribus, quos Rex citat, duo ſoli ſunt non contemnendi, Otho Friſingenſis lib.6.

lib.6.cap.35.& Godefridus Viterbiensis parte 17.Sed hi scribunt solum se non legisse ante tempora Gregorij VII. Imperatorem à Papa excommunicatum, & ab Imperio depositum fuisse: non tamen dicunt id fieri non posse, aut non licere, vt schismatici dicũt. Vt autem Rex videat, verè á me dictum esse conuenire inter omnes Catholicos Theologos, & Iureconsultos, posse à Pontifice Maximo Principes hæreticos iure deponi, & subditos ab eorum obedientia liberari: legat Concilium generale Lateranense sub Innocentio III.cap.3. vnde extat cap. Excommunicamus, de hæret. & Lugdunense sub Innocentio IV. vnde extat cap. Ad Apostolicæ, de sent. & re iudic. in 6. His enim Concilijs nemo verè Catholicus contradicere potest: ac per hoc inter omnes Catholicos conuenit. Hæreticum Principem iure posse deponi. Neq; his repugnat, quod in Concilio Lugdunensi citato Fridericus varijs de causis depositus fuerit: nam vna ex præcipuis fuit, quia suspectꝰ de hæresi argumentis euidẽtibus habebatur, & si suspectus euidenter de hæresi depositione dignus à Papa in Generali Cõcilio iudicatꝰ est, quanto magis hæreticus manifestus iure deponi poterit?

Porró ex auctoribus particularibus multos inueni, qui expressè id fateantur; qui expressè neget, nullũ inueni: ideo non sine ratione affirmaui, inter omnes conuenire. Cousulat Rex S.Thomã 22.q.10.art.10.& ne fortè suspicetur, S.Thomã loqui solũ de Paganis, aut Iudæis, cum dicit, posse infidelem Principẽ auctoritate Ecclesiæ priuari dominio, quod habet super fideles; legat articulũ sextũ eiusdem quæstionis, & inueniet sanctum Doctorem loqui de Paganis, Iudæis, & Hæreticis, ac potissimum de Hæreticis, quos affirmat esse infideles, Paganis, & Iudęis absolutè, & simpliciter deteriores. Eandẽ sententiam de iure quod habet Summus Pontifex excõmunicandi, & deponendi Principes hæreticos inueniet apud S.Raymundũ in Sũma tit. de Hæreticis §.7. S.Bonauenturã de Hierarchia Ecclesiastica, parte 2.cap.1.S. Antoninum in Summa parte 3. tit.22.cap.3.§.7. & cap.5.§.7.Ioannem Andream in cap. Ad Apostolicæ de sent. & re iudic. in 6. Hostiensem in Summa tit. de Hæreticis, §. qua pœna puniatur, num. 11. Abbatem in cap. Excommunicamus num.2.tit. de Hæreticis. Ioannem de Turrecremata lib.2.summa de Ecclesia ca. 114.concl. 4. in fine. Ioannem Driedonis lib. 1. De libertate Christiana cap. 14. Do-

minícum à Soto in 4. Sent.dist.25.q.2.art.1.concluſ.5. Alphonſum de Caſtro De iuſta hæreticorum punitione lib.2.cap.7. Iacobum Simancam in tract. De Catholicis inſtitutionibus tit. de Papa, num 25. & alios, quos longum eſſet, & non neceſſarium huc adferre.

11. *Nouum dogma pag. 51.*

In ortu ſupernaturali, quem habemus in baptiſmo, intelligi debet iuramentum tacitum, & congenitum ad obediendũ Principi ſpirituali, qui eſt Chriſti Vicarius.

Confutatio.

Mirum eſt vnde iſte hauſerit hanc nouam, & prorſus incognitam Theologiam, quæ non aliunde quàm ex ipſius putido cerebro naſ[illegible]: ſin minus ſuos nobis auctores enumeret, qui doceant, & affirment Christianos omnes ſiue paruulos, ſiue adultos, virtute iuramenti cuiuſdam taciti in baptiſmo ſuſcepti, teneri ad obedientiam abſolutam Christi Vicario præſtandam, aut in aliud quàm in Christi nomen baptizari.

Reſponſio.

Nuſquam dixit Bellarminus, eos qui per baptiſmum renaſcuntur in Chriſto, in aliud quàm in Chriſti nomen baptizari. Obligari autem eos, qui baptiſmum Chriſti ſuſcipiunt, ad obedientiam Vicario Chriſti præſtandam, docent omnes, qui fatentur, per baptiſmum admitti homines ad familiam Chriſti: & Chriſti Vicarium eſſe illum, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, Matth.24.& Luc.12.Sed mirum eſt, cur Rex miretur, vnde hæc Theologia nata ſit, cùm ſatis facilè colligi potuerit ex verbis ipſius in Apologia pro iuramẽto fidelitatis pag.76. Ibi enim Rex docuit, duo eſſe iuramenta ſubditorũ, vnum tacitum, & congenitum, cùm primum nati ſumus, alterũ declaratorium in confirmatione prioris adhibitũ, quod nihil aliud eſt, quam prioris ingeniti expreſsio, & publica quædam prædicatio. Ex hac admiranda Regis doctrina ſequitur, ſi in ortu naturali debeat intelligi iuramentum tacitũ, & congenitum ad obediendũ Principi Politico; in ortu quoq; ſupernaturali, quem habemus ex Baptiſmo, intelligi debere iuramentum tacitum, & congenitum ad obediendum Principi ſpirituali, qui eſt Chriſti Vicarius. Itaq; vel dãnet Rex doctrinam ſuã de iuramento tacito, & cõgenito in ortu naturali, vel probet etiam noſtram de ſimili iuramento tacito, & congenito in ortu ſu-

tu supernaturali. & vel numeret ipse auctores doctrinæ suæ, vel desinat quærere auctores doctrinæ nostræ.

III. Nouum dogma pag. 94.

Sed cùm catholica doctrina non permittat ad vllum malum vitandum secretum sacramentalis confessionis detegi, maluit ille mortem acerbissimam pati, quàm tanti sacramenti sigillũ violare.

Confutatio.

Quod secretum sacramentalis confessionis ad nullum malum quantumcun-que vitandum, vel præueniendum possit detegi, vel indirectè saltem, aut in genere, modò persona, quæ confessionem edit, celetur, præterquam quod theo-sis est cunctis principibus & Rebuspublicis perniciosissima, nouum est do-gma &c. Consule Alex. Halensem, Thomam, Scotum, &c.

Responsio.

Non est cur Rex fatigetur in auctoribus citandis, aut hac do-ctrina impugnanda. nunquam enim venit Bellarmino in men-tem docere, quod Rex existimat eum docuisse. quod igitur dixit secundum Catholicam doctrinam, non posse solui sigillum con-fessionis, ad quodcunque malum euitandum, intelligendum est, non esse licitum vllo modo prodere personam confitentis hoc e-nim propriè cadit sub sigillum: alioqui nemini dubium est, posse detegi peccata ipsa vel ad capiendum consilium, vel ad præcauen-da mala, vel alijs de causis, dum modo ex manifestatione peccati non sit periculum, ne manifestetur persona, quæ peccatum con-fessa est. Iam autem supra demonstratum est, non potuisse Gar-nettum detegere proditionem in confessione sacramentali cogni-tam, nisi etiam detegeret Proditores: Ideo maluisse crudeli sup-plicio vitam amittere, quàm sacrosanctum secretum violare.

IV. Nouum dogma pag. 102.

Ego vero audeo dicere, meliorem causam habere catholicos iuramenti recusandi, quam Eleazarus habuerit carnis Porcinæ non gustandæ.

Confutatio.

Hæc assertio reuera nouum dogma continet, Breue scilicet Pontificium legi Mosaicæ præferendum esse: & Catholicos magis teneri Pontificis de-creto, quam Iudæi olim lege per Mosem tradita tenebantur.

Responsio.

At Bellarminus in illa pag. 102. disertis verbis comparauit præceptum non comedendæ carnis Porcinæ cum præcepto re-cusandi

cuſandi iuramenti Regij quo ad materiam, non quoad legiſlatores. Itaq; hoc ſolum dixit, meliorem cauſam habere Catholicos iuramenti recuſandi, quo Summi Pontificis auctoritas violatur, quam Eleazarus habuerit non guſtandæ carnis Porcinæ; quoniam longè maior res eſt, violatio auctoritatis Summi Pontificis, quam eſus carnis Porcinæ. fruſtra igitur Rex comparat Breue Pontificium cum lege Moſis. Sed neque verum eſt, præceptum non admittendi iuramentum, de quo agimus, niti ſolum auctoritate Breuis Pontificij: nititur enim auctoritate diuina per Breue Pontificis declarata. Ideo in eodem loco dixit Bellarminus auctoritatem Imperantis in vtroque loco eandem eſſe, videlicet Dei, qui per Moſem iuſſit in Leuitico, vt Iudæi à carne ſuilla ſe abſtinerent; & per eundem Moſen in Deutoronomio iuſſit, vt omnes ſummo Sacerdoti obtemperarent.

V. Nouum dogma pag. 135.

Clericos exemptos eſſe à iuriſdictione Principum ſecularium, ac per hoc, non eſſe ſubiectos Regibus: ſed debere tamen leges eorum de temporalibus rebus obſeruare non vi legis, ſed vi rationis, id eſt, non quia ſubditi ſunt, ſed quia ratio dictat ob commune bonum, & pacem Reipub. eas leges ab omnibus eſſe ſeruãdas.

Confutatio.

Quam ſit amicus Regibus Cardinalis, & qui Cardinali à ſacellis eſt, qui tot ſubditos ab eorum poteſtate exemptos velint docet monit. Præf. pag. 23. 24.

Reſponſio.

Expectabam, vt Rex nouitatem huius dogmatis demonſtraret, iuxta titulum illum, Noua dogmata, vna cum nouitatis ipſorum declaratione. Sed quia vidit, dogma iſtud inueniri apud omnes Theologos, & Iureconſultos; imo in ipſis ſacris Pontificum Canonibus, & Conciliorum decretis: prudenter diuertit ad inuidiam Cardinali apud Reges conflandam, quaſi ipſe primus ſit auctor exemptionis Clericorum. Sed ſicut ipſe nihil noui docuit, ita ſperat. manifeſtam iſtam calumniam, nihil ei apud Catholicos Reges, & Principes nocituram.

FINIS.